

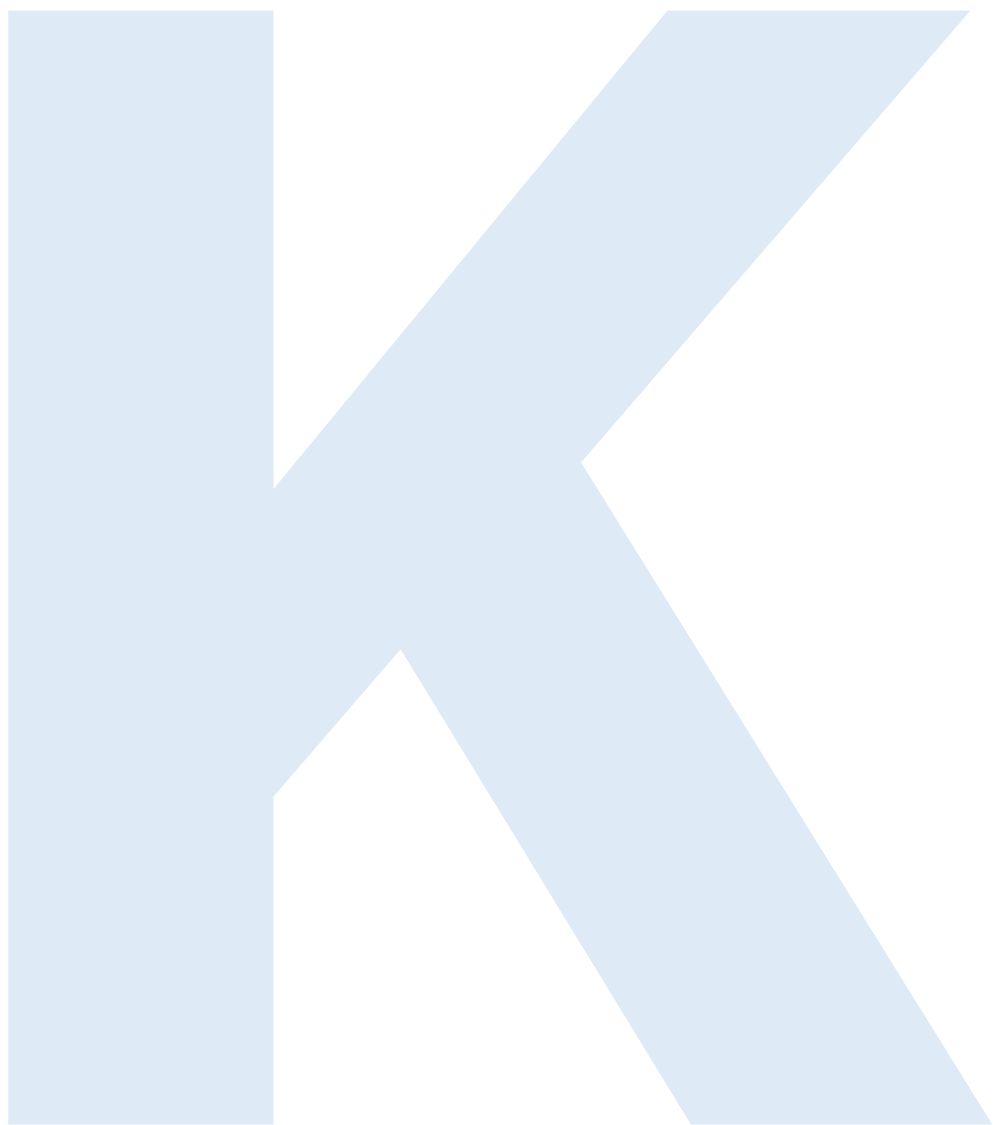

Příručka dobré praxe
Inspirace pro sociální začleňování:

Komunitní práce v obcích s koncentrací sociálního vyloučení

Publikaci vydal Odbor pro sociální začleňování (Agentura) MMR ČR
v rámci projektu Systémové zajištění sociálního začleňování
registrační číslo projektu: CZ.03. 2. 63/0.0/0.0/15_030/0000605.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Příručka dobré praxe

Inspirace pro sociální začleňování:

Komunitní práce v obcích s koncentrací sociálního vytlačení

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) MMR ČR
2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Publikace vznikla za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu Systémové zajištění sociálního začleňování registrační číslo projektu: CZ.03. 2. 63/0.0/0.0/15_030/0000605

Autoři: Růžena Dunková, Peter Hančín, Miroslav Hodeček, Iva Janůlková, Marie Jiroušková, Michal Kandler, Iveta Kowolová, Ondřej Nešetřil, Zuzana Stanková, Lenka Szotkowská, Rostislav Šivák, Jaroslava Uškert, Alena Zárubová Mirgová, David Oplatek

Fotografie: Miroslav Hodeček, Zuzana Stanková, Rostislav Šivák, Iveta Kowolová, Jaroslava Uškert, Marie Jiroušková, Alena Zárubová Mirgová, Ondřej Nešetřil, David Oplatek

Recenze: Patrik Kotlár

Autoři by tímto rádi poděkovali zástupcům všech organizací, jejichž dobré praxe mohou díky jejich vstřícnému přístupu a spolupráci v této příručce představit.

Copyright © Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2021
1. vydání 2021

www.socialni-zaclenovani.cz

Obsah

- 7** Úvod
- 11** Společná cesta ze sociálního vyloučení v Kunčičkách dle Janůlkové et al. (2020)
- 21** Podpora komunitní práce v Moravskoslezském kraji
- 27** Metodická podpora komunitní práce v Moravském Berouně dle Stankové et al. (2020)
- 34** Zapojování místních partnerů v Budišově nad Budišovkou dle Uškert (2020)
- 43** Z terénu do komunitní práce v Třinci
- 52** Komunitní práce na malé obci v Hostomicích dle Jirouškové (2015)
- 62** „Jak si udělat z vězeňského dvorku cestičku“ v Kolíně
- 72** Káznice jako kulturní stánek pro občanské zmocňování v Brně dle Horňáčka (2020)

- 86** Příloha č. 1: Mapování komunity/lokality Budišov nad Budišovkou (Uškert, 2020)
- 91** Příloha č. 2: Mapování potřeb komunity – témata (Uškert, 2020)

- 98** Literatura
- 99** Seznam zkratk

Úvod

Příručka inspirativních praxí v komunitní práci obsahuje přehled 7 příkladů komunitní práce s obyvateli ohroženými sociálním vyloučením z celé České republiky (ČR), 1 příklad podpory komunitní práce na krajské úrovni (Moravskoslezský kraj) a 2 přílohy obsahující popis realizace konkrétních nástrojů komunitní práce v praxi (mapování komunity a jejích potřeb z Budišova nad Budišovkou). Přehled realizovaných praxí vychází ze zkušeností organizací, které pracují komunitním přístupem se zaměřením na sociální začleňování v územích se zvýšenou koncentrací sociálního vyloučení (od velkoměstských aglomerací typu Ostravy a Brna až po malé obce typu Hostomice), a z expertního výběru Agentury pro sociální začleňování.

Tato příručka slouží pro podporu územního rozšíření a metodického rozvoje komunitní práce v sociálním začleňování na lokální a regionální úrovni (zejm. pro krajské koordinátory, manažery strategického a komunitního plánování, obce jako nositele místní strategie soc. začleňování, místní partnerské organizace a realizátory komunitní práce vč. potenciálních). Každá z kapitol obsahuje vývoj a průběh komunitní práce v dané lokalitě, doplněný o časovou osu a důležité časové milníky, územní dopady, největší přínosy a úspěchy i překážky a úskalí dané praxe, nutné zdroje, role klíčových partnerů, případně vyhodnocení úspěšnosti uvedených příkladů, doporučení do praxe nebo vyjádření zapojených obyvatel a spolupracujících institucí.

Texty některých kapitol jsme se spoluautory doplnili o fotky ilustrující dané příklady a také živými příběhy lidí se zkušeností s komunitní prací. Dle požadavku realizátorů z praxe jsme se v popisech soustředili také na slepé uličky, dilemata a limity komunitní práce v dané lokalitě, různé fáze komunitní práce, „propady“ a obnovování cyklů např. v důsledku fluktuace v lokalitě. Uvádíme příklady vstupu do lokality i příklad funkční exit strategie z Ostravy-Kunčiček, který představuje pomyslný ideální cíl komunitní práce ve smyslu zmocnění a postupného převzetí kompetencí ze strany místní komunity. Jednotlivé kapitoly jsme zarámovali do kontextu vzniku komunitní práce a místních podmínek, resp. na co komunitní práce

v dané lokalitě navazuje. V popisu jsme se soustředili na provázanost příkladů z praxe s teorií v připravované Metodice komunitní práce (Agentura pro sociální začleňování, 2021), se kterou tvoří tato příručka komplementární celek.

Popisy uvedených příkladů z praxe vystihují současnou rozmanitost a pestrost komunitní práce v územích se zvýšenou mírou sociálního vyloučení. Přesto lze u uvedených příkladů vysledovat společné prvky a charakteristiky, které propojují uvedené příklady a podporují jejich udržitelnost a kvalitu:

- komunitní pracovníci uplatňují při spolupráci s členy komunity uschopňující přístup, respektují odborné nároky metody komunitní práce a prostřednictvím reflektivního učení u sebe i členů komunity efektivně propojují teorii s praxí
- osobní angažovanost komunitních pracovníků (pozitivní vztah k místu vyjádřený bydlením v lokalitě nebo stěhováním do ní, osobní vazby na členy komunity, občanská angažovanost komunitních pracovníků v samotné lokalitě i mimo ni)
- podpora „mateřských“ a podpůrných organizací (partnerský přístup ke komunitním pracovníkům i členům komunity, stabilní personální zázemí, nabídka metodického vedení, supervize, vzdělávání atd.)

Cílem přehledu je poskytnout realizátorům (i potenciálním) a jejich partnerům naději a chuť pustit se do komunitní práce, rozvíjet již fungující projekty nebo nastavovat kritéria a vyhodnocovat úspěšnost komunitní práce. Uvedené příklady mohou být zdrojem inspirace také při řešení problémů v participaci / nízké občanské angažovanosti obyvatel žijících v sociálně vyloučeném prostředí. Pro všechny zájemce o komunitní práci bychom si přáli, aby se z této příručky stal do budoucna živý aktualizovaný dokument zachycující dynamický vývoj komunitní práce v České republice.

Velice děkuji za spolupráci organizacím, jejichž příklady z praxe a materiály jsem při tvorbě této příručky využil, jmenovitě: Diecézní charita ostravsko-opavská (DCHOO), Moravskoslezský kraj, město Moravský Beroun, Centrum inkluze, o. p. s., Bunkr, o. p. s., Host. pro NelhoStejnost, z. s., Prostor plus, o. p. s., Tripitaka, z. s., a všem místním obyvatelům uvedených lokalit, kteří se do přípravy příručky zapojili. Za podněty k tvorbě příručky děkuji všem aktérům komunitní práce, kteří se zúčastnili od června do září 2020 fokusních skupin v Ústí nad Labem a Praze a facilitované diskusní skupiny v Ostravě. Za věcné připomínky k první verzi textu kolegyním Juliáně Bindásové a Zuzaně Stankové z Agentury pro sociální začleňování a za výběr fotografií Ivaně Kandler.

Společná cesta ze sociálního vyloučení v Kunčičkách dle Janůlkové et al. (2020)

Michal Kandler, Iva Janůlková, Růžena Dunková, Miroslav Hodeček

Ostravské Kunčičky se potýkají se stigmatem sociálně vyloučené lokality. Při návštěvě čtvrti by ovšem toto slovní spojení napadlo málokoho – návštěvníky čeká klid, čisté ulice a opravené domy. Obrovský podíl na tom, jak Kunčičky nyní vypadají, má bezmála šestiletá práce s místní komunitou, díky které si sami obyvatelé Kunčiček zvelebili prostranství kolem svých domů, řešili společně dopravní dostupnost, otázky bezpečnosti a uspořádali pro své sousedy nespočet společných akcí. Dnes už místní pomoc téměř nepotřebují. Založili spolek s názvem Komunitní skupina – Společná cesta a jeho prostřednictvím budou sami dále zlepšovat podmínky pro život v Kunčičkách.

Příkladem úspěšných samoorganizovaných místních kolektivních aktivit je např. spojení tří skupin z Kunčiček v rámci veřejné finanční sbírky [Straight Outta Kunčičky: Grassroots](#) ve vyloučené lokalitě. Zdejší Základní škola Škrobálkova oceňuje přínos komunitní skupiny při zprostředkování kontaktu a komunikace s rodiči dětí z lokality. Magistrát města Ostravy i Úřad městského obvodu Slezské Ostravy registrují zlepšení občanského soužití a snížení kriminality. Majitel místního bytového fondu Heimstaden (bývalé RESIDOMO) oceňuje zlepšení prostředí v domech i v jejich okolí a společné řešení dopravní dostupnosti, bezpečnosti, stavu silnic a chodníků.

Širší kontext zahájení komunitní práce v Ostravě-Kunčičkách

Po ukončení těžební činnosti v Ostravě na konci 20. století se Kunčičky potýkaly s nadměrným úbytkem obyvatelstva. V Kunčičkách žijí necelé dva tisíce obyvatel. Od roku 2012 se sem stěhovalo více Romů z důvodu levnějšího nájmu. Zástavbu tvoří dvou až třípodlažní bytové domy se dvěma až třemi vchody. Byty v této lokalitě vlastní převážně společnost Heimstaden (dříve RESIDOMO), větší počet bytů (cca 60 bytů) dále provozuje/podnají má pobočka spolku Portavita – Zázemí a v menší míře DCHOO. Na největší neklid vzpomínají místní obyvatelé v letech 2014–2015, kdy šlo především o situace zapříčiněné požíváním alkoholu, rušení nočního klidu a podobně. V oblasti tzv. Osady Míru dochází k postupné revitalizaci objektů – starousedlíkům, kteří mají smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, bývá nabízeno náhradní bydlení, ostatním nájemníkům s kratšími smlouvami a Romům to nabízeno není.

Od roku 2010 začala v lokalitě působit terénní služba DCHOO, její součástí byla i komunitní práce. Cílem služby bylo reagovat na místní potřeby obyvatel (komunity), DCHOO zorganizovala první akci, konkrétně fotbalové utkání Horizont Cup, které mělo komunitní charakter, jelikož se do příprav a organizace zapojili

obyvatelé místní komunity. Další podobnou akcí bylo uskutečnění setkání obyvatel s názvem „Čaj o páté“, jehož cílem bylo předávání informací, například z oblasti řešení sociálních dávek. Oficiálně komunitní práce vznikla pod záštitou Krajského úřadu Moravskoslezského kraje (KÚ MSK). Jednalo se o pilotní projekt s názvem „Podpora aktivizačních činností s komunitními prvky“. Zde došlo k participaci obou subjektů, DCHOO zajistila vhodné prostory pro komunitní práce a KÚ MSK pracovníky. Při realizaci projektu KÚ MSK vznikla první komunitní skupina *Komunitní skupina – Společná cesta* se zaměřením na jižní část Kunčiček. Skupina vznikla na základě uskutečněného veřejného setkání, kde obyvatelé zjistili, že jim není lhostejné místo, kde žijí, a opakovaně se začali setkávat a společně vymysleli i název komunitní skupiny. Tuto skupinu tvořilo silné jádro šesti členů, v jeden čas bylo členů deset. Vždy záleželo na řešeném tématu, díky kterému se potkávali pravidelně až do vyřešení potřeby/problému. V této době se členové komunitní skupiny učili komunikovat, pracovat s časem, dodržovat termíny schůzek a strukturu naplánovaných aktivit. V roce 2015 vznikla v souvislosti s výzkumem [Ostravské univerzity](#) další neformální komunitní skupina *Zelená pro Kunčičky* tvořená „domkaři“ neromského původu, kteří bydlí desítky let v okolních rodinných domech. Účelem vzniku bylo sepsání petice k řešení zvýšené kriminality v Ostravě-Kunčičkách, především velký počet krádeží. Lidé se necítili v lokalitě bezpečně. Petice se tak stala základní částí, která obě neformální skupiny spojila.

Vývoj komunitní práce v Ostravě-Kunčičkách

V letech 2014 a 2015 se formovaly další skupiny aktivních obyvatel. Založili boxerský klub (Boxing King), který dodnes profesionálně funguje a trénuje zájemce z komunity. Aktuálně má klub úspěchy na světové úrovni díky nadějnému boxerovi. Obyvatelé chtěli systematicky řešit bytové podmínky v jednotlivých vchodech. Ve spolupráci s komunitními pracovníky participativně vytvořili skupinu tzv. správců vchodu, jež byli demokraticky voleni zástupci vchodů, kteří dbali na technický provoz vchodů. V roce 2015 a 2016 se spojilo několik aktivních obyvatel se zájmem o problémy severní části Kunčiček a založili jádrovou skupinu *Osada Míru*.

V současné době tým komunitních pracovníků aktivizuje a podporuje komunitu Osady Míru (cca 240 bytů) a komunitu Nové Osady – jižní části Kunčiček (cca 240 bytů). Místní obyvatelé majoritního i romského původu řeší nepříznivé životní situace – jako exekuce, insolvence, rozpady vztahů, předchozí bydlení na ubytovně a další problémy. Hlavní rozdíly mezi nimi jsou v nájemních vztazích a ve schopnosti adaptace na prostředí (plnění povinností souvisejících s bydlením, způsoby komunikace a řešení situací). Zároveň komunitní pracovníci podporují jádrové skupiny aktivních obyvatel, provázejí je při řešení problémů a realizaci akcí.

- Cílem je převzetí aktivity a odpovědnosti obyvatel lokalit za řešení společných záležitostí.
- Základem je vždy aktivní zapojení obyvatel do řešení jejich potřeb a problémů, které si sami definují.
- Komunitní pracovníce podporují komunikaci a řešení situací jak uvnitř komunity, tak i mimo ni.

Důležité časové milníky

2017 »»»

- Pravidelné setkávání jádrové skupiny Osada Míru: nesourodé složení → problémy v komunikaci a nesoulad ve výběru témat.
- 1. běh akreditovaného kurzu Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity: „Komunitní práce v kontextu sociálně vyloučených lokalit (SVL)“ s praxí v Kunčičkách → absolvování kurzu dvěma komunitními pracovníci z Kunčiček → zvýšení zájmu členů jádrové skupiny o další vzdělávání.

2018 »»»

- Podpora jádrové skupiny *Osada Míru* a komunitní skupiny *Společná cesta*.
- RESIDOMO oznámilo nájemníkům záměr revitalizace a jejich vystěhování → většina z nich se odstěhovala → zbývající aktivní obyvatelé *Osady Míru* se spojili se *Společnou cestou*, která tím rozšířila svoji působnost na celé území Kunčiček.
- Antropolog Petr Kupka ze Západočeské univerzity provedl v Kunčičkách kvalitativní výzkum „Analýza možností a širších souvislostí prevence kriminality v SVL“ a stal se aktivním členem *Společné cesty*.
- Obyvatelé Kunčiček navázali užší spolupráci s místní radnicí → spojení všech občanských skupin při jednáních vedlo k posílení postavení zástupců, efektivnějšímu jednání a podpoření širšího okruhu osob.
- V rámci předvolební kampaně kontaktovali zástupci politických stran komunitní skupiny a komunitní pracovníci se žádostí o propagaci mezi místními obyvateli → dosud vstřícné vedení radnice se stáhlo, členové *Společné cesty* byli před volbami svědky kupčení s hlasy.
- DCHOO se stala členem Platformy pro komunitní práci organizované Agenturou pro sociální začleňování (ASZ) → sdílení zkušeností a informací, komunitní pracovníci prezentovaly na Úřadu vlády ČR (ÚVČR) zkušenosti z Kunčiček.

2019 »»»

- Postupné snížení počtu aktivních členů v důsledku vážné nemoci lídryně, přerušování činnosti skupiny → návrat lídryně v polovině roku a obnovení setkávání členů s menší účastí.
- RESIDOMO zrevitalizovalo první domy v Osadě Míru → polovina bytových domů byla koncem období bez nájemníků a nastěhování nájemníků nových → ve zbývajících částech domů doposud bydlí původní nájemníci (pokud nemají nájemní smlouvu na dobu neurčitou, tak je čeká postupné vystěhování bez náhrady).
- Komunitní práce v Kunčičkách se stala příkladem dobré praxe Centra metodické podpory komunitní práce. Komunitní pracovnice DCHOO je zapojena do výzkumného projektu Technologické agentury ČR (TA ČR) realizovaným Ostravskou univerzitou jako aplikační garant → jejím úkolem je testování softwaru pro evidenci a podporu komunitní práce.
- Založení spolků *Boxing King Club* (box) a *Mongagua* (kopaná) + spolupráce s komunitní skupinou a komunitními pracovníky → úspěšná crowdfundingová kampaň na komunitní akce.

2020 »»»

- Projekt „Komunitní práce v Ostravě-Kunčičkách a v Ostravě-Přívoze“ z dotačního programu ÚVČR → vzdálená podpora komunity
- Komunitní pracovnice získala vysokoškolské vzdělání a začíná s ní spolupracovat aktivní členka *Společné cesty* → na základě předchozích zkušeností z Kunčiček spolu začínají podporovat komunitu v Ostravě-Přívoze.

VYJÁDRĚNÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

„Cílem mnoha obyvatel Kunčiček už není vystěhovat se, ale zůstat v prostředí, které znají a kde mají přátele. V letošním roce komunitní skupina založila spolek a vyjednávala například s vedením městského obvodu o možnostech získání dotací na komunitní aktivity pro všechny obyvatele Kunčiček. Právě toto může být pro sociálně vyloučené lokality ta správná cesta,“ říká Jiří Navrátil, náměstek hejtmana Moravskoslezského kraje pro sociální oblast a zároveň člen Rady vlády pro záležitosti romské menšiny.

Překážky a úskalí

Konkrétní úklidové akce veřejného prostranství byly obyvateli přijímány s proměnlivým zájmem. Pokud se do úklidu zapojili starousedlíci, podnítili ostatní obyvatele, kteří se také zapojili. V případě novousedlíků byl zájem výrazně menší. Rovněž iniciativa svépomocných „správců“ podporovaných komunitními pracovníky postupně upadala, většina dobrovolných správců se postupně odstěhovala kvůli plánované revitalizaci.

Vzhledem k prostorovému vyloučení lokality neměly klíčové subjekty z pohledu zdejších obyvatel adekvátní zájem investovat své úsilí a finanční prostředky. Společnost RESIDOMO, s. r. o., opravila byty a revitalizovala část lokality Osada Míru pro nové, lukrativnější nájemníky. Městský obvod naplánoval opakovaně urgované opravy komunikací až na rok 2022, po ukončení revitalizace domů. Výraznou investicí, kterou komunitní skupiny prosadily ve prospěch stávajících obyvatel, bylo vybudování malého dětského hřiště v Osadě Míru. Druhým vkladem komunitních skupin bylo vyvinutí tlaku na společnost RESIDOMO, aby investovala do svých domů v lokalitě. Komunitní skupiny ve spolupráci se Stavebním odborem Slezské Ostravy přiměly tuto společnost k zajištění izolace pěti domů.

Velkou překážkou byla nízká motivace a nezájem obyvatel. Lidé nepřicházeli na setkání organizovaná komunitními skupinami, neprojevovali zájem o zapojení se do aktivit. Důvody, které nejčastěji uváděli:

- osobní zájmy vyhrávají nad zájmy veřejnými/společnými (jít pro dřevo na topení, nakoupit, uvařit apod.)
- zdravotní stav
- problémem mohlo být i místo setkávání, které zajišťovala DCHOO, a někdo vyjádřil obavu, zda je možné tam mluvit otevřeně
- obavy z předsudků, které by mohli mít zástupci jiných institucí a organizací při jednáních s členy (bydlím v sociálně vyloučené lokalitě, neumím se vyjadřovat, stud, antipatie, diskriminace, protože jsem Rom/ka)
- komunitní práce je pro lidi něco nového (mají strach, někteří to mohou vnímat jako udávání apod.)

- vysoká fluktuace lidí v lokalitě, lidé se navzájem již tak neznají, nově příchozí nemají vytvořený vztah k místu, bydlí v nájemných bytech nebo v podnájmu v tzv. sociálních bytech, kde nemají možnost získat trvalý pobyt
- silné rodinné vazby v lokalitě, což mohlo znemožnit otevřeně hovořit o problémech, které se dotýkají právě jejich rodinných příslušníků (lichva, prodej drog, prostituce, sousedské spory)
- bariérou, která mohla bránit v rozšiřování komunitní skupiny, jsou minulé vztahy mezi členy komunitní skupiny a ostatními obyvateli kvůli své negativní minulosti, nechtěli být s touto historií spojováni (rodinné klany spojené s trestnou činností)
- strach, nízké sebevědomí (nezapojím se, abych něco nepokazil...)
- odsuzování členů komunitní skupiny, kteří podle některých nesplňují kritéria pro „správný život“ (například pokud pracují nelegálně) a teď „chtějí být důležití“
- někteří lidé jsou spokojeni se svým životem, nechtějí změnu
- nepředávání aktuálních informací o dění v lokalitě a záměrech ze strany některých institucí, například Úřadu městského obvodu (ÚMOB) Slezská Ostrava, RESIDOMO, čímž došlo k prohloubení nejistoty a nedůvěry obyvatel i ke komunitním pracovnícím
- negativní zkušenost obyvatel lokality s přístupem městské a státní policie

Nutné zdroje

- možnost průběžného kontinuálního financování komunitní práce, odpovídající finanční ohodnocení komunitních pracovníků
- prostorové zázemí pro činnost lokálních skupin, vybavené administrativní zázemí pro komunitní pracovníky, kontinuální průběžnost terénní práce
- nejdůležitější ze všech zdrojů jsou zdroje personální – primární je osobnost komunitního pracovníka (schopnosti, postoje, komunikační styl aj.) + znalosti + dovednosti (a jejich rozvoj) + širší legislativně-politicko-sociální přehled
- metodické vedení a externí partneři

Evaluace

O průběhu komunitního projektu vedly komunitní pracovnice podrobné záznamy, ze kterých je zřejmé, jak realizace probíhala, kolik a jakých akcí nebo jednání se uskutečnilo a s jakým výsledkem, kolik lidí se aktivně zapojilo do práce pro komunitu místních obyvatel a kolik jich bylo podpořeno činnostmi komunitních skupin.

Po celou dobu realizace projektu byly využívány: písemná dokumentace, zápisy ze schůzek, terénní deník komunitní práce, prezenční listiny s podpisy účastníků, pracovní materiál pracovníků – přípravy na setkání, propagační materiál akcí (především letáky), monitorovací listy účastníků.

V závěru projektu z Operačního programu Zaměstnanost (OPZ) proběhl malý výzkum, jehož cílem bylo získat zpětnou vazbu o průběhu komunitní práce od všech aktérů komunitní práce: polostrukturované rozhovory s členy komunitní skupiny, anonymní dotazníky pro obyvatele lokality Ostrava-Kunčičky a technika [World Café](#) při závěrečném setkání organizací a institucí, které se do komunitní práce zapojily. Informace, jež realizační tým získal touto formou, byly využity a shrnuty v [Evaluacní zprávě](#) (DCHOO, 2020).

Doporučení pro příští projekty

- Výběr lokality: Je dobré, aby v ní žili lidé, kteří k ní mají vztah, často starousedlíci, kteří tu bydlí již mnoho let. Pokud můžete očekávat, že se najdou lidé, kterým záleží, jak se zde bydlí, jak spolu vycházejí sousedé a jak tráví volný čas děti, jde z hlediska komunitní práce o vhodnou lokalitu. Pokud jde o lokalitu, kde prakticky všichni obyvatelé často mění své bydliště a migrují, nemusí být komunitní práce úspěšná.
- Výběr komunitních pracovníků: Osobnost komunitního pracovníka je v komunitní práci klíčová; měl by být racionální, zralý a vědom si své role při práci v komunitě. Pracovníci v týmu by si měli vyhovovat svými hodnotami a přístupem a táhnout za jeden provaz. Vzdělání a dovednosti je možné doplňovat „za pochodu“ (např. absolvováním zmíněného kurzu na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity) nebo je možné je částečně nahradit kvalitním zázemím

(spoluprací s „Metodickým centrem komunitní práce“ Moravskoslezského kraje, účastí na platformách a mikrotýmech komunitních pracovníků).

- Dobrá komunikace s partnery: Ještě před započítím prvních komunitních aktivit je nezbytné kontaktovat všechny důležité partnery v lokalitě. Dobrá komunikace předchází fámám a nepravdivým podezřením a obviněním. Důsledně komunikovat je však nutné i s organizacemi, které lidi v konkrétní SVL podporují – se sociálními službami v lokalitě, aby komunitní práci nevnímali jako konkurenci, pronájemci bytů, školami a školkami.
- Dobrá podpora aktivních obyvatel (jádrové skupiny): Rolí komunitního pracovníka není „sršet nápady“, co by bylo dobré, aby komunita dělala. Jeho rolí je komunitu podporovat, a to mnoha způsoby tak, aby mohla úspěšně řešit své problémy a realizovat to, co sami považují za důležité. Taková podpora má mnoho podob:
 - Moderování/facilitace všech setkání (jádrové skupiny, veřejných setkání obyvatel, setkání se zástupci aktérů) tak, aby se každý mohl vyjádřit. Vytvářet citlivě bezpečné prostředí pro účastníky.
 - Podpora a nácvik komunikace tak, aby dokázali být věcní a kultivovat své emoce.
 - Organizování neformálních vzdělávacích workshopů na téma základů komunikace.
 - Nabízet kontakt s právníkem a konzultace problémů plánovaných kroků tak, aby byli lidé ujištěni, že zvoleným postupem nevystavují sebe nebo jiné nějakým rizikům (např. ztráty bydlení).
 - Organizování workshopů s právníkem na témata, která řeší většina obyvatel lokality (dluhy, exekuce a oddlužení, bydlení, ochrana zdraví atd.).
 - Dobrá komunikace uvnitř i vně komunity o tom, co komunitní práce přináší, za jakých podmínek se realizuje:
 - Supervize jádrové skupině.
 - Výjezdy s lidmi do jiných míst, kde probíhá podobná komunitní práce, rozšiřování kontaktů lidí.
 - Jádrová skupina aktivních členů komunity se může vymezovat jako jakási „elitní skupina“ a uzavírat se příchodu nových členů.
 - Transparentnost nakládání s penězi → musí být jasné, jak byly finance použity, které skupina na svou činnost získala (vedení jednoduché dokumentace o využití).

Role klíčových partnerů:

Krajský úřad Moravskoslezského kraje realizoval v období 2014–2015 v Kunčičkách [první projekt na komunitní práci](#)¹. Poskytuje [metodickou podporu](#), finančně podporuje komunitní projekty v Kunčičkách menšími dotacemi a vydává kladné stanovisko krajského úřadu ke komunitním projektům pro jiné donátory. Morální podpora ze strany Moravskoslezského kraje (MSK) vyvolává zájem vedení radnice i dalších důležitých aktérů, kteří mají v lokalitě své zájmy, a aktivitám projektu proto věnují větší pozornost.

Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity realizovala výzkum v lokalitě Kunčičky a spolupracovala s komunitními pracovníci DCHOO v rámci [kurzu „Komunitní práce v kontextu sociálně vyloučených lokalit“](#) (praxe pro účastníky kurzu v Kunčičkách i možnost absolvovat kurz pro samotné komunitní pracovníce z Kunčiček). Komunitní pracovníci DCHOO byly zapojeny do [výzkumného projektu Technologické agentury České republiky](#)², který realizovala Ostravská univerzita, a organizace DCHOO byla aplikačním garantem tohoto projektu. Expertky Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity (FSS OU) jsou nadále v kontaktu s komunitními pracovníci v Kunčičkách a poskytují jim formální i neformální metodickou podporu.

Agentura pro sociální začleňování (ASZ) – projekt „Komunitní práce v Osadě Míru“ (2017–2020) vznikl v rámci spolupráce ASZ a Magistrátu města Ostravy, byl financován z Operačního programu Zaměstnanost v rámci tzv. [koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám](#). Na pozvání ASZ se komunitní pracovníci DCHOO zapojily do Platformy pro komunitní práci, kterou koordinuje ASZ, a účastnily se víkendového vzdělávacího semináře zaměřeného na reflexi zkušeností lokálních skupin Moravskoslezského kraje v roce 2017.

VYJÁDRĚNÍ AGENTURY PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ (ODBOR MMR)

„Kunčičky jsou důkazem, že pokud s lidmi v lokalitách systematicky spolupracujeme, jsou po čase schopni převzít kontrolu nad vlastním životem i životem celé komunity. Komunitní práce má obecně velký vliv i na stabilitu bydlení – lidé si budují vztah k místu bydliště a nestěhují se tak často. Pokud se lidé sami nebudou starat o to, v jakém prostředí a atmosféře žijí, šance na úspěchy v sociálním začleňování je bohužel malá,“ konstatuje po setkání s pracovníci z Kunčiček David Beňák, ředitel Agentury pro sociální začleňování, která komunitní práci v Kunčičkách konzultovala.

- 1 „Podpora sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje III“
- 2 „Vývoj softwaru pro responzivní evaluaci a plánování komunitní práce jako nástroje pro rozvoj účinné a efektivní praxe v oblasti sociálního začleňování“

Podpora komunitní práce v Moravskoslezském kraji

Autoři: Michal Kandler, Peter Hančín

Centrum metodické podpory komunitní práce je v ČR jedinečným poradenským pracovištěm s celokrajskou působností, vytvořeným Moravskoslezským krajem. Podporuje realizátory a komunitní pracovníky v Moravskoslezském kraji, vytváří metodické manuály a návody, spravuje webové stránky www.komunitniprace.msk.cz. Pracovnícím metodického centra se daří šířit povědomí o možnostech komunitní práce a poskytnout metodickou podporu všem, kteří se o komunitní práci zajímají, uvažují o její realizaci nebo již metodu komunitní práce využívají. Dlouhodobě a systematicky propojují a podporují aktéry komunitní práce v kraji, zjišťují a reagují na potřeby místních realizátorů komunitní práce v oblasti odborné podpory. Metodické centrum však slouží i jako místo realizace odborných workshopů, na kterých se účastní realizátoři a realizátorky komunitní práce z celé České republiky. V posledním období je navzdory nepříznivým podmínkám podpora zabezpečena prostřednictvím pořádání on-line seminářů, zveřejňováním aktuálních metodických manuálů na webových stránkách. V procesu přípravy zveřejnění jsou rovněž animované videospoty zaměřené na problematiku komunitní práce.

Kontext zahájení podpory komunitní práce v Moravskoslezském kraji

Na území Moravskoslezského kraje se vyskytuje podle posledních informací 27 obcí s identifikovanými sociálně vyloučenými lokalitami, které tvoří 9 % ze všech obcí na území MSK. V porovnání s počátky realizace aktivit komunitního charakteru je počet těchto obcí výrazně nižší a lze předpokládat, že aktivity komunitního charakteru a zaměření pozornosti na eliminaci negativních jevů spojených se sociálním vyloučením byly při tom nápomocné. Vyšší podíl těchto obcí se vyskytuje jen na území krajů Karlovarského a Ústeckého. Výskyt ohrožených obcí se v MSK soustředí ve dvou hlavních oblastech – v širší aglomeraci kolem průmyslových center Ostravy, Havířova, Orlové a Karviné a v regionu Bruntálska a Osoblažska na severozápadě kraje.

V rámci operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost byly realizovány projekty, které vytvořily půdu pro projekty zaměřené výhradně na komunitní práci. Z těchto předchůdců lze zmínit zejména projekt Podpora sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje III., na který v následujícím programovém období navázaly projekty „Podpora komunitní práce v MSK“ a aktuálně běžící „Podpora komunitní práce v MSK II“. KÚ MSK inicioval a realizoval inovativně od roku 2014 aktivizační činnosti s komunitními prvky ve třech vybraných lokalitách – v Bruntále, Frýdku-Místku a Ostravě. Na aktivity v těchto lokalitách navázal od března 2016 právě projekt zaměřený již na výhradně

komunitní práci (myšleno bez přímé provazby na sociální služby). Tento program se zaměřoval na aktivní zapojení obyvatel vybraných sociálně vyloučených lokalit s cílem zvýšit jejich participaci na zlepšení vzájemného soužití v dané lokalitě. Příprava projektu byla od počátku konzultována jak s Fakultou sociálních studií Ostravské univerzity, tak s tehdy aktivně v regionu působící Agenturou pro sociální začleňování.

Překážky a úskalí

Komunitní pracovníci zaměstnané v prvním pilotním projektu krajského úřadu se potýkaly zejména s předsudky plynoucími z neznalosti problematiky sociálního vyloučení a metod komunitní práce. Ze začátku působení v lokalitách se také potkávaly s roztržitými představami jednotlivých aktérů, nedůvěrou samotných obyvatel, nezvykem či neochotou zapojovat se do společných aktivit, odlišnými představami o tom, co komunitní práce je a k jakému vede výsledku. Velkým tématem je neustále i fluktuace obyvatel lokalit, kdy v některých případech bylo nutné začínat takzvaně „na zelené louce“.

Nutné zdroje

Realizace projektů by nebyla možná bez podpory ze strany vedení kraje, vedení Odboru sociálních věcí KÚ MSK a bez zapojení krajského koordinátora pro záležitosti romské menšiny, který je také odborným garantem projektu. Nebyla by možná

bez podpory Odboru evropských projektů KÚ MSK, který projekty administruje, a samozřejmě bez dostupných finančních zdrojů, kterými lze tyto aktivity financovat. Realizace by nebyla možná bez lidí ochotných podílet se na přímé práci s přímou zkušeností s komunitami, bez aktivních expertek z Ostravské univerzity, které mají odborné kompetence a teoretický background. Nebyla by možná bez aktivních lidí z komunity, kteří chtějí něco ve svém okolí změnit a jsou ochotní pro to něco udělat. Aktuální projekt je založený na dobrovolné spolupráci komunitních center, protože zkušenosti ukazují, že místo na setkávání místních obyvatel je pro realizaci komunitní práce podstatné.

Evaluace

Aktivity projektů jsou průběžně evaluovány i za pomoci odborně fundovaných evaluátorů. A nejlepším viditelným výsledkem je, že místní obyvatelé přebírají prostřednictvím vlastního spolku zodpovědnost za řízení aktivit a projektů, které jim v předešlých letech pomohly komunitní pracovníce nastartovat s podporou MSK a později DCHOO. Jedna z členek Komunitní skupiny Společná cesta se na základě získaných zkušeností stala komunitní pracovnící. Aktuálně pracuje v DCHOO, kde spolu s kolegyní pomáhají také v Přívoze, další z ostravských vyloučených lokalit. Komunitní skupina v místě realizace ve Frýdku-Místku došla k přesvědčení, že pro další rozvoj aktivit je potřebné své působení formalizovat a vznikl spolek Přátelé Lipiny.

Role klíčových partnerů:

Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity je nositelem akreditace kurzu „Komunitní práce v kontextu sociálně vyloučených lokalit“, který byl vytvořen a pilotně ověřen v rámci předchozího projektu Podpora komunitní práce v MSK. Účast v kurzu je zpoplatněná, kurzovné bylo účastníkům hrazeno ze strany Moravskoslezského kraje prostřednictvím projektových aktivit nebo z individuálních dotací kraje.

VYJÁDRĚNÍ REALIZÁTORA DLE JANŮLKOVÉ ET AL. (2020):

„Moravskoslezský kraj intenzivně podporuje komunitní práci, a proto by si všichni realizátoři komunitních projektů měli zajistit jeho podporu a své záměry konzultovat. Zajištění podpory komunitních projektů ze strany MSK:

- Kraj poskytuje po celou dobu přípravy i realizace projektu metodickou podporu realizátorům → v současnosti vzniká z jeho iniciativy a ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Ostravské univerzity „Metodické centrum komunitní práce“, které bude sloužit právě tomuto účelu.
- Kladné stanovisko kraje je důležité pro případné donátory komunitních projektů na jeho území; MSK sám finančně podporuje komunitní projekty menšími dotacemi³.
- Zájem kraje o komunitní projekt v konkrétní obci a lokalitě znamená i jistou morální podporu realizátorům a zástupcům komunity, i když často nevyslovenou. Tento zájem vyvolává pozornost vedení radnice i dalších důležitých aktérů, kteří mají v lokalitě své zájmy, a aktivitám projektu proto věnují vyšší pozornost.
- V MSK máme velkou výhodu v tom, že Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity se sídlem v centru Ostravy se zabývá tématem komunitní práce jako jedním z prioritních témat; její děkanka je přední odbornicí na tuto problematiku. Druhou výhodou je velký zájem jejích expertů o komunitní práci v SVL a velká formální i neformální podpora realizátorů. Třetí výhodou je roční kurz „Komunitní práce v kontextu sociálně vyloučených lokalit“, který pro budoucí i současné komunitní pracovníky fakulta organizuje. Absolvování kurzu přinese účastníkům mnoho teoretických i praktických, metodických i konkrétních poznatků a dovedností.“

Evaluační zpráva projektu „Komunitní práce v Osadě Míru“

(Diecézní charita ostravsko-opavská, 2020, s. 60–61) – Dostupná z:

<https://ssi.charita.cz/res/archive/o85/o10o87.pdf>

3 MSK vyhlašuje každoročně dotační **Program na podporu komunitní práce a na zmírňování následků sociálního vyloučení v Moravskoslezském kraji.**

Důležité časové milníky

2014–2015 »»»

- Realizace projektu KÚ MSK vč. aktivizačních činností s komunitními prvky v Bruntále, Frýdku-Místku a Ostravě → pilotní aplikace a ověření účinnosti komunitního rozvoje v SVL → zájem aktérů (radnice, majitelé bytů, Ostravská univerzita) a posílení postavení místních lídrů.
- Realizace projektu KÚ MSK vč. aktivizačních činností s komunitními prvky v Bruntále, Frýdku-Místku a Ostravě → pilotní aplikace a ověření účinnosti komunitního rozvoje v SVL → zájem aktérů (radnice, majitelé bytů, Ostravská univerzita) a posílení postavení místních lídrů.
- Komunitní práce v těchto lokalitách dosud čerpá z počáteční podpory z MSK, zájem aktérů přetrvává i po převzetí projektů místními realizátory.

2016–2018 »»»»

- V rámci projektu „Podpora komunitní práce v MSK“ pokračuje cílená podpora komunitní práce prostřednictvím komunitních pracovníků ve třech lokalitách, byly realizovány 2 zahraniční pracovní cesty pro realizátory komunitní práce
- Ve spolupráci s FSS OU byl vytvořen, akreditován a zahájen akreditovaný kurz „Komunitní práce v kontextu SVL“.

2019–2021 »»»»

- V rámci navazujícího projektu MSK vzniklo ve spolupráci s FSS OU Centrum metodické podpory komunitní práce → nabídka konzultací, workshopů, metodických materiálů. Výstupem: publikace, metodické příručky, metodické internetové stránky pro zájemce o komunitní práci a animovaná videa
- Metodická podpora vybraných komunitních center v MSK prostřednictvím odborných specialistek, aktuálně v Komunitní centrum Maják v Orlové, Oticích, Raduni a v Mostech u Jablunkova.
- Příprava a zveřejnění metodických materiálů ke komunitní práci (např. během COVID-19 opatření) a projektovým aktivitám.

Metodická podpora komunitní práce v Moravském Berouně dle Stankové et al. (2020)

Autoři: Michal Kandler, Zuzana Stanková

V Moravském Berouně se podařilo díky přístupu města nastavit od začátku realizace komunitní práce odborné vedení, které poskytovala metodička a garantka místním komunitním pracovnícům obce necelé tři roky. V rámci metodického vedení se podařilo vymezit rámec komunitní práce, nastavit a v průběhu reflektovat postup práce. Výstupem je interní Metodická příručka realizace komunitní práce v Moravském Berouně, jejímž cílem je udržet a rozvíjet realizaci této metody ve městě Moravský Beroun i po skončení projektu, a také interní evaluační zpráva, která poskytuje vyhodnocení úspěchů i neúspěchů realizace komunitní práce v Moravském Berouně.

Z interní evaluační zprávy vyhotovené na konci projektu vyplývají přímé dopady metodické podpory: udržení veřejného pořádku ve městě, uklidnění napětí a zlepšení bezpečnosti vlivem dvou významných projektů města. Dalším dopadem je zlepšení atmosféry ve městě, aktivní a pravidelná spolupráce s vlastníky označených „problematických domů“, pravidelná údržba zahrad a okolí domů cílovou skupinou a potvrzení procesu komunitní práce ze strany města.

Kontext metodické podpory komunitní práce v Moravském Berouně

V rámci dlouhodobé spolupráce města Moravský Beroun a Agentury pro sociální začleňování (ASZ) se podařilo vytvořit několik projektů na podporu začleňování sociálně vyloučených občanů ve městě (např. asistenti prevence kriminality, projekt na podporu terénní sociální práce). Město Moravský Beroun mělo dříve prostorově vyloučenou lokalitu (ostrov), která zanikla, a obyvatelé této části (převážně Romové) se přestěhovali do jiných částí měst. I přes toto „rozptýlení“ obyvatel vznikly ve městě tenze společenského rázu a samotní sociálně vyloučení obyvatelé stále aktuálněji řešili otázku bydlení, soužití, vzdělání apod. Jedním z nástrojů, jak posílit řešení této situace v obci, byl navržen projekt „Podpora komunitních aktivit v Moravském Berouně“. Cílem projektu bylo realizovat vzdělávací aktivity a posilovat komunitní a občanské soužití sociálně vyloučených obyvatel a ostatních občanů města. Po zahájení realizace projektu a vytvoření realizačního týmu (sociální pracovník, koordinátor cílové skupiny a manager projektu) se nedařilo obsadit 4 měsíce pozici odborného garantu, a to především z nedostačujících personálních a odborných kapacit v regionu. Nakonec se podařilo skrze kontakty ASZ přivést do projektového týmu odbornou garantku (z jiného regionu). Ta byla zodpovědná za metodické vedení komunitních pracovníků, dohled nad kvalitou komunitní práce a vyhotovování metodických postupů pro práci s cílovou skupinou.

Vývoj metodické podpory komunitní práce v Moravském Berouně

Odborná garantka a metodička společně s komunitními pracovníci rozvíjela a reflektovala jejich funkce a role při práci s komunitou: komunikaci, organizování, provádění, spolupráci a partnerství, motivování, facilitaci. Garantka také podporovala komunitní pracovníce při koordinaci činnosti centra komunitních aktivit a zapojování komunity (cílové skupiny) či jiných skupin obyvatel v Moravském Berouně do procesu vzniku, plánování, realizace a vyhodnocování těchto činností (Drakiáda, fotbalové turnaje, osvětová fotovýstava, dětské dny, vaření, obměna šatníku, Mikuláš, vánoční tradice, přednáška na téma „Průvodce osobními financemi“).

V rámci projektu byly nastaveny tyto kroky, jež definovaly metodický postup komunitní práce v Moravském Berouně:

1. **Mapování komunity** – k získávání informací využity zejména následující techniky a jejich kombinace:
 - a) osobní rozhovor
 - b) pozorování
 - c) analýza dokumentů
2. **Zjišťování potřeb** probíhalo od oslovení členů komunity přes sběr a sumarizaci potřeb a témat až po uspořádání veřejného setkání.
3. Během **aktivizace** navazovaly komunitní pracovníce kontakty s lidmi z komunity, vedly dialogy, podporovaly a povzbuzovaly jednotlivce i rodiny z cílových skupin. Povzbuzovaly komunitu ke vzájemné spolupráci, ke stabilizaci či změně. Komunita postupně přebírala odpovědnost k řešení problémů.

5. V rámci **volby a výběru tématu** pro komunitní práci bylo nutné brát v úvahu analýzu problému a analýzu stavu komunity, použita byla také tzv. Kahnova kritéria pro určení vhodnosti tématu pro realizaci komunitní práce. Při práci s komunitou se pracovnice zaměřily na věci, které mohly společně s lidmi ovlivnit.
4. **Síťování** = vytváření podmínek pro výměnu zdrojů a vzájemnou spolupráci. Při síťování komunitní pracovnice využívaly a společně s lidmi z komunity ovlivňovaly vztahy mezi jednotlivými subjekty. Při práci se sítěmi je zájmemo především spojení a vztahy mezi subjekty, ne jednotliví aktéři. Nesoustředily se na jednu organizaci či osobu, ale na všechny subjekty dohromady (organizace, skupiny a osoby), které byly vzhledem k problému či cíli ve vzájemném vztahu, a zkoumaly charakter tohoto vztahu. U spojení mezi jednotlivými subjekty je zájmemo jejich intenzita, frekvence a kvalita.

VYUŽÍVANÉ METODY VYTVÁŘENÍ SÍTÍ V MORAVSKÉM BEROUNĚ:

- Organizování pracovních skupin.
- Organizování kulatých stolů k určitému problému či tématu.
- Využívání již existujících sítí.
- Organizování různých akcí s cílem navázat komunikaci a vztahy.
- Využití již existujícího setkávání určité skupiny, připojení se a rozšíření.
- Vyhledávání a kontaktování klíčových organizací nebo osob.
- Vytváření síťových analýz či institucionálních analýz k aktuálním tématům.

Na všech těchto akcích bylo důležité vytvořit prostor pro neformální diskusi a tvorbu vzájemných vztahů mezi účastníky. S tímto záměrem bylo třeba plánovat programy jednotlivých setkání a počítat s dostatečným časovým prostorem pro společnou diskusi, přestávky apod.

6. Fáze **strategie práce na tématu a plánování** zahrnovala zahájení aktivit s komunitou, vytvoření a podporu (sebe)organizace akčních skupin. Běžný postup plánování aktivit sestával z následujících bodů: *Definice tématu, Stanovení termínů a zdrojů, Strukturování a časování*. Bylo potřeba vést v nějaké formě evidenci realizovaných aktivit, konkrétně šlo o zápisy ze společných pravidelných schůzek, zápisy ze setkání.

Spolupráce na akčním plánu pomáhala lidem z komunity zaměřit se na aktivity, spojovat se, posilovat sebevědomí. Během zapojení se vytvářel pocit individuálního a kolektivního vlastnictví akčního plánu. Toto vlastnictví umožňovalo přidělit úkoly různým lidem, čímž se vytvářela odpovědnost. Jednotlivci, kterým byly úkoly přiděleny, věděli, že za ně odpovídají, že musí informovat ostatní o pokroku v dohodnutých intervalech.

Spolupráce na akčním plánu přinášela rozmanitost alternativ řešení, byla však časově náročná. Zdroje a náklady na plánování někdy přesahovaly jeho skutečný přínos, plány bylo potřeba průběžně revidovat a kontrolovat jejich provádění.

7. Během **vytváření akčních skupin a jejich setkávání** vyhledávaly komunitní pracovnice aktivní obyvatele nebo lídry komunity, během veřejných setkání, rozhovorů a intervencí je podněcovaly k zapojení. Tito aktivní obyvatelé se připojili ke spolupráci na pozvání komunitních pracovníků, které je informovaly o všech aktivitách a procesech realizace komunitní práce.

Překážky a úskalí

V rámci evaluačních rozhovorů byly aktéry (zástupci města, zástupci cílové skupiny, realizačním týmem, zástupci spolupracujících organizací) identifikovány překážky a úsilí v rámci realizace komunitní práce.

Jednalo se o tyto:

- **Nedokončený přenos kompetencí a zplnomocnění zástupců cílové skupiny ve vyjednávání s dalšími aktéry, chybí sebevědomí cílové skupiny jednat samostatně:** Z úst obyvatel zaznívala spíše obava z toho, jak budou po skončení projektu schopni vyjednat bez podpory a příspěví komunitních pracovníků. Je patrná nedůvěra ve vlastní schopnost vyjednat, udržet dobré komunikační vazby se styčnými aktéry (majitelé domů, úředníci apod.). Došlo sice k vytipování určitých komunikačních lídrů, ale předávání kompetencí, propojování aktérů při vyjednávání a příprava

okolí komunity na spolupráci by podle zástupců cílové skupiny a některých realizátorů potřebovala více prostoru a času. Realizační tým vnímá jako neúspěch ukončení aktivit projektu po jeho skončení.

- **Omezená spolupráce s neziskovými organizacemi (NNO) na úrovni práce s rodinami:** Místní NNO poskytuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), která je na úrovni rodin omezená kvůli anonymitě a primárnímu zaměření na děti. V lokalitě chyběl realizátor služby pro rodiny.
- **Personální změny projektu a jejich důsledky:** Neúspěchem projektu z pohledu obce a jejích zástupců byly komplikace s personálními změnami v průběhu projektu. Projekt se během realizace potýkal se střídáním pracovníků především na pozici „sociální komunitní pracovník“. Tato pozice byla delší dobu neobsazena. V důsledku toho docházelo ke změnám aktivit a jejich časovému posunu, což představitelé obce považovali za neúspěch.
- **Skončení projektu bez návaznosti v dalším období:** Pro podporu udržitelnosti a rozvoje započatých úspěšných aktivit by bylo potřeba na projekt navázat a pokračovat v dalším období.
- **Změna veřejného vnímání minority:** Mezi další interpretovaný neúspěch řadil realizační tým a částečně také členové cílové skupiny skutečnost, že se nepodařilo změnit postoje většinové části obyvatel a jejich pohled na Romy. Samotní členové cílové skupiny to deklarovali na konkrétních případech, se kterými se setkávají ve veřejných prostorech.

Nutné zdroje

Velmi pozitivně byla vnímána podpora supervizorky, která umožňovala reflexi metodických postupů a také vztahů uvnitř realizačního týmu. Mezi důležité zdroje v projektu také patřila možnost adekvátního ohodnocení odborné garantky/metodičky a komunitních pracovníků. Klíčové bylo prostorové zázemí pro realizaci aktivit komunitního typu vč. kanceláří pro komunitní pracovníce a místa pro metodická setkání.

Co komunitní pracovníce evidovaly:	Na co se při tom zaměřovaly:
<ul style="list-style-type: none"> • Veřejná setkání, komunitní setkání, setkání akční/lokální skupiny • Komunitní akce • Jednání s různými aktéry (zástupci obcí, sociálními službami, majiteli bytových domů, městskou policií, firmami...) • Záznamy sociálního poradenství 	<ul style="list-style-type: none"> • Název akce, datum, místo, čas • Cíl akce, stručný popis průběhu, výstupy • Účastníci (jmenný seznam nebo počet) • Přílohy: pozvánky, letáky, fotografie, videa, jiné dokumenty • Monitorovací listy zapojených osob

Evidence dle Stankové et al. (2020)

Komunitní pracovníce vedly dokumentaci k zaznamenání důležitých okamžiků a zajištění kontinuity komunitní práce. Evidence byla vedena elektronicky a písemně archivována (po skončení projektu byla předána písemná podoba do archívu města pro případnou kontrolu).

Záznamy byly vyplněny včas a chronologicky, aby byla zajištěna přesnost, srozumitelnost a důvěryhodnost informací. Evidence byla vedena v průběhu práce nebo co nejdříve po jejím skončení. Záznamy obsahovaly všechny informace, které byly relevantní a významné pro práci v komunitě.

Evaluace dle Vaňkové (2020)

Evaluace byla realizována formou kvalitativní strategie. Aktéři byli přítomni vnímání jako odborníci na sociální situace, které prožívají. K evaluaci byly využity různorodé techniky sběru dat (zúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, fokusní skupiny, studium dokumentů). Cílem evaluace bylo zjistit, jak aktéři hodnotí realizaci komunitních aktivit ve městě Moravský Beroun v období realizace projektu OPZ od 1. 7. 2017 do 30. 6. 2020.

MEZI HLAVNÍ VNÍMANÉ ÚSPĚCHY V RÁMCI REALIZACE PROJEKTU PATŘÍ:

- *Vyjednávání s majiteli domů*
- *Organizace komunitních akcí pro děti i dospělé*
- *Podřízení/přizpůsobení individuálních zájmů ve prospěch společných témat, stmelení komunity*
- *Převzetí zodpovědnosti za vyjednávání se styčnými aktéry, vytipování lídrů, zplnomocnění*
- *Navázání vztahů a důvěry s rodinami*
- *Sociální poradenství, pomoc s nalezením práce, vyjednáváním s úřady, naplňování základních potřeb lidí z komunity*
- *Vytváření sítě pomoci, spolupráce s NNO*
- *Uklidnění vyhrocené situace mezi minoritou a majoritou, otevíření a zpracování otázky etnicity*
- *Vliv na realizátora projektu, resp. město Moravský Beroun*
- *Propojení s veřejností, zapojení do širší komunity*

Role klíčových partnerů:

Krajský úřad Moravskoslezského kraje – podpora rozvoje komunitní práce a jejího využití při práci s osobami ohroženými sociálním vyloučením, šíření povědomí o možnostech komunitní práce a nabídka metodické podpory.

DOPORUČENÍ PARTNERŮ:

- **Vytvářet mosty mezi institucemi a komunitou, pokračovat**

v participativních aktivitách: tuto roli zastávala právě komunitní práce a měla možnosti ji rozvíjet, což přispívalo k dalším efektům. Podmínkou tohoto „mostu“ je důvěra a partnerský přístup klíčových pracovníků institucí vůči členům komunity a naopak komunity k institucím. Souvisejícím artikulovaným doporučením je převzít část aktivit, které se děly v rámci evaluovaného projektu, a najít kapacitu a personální zajištění či strategicky plánovat jejich přenos na jiné aktéry a pokračovat v nich.

„Za mě jsou to problémové romské rodiny, které potřebují podpořit, ať už při kontaktu s institucemi, aby ta práce byla kontinuální. Aby se navázalo na to, co se tady podařilo, protože to vnímám, že ta komunitní práce měla obrovský přínos, tak ať se jinými projekty nebo jinými cestami pokračuje v té započaté práci.“

- **Leader komunity a práce na jeho zplnomocnění:** Tímto doporučením je ustanovení autority v osobě Roma s dostatkem zájmu, znalostí a kompetencí, aby mohl obhajovat, mediovat a facilitovat otázky etnického rázu ve městě. Tuto inspiraci našli členové komunity v několika projektech z velkých měst a tato představa je nadchla. Věří, že město Moravský Beroun jim s nalezením takové autority může pomoci.

„Kdyby tady byl nějaký Rom, že by přišel a měl nějaký slovo prostě. Třeba v Pardubicích, Brně a Ostravě, když vidím, že tam ti Romové mají nějaké slovo. Kdyby tady něco takového bylo a hájil ty Romy, že ani ti Romové nejsou jednotní.“

Zapojování místních partnerů v Budišově nad Budišovkou dle Uškert (2020)

Autoři: Michal Kandler, Jaroslava Uškert, Rostislav Šivák

V Budišově zapojují komunitní pracovníci obyvatele ohrožené sociálním vyloučením do ekonomického, sociálního a kulturního života obce, zejména navazováním spolupráce s městem a ZŠ, utvářením partnerství a síťování v lokalitě i mimo ni. 12 osob z jádrové skupiny a nejméně 80 obyvatel z lokality oslovuje s podporou komunitního pracovníka a potenciální partnery komunity s cílem navázat spolupráci na úrovni obce, kraje, nestátních neziskových organizací (NNO) a podnikatelské sféry. Zapojením do spolupráce s místními partnery zlepšují ohrožené rodiny svoje sociální fungování a adaptabilitu, a předchází tak prohloubení sociálního vyloučení. Členové komunity během spolupráce s dalšími organizacemi objevují a zapojují svoje vnitřní zdroje při řešení situace. Sami si již díky předchozí spolupráci s místními institucemi žádají o peníze na svoje projekty z nadačních zdrojů, čímž rozvíjí své kompetence, finanční gramotnost a právní povědomí.

Širší kontext zahájení komunitní práce v Budišově nad Budišovkou

V Budišově bydlí okolo 150–200 osob ohrožených oficiálním vyloučením, další v oddělených místních částech (Guntramovice). Vzájemné soužití majority a romské menšiny je poznamenáno oboustrannou nedůvěrou a stereotypními představami o „těch druhých“, navzdory dlouhodobě usedlé romské populaci a vzájemné známosti jednotlivců ze škol, zaměstnání atd. Vztahy se zhoršují zejm. v souvislosti s dospívající mladou generací, u které se kumulují jevy vedoucí v důsledku k sociálnímu vyloučení (nedokončené vzdělání, nezaměstnanost, vysoká porodnost v nízkém věku, drobná majetková kriminalita a obecně nerespektování rodičovských a jiných autorit).

Jednotlivci a rodiny z komunity nemají rovný přístup ke společenským zdrojům, mají nízké povědomí v oblasti financí, jsou předlužení, nemají odpovídající bydlení apod. V regionu se nevyužívaly participativní metody práce a komunitní zdroje, chyběli informace o možných metodách a odborníci, kteří by pomohli obyvatelům lokality řešit jejich potíže uschopňujícím přístupem. Romská část obyvatel je rozmístěna po celém městě, všechny skupiny jsou však svým způsobem propojeny příbuzenským vztahem. Důležité společné téma, které spojuje komunitu jako celek, je zejm. nedostatek volnočasových aktivit, nedostatek prostor k realizaci volnočasových aktivit, špatná komunikace škola/rodič.

Co komunitní práci předcházelo

Komunitní práci v Budišově inicioval pan Kumar Vishwanathan, ředitel Vzájemného soužití, o. p. s., který od roku 2009 pravidelně navštěvuje místní romské oběti žhářství. Obyvatelé se na pana Kumara začali postupně obracet se svými životními potřebami, jednalo se především o potřebu drobných oprav domů, zpevnění komunikace před bytovým domem, kde bydlí většina romských obyvatel a zajištění volnočasových aktivit pro děti a mládež. Na základě tohoto zjištění se pan Kumar sešel s vedením města, kdy spolu jednali o těchto potřebách komunity. V roce 2016 docházel pracovní tým Vzájemného soužití, o. p. s., (programu Romact) do této lokality za účelem mapování komunity a navázání partnerství. Postupně se tak vyprofilovala akční skupina Budišov, skupina místních lídrů komunity, kteří se chtěli podílet na zlepšení životních podmínek v lokalitě. Akční skupina spolu s ostatními obyvateli zpracovali Akční plán lokality, na základě kterého došlo k provedení drobných oprav domů, zpevnění komunikace před bytovým domem a realizování několika komunitních akcí se zapojením veřejnosti.

V roce 2016 vstoupila do lokality Agentura pro sociální začleňování (ASZ). Lokální konzultanti ASZ připravili společně s komunitními pracovníky Romact první setkání zástupců místní komunity se zástupci města a NNO na téma vzdělávání a zaměstnanosti. V roce 2017 se zástupci komunitní akční skupiny Budišov v rámci tzv. lokálního partnerství zapojili do přípravy Strategického plánu sociálního začleňování a návazných projektových záměrů s městem a dalšími partnery:

- 11. 10. 2016 Setkání zástupců LP a komunitní akční skupiny
- 17. 10. 2016 Pracovní skupina zaměstnanost – účast komunitní akční skupiny
- 17. 10. 2016 Pracovní skupina vzdělávání – účast komunitní akční skupiny
- 8. 9. 2017 Veřejné setkání zástupců ASZ a obyvatel SVL Budišova – pracovníci ASZ představili projektové záměry a obyvatelé lokalit projevíli zájem o aktivní zapojení do projektových aktivit.

Před přípravou projektových žádostí a po schválení strategických plánů uspořádala ASZ s Romact v září 2017 další veřejná setkání k seznámení cílové skupiny s připravovanými projektovými záměry a jejího možného zapojení do těchto projektů. Klíčové osoby z komunity se aktivně účastnily přípravy setkání. Pracovníci Romact pomohli obyvatelům vybrat svoje zástupce, připravit si, co chtějí na setkání řešit, argumentaci a návrhy pro řešení problémů. Pracovníci seznámili členy komunity s programem a pomáhali jim formulovat společná stanoviska tak, aby mohli být na setkáních aktivní. Pracovníci doprovázeli vybrané zástupce na jednání a podporovali je ve vlastní formulaci názorů a potřeb, nemluvili za komunitu, „neopravovali“ její zástupce. Lokální konzultanti ASZ usilovali o to, aby bylo jednání srozumitelné i pro zástupce obyvatel (nepoužívali odborné termíny apod.),

ověřovali si, že všichni rozumí klíčovým slovům stejně, podporovali zástupce komunity v zapojení do diskuse pokládáním doplňujících otázek a oceňováním jejich přítomnosti a aktivity.

Před zahájením projektu nebyla v regionu Budišovska vybudovaná síť služeb a aktivit, které by cílily na práci s místními obyvateli ohroženými sociálním vyloučením. Od roku 2018 v lokalitě působí Centrum inkluze se svými aktivitami v rámci projektu OPZ a projektu OPVVV „Podpora inkluzivního vzdělávání na Vítkovsku 2“. Zároveň začala díky spolupráci s ASZ působit sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, která však ke konci roku 2020 ukončila svoji činnost. Veškeré služby jsou zatím závislé na evropských dotacích.

Situaci cílové skupiny zjišťovali terénní pracovníci prostřednictvím rozhovorů s jednotlivci a rodinami v domácnostech, dále v rámci klubu včasné péče a ze zpětných vazeb spolupracujících jednotlivců a rodin. Další informace o situaci obyvatel získávali od vedení obce Budišov nad Budišovkou, od NNO a dalších organizací v rámci komunitního plánování a síťování, od místních zástupců iniciativy Romact a Místní akční skupiny Opavsko.

Vývoj komunitní práce v Budišově nad Budišovkou

Od roku 2018 realizuje Centrum inkluze, o. p. s., projekt „Most k porozumění“, jehož součástí je také realizace komunitní práce. Činnost projektu začala společným veřejným setkáním s obyvateli Budišova, se starostou a místostarostou obce. Na této schůzce měla komunita možnost vyjádřit své aktuální potřeby. Ze schůzky vzešla společná potřeba komunity zajistit smysluplné trávení volného času dětí a mládeže. Komunita si stěžovala především na nedostatek zájmových kroužků a nedostatek prostor k realizaci vnitřních i venkovních volnočasových aktivit. Z této společné potřeby komunity vzešly postupně další aktivity komunitní práce.

Jak rodiče z komunity, tak i místní základní škola komunitním pracovníkům potvrdili, že komunikace mezi nimi není funkční. Škola informovala komunitní pracovníky, že velká část rodičů nechodí na třídní schůzky a nevěnují se svým dětem při domácí přípravě. Komunitní pracovníci uspořádali neformální setkání rodičů s vedením ZŠ o doučování a o tom, jak se orientovat v online programu Bakaláři. Rodiče se také mohli zeptat paní ředitelky na záležitosti ohledně jejich dítěte, sdělit, co je trápí apod. Všichni zúčastnění vnímali toto setkání velmi pozitivně.

Vedení ZŠ vnímá komunitní pracovníky jako partnery a komunikační „most“ k rodičům z komunity. V případě potřeby kontaktuje škola nejprve komunitní pracovníky a ti potřebné informace následně šíří dál mezi rodiče z komunity.

DOPORUČENÍ PRO KOMUNITNÍHO PRACOVNÍKA PŘI ZAPOJOVÁNÍ PARTNERŮ:

- Při mapování lokality/komunity se neomezujte pouze na místní komunitu, sousedství nebo organizace, které usilují o změnu. Zkoumejte zdroje ze sociálního okolí – na koho je možné se obrátit, když je třeba něco řešit, s kým se spojit, aby mohla komunita něco prosadit.
- Nezapomeňte na organizace a služby, které již s komunitou spolupracují či v ní intervnují. Informujte je nejen o cílech komunity, ale také o procesech. Sbírejte a vyhodnocujte informace od institucí působících v okolí komunity a tyto znalosti pak využijte k řešení problémů a práci v komunitě.
- Při plánování pomozte komunitě vybrat takové cíle, které jsou uskutečnitelné, do jejichž realizace se může zapojit hodně lidí a pro jejichž dosažení má komunita zdroje – buď vlastní, nebo získané spoluprací s dalšími zapojenými subjekty.
- Buďte nápomocní členům komunity při hledání potřebných zdrojů a cest k nim. Podporujte členy komunity při přemýšlení o nejlepších způsobech, jak kontaktovat úřady.
- Při realizaci plánů či projektů zapojte do spolupráce co největší počet členů komunity a partnerů (sousedy a instituce, které mohou reálně ovlivnit život místních obyvatel: škola, samospráva, správa nemovitostí apod.).
- Upozorněte na rizika využívání zdrojů zvenčí komunity, které přispívají ke stavu závislosti a snižují šance na dosažení udržitelnosti rozvoje a sebedůvěry členů i celé komunity.
- Umožněte členům komunity navázat spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi a představiteli podnikatelské sféry s cílem nalézt externí zdroje a aktivizovat či motivovat partnery pro realizaci komunitních cílů. Vzdělávejte a poskytněte členům podporu při psaní dopisů nebo zpráv, telefonickém kontaktu s městským úřadem, při vyjednávání s institucemi, při vedení schůzky s partnery apod.
- Oslovte další potenciální partnery komunity za účelem navázat spolupráci, a to na úrovni obce, regionu i kraje.
- Zaměřte aktivity komunitní práce také na účast komunity ve společnosti. Usilujte o navázání kontaktu komunity s majoritou, místními institucemi a úřady a zdůrazněte rovnost vzájemného vztahu.
- Pomáhejte komunitě rozvíjet a ovlivňovat vztahy s okolím a majoritou.
- Propojte místní organizace a prohlubujte dobrou spolupráci mezi nimi za účelem snižování rizika vytlačování místních obyvatel na okraj.
- Orientujte se v místní politice a berte do úvahy i politické souvislosti. Bez ohledu na to, jaké identifikujete příležitosti ke změně, komunita funguje v politickém prostředí, které nelze ignorovat.

Důležité časové milníky

2018 »»»

- V září veřejné setkání zástupců komunity s vedením města a dalšími institucemi (ZŠ, středisko volného času) k zajištění smysluplného trávení volného času a kroužků pro děti.
- Komunita definovala jako společný problém a potřebu zejm. rozšíření možnosti dětí a mládeže trávit volný čas v podvečerních hodinách → zastupitelé nabídli do bezplatného pronájmu venkovní hřiště.

» 2019/1 »»»

- Obyvatelé začali hřiště využívat od jara 2019, kdy si tento prostor svépomocně upravili a vybudovali hřiště pro dospělé s posezením → v rámci akce „Uklidte Česko“ uklidili prostor, vybudovali ohniště a postavili branky.
- Členové komunity založili hudebně-taneční kroužek. Jedna z členek komunity dovedla taneční soubor ŠukarČave k vystoupení na několika společenských akcích v obci.

» 2019/2 »»»

- Zástupci komunity se průběžně obraceli na zastupitele města, podnikatele kvůli opravě povrchu hřiště. Účastníci se veřejných setkání a pozvali na ně i zastupitele města.
- Zastupitelé města po jednáních se zástupci komunity projekt podpořili, zainvestovali a na podzim realizovali terénní úpravy.

» 2020 »»»

- Díky spolupráci s městem získali obyvatelé nevyužitý prostor bývalého kluziště a následně tam mohli začít budovat veřejné sportovně-relaxační hřiště.
- Město na své náklady zajistilo vyrovnání plochy, obyvatelé naopak osetí trávy, instalaci ohniště a posezení.

» 2021 »»»

- Žádost o finanční grant od Nadace VIA na veřejné otevření hřiště a získání souhlasu od města pro vybudování veřejné komunitní zahrady.
- Komunita usiluje o získání prostor města pro setkávání, plánování a realizaci společných aktivit.

ZÁPIS Z VEŘEJNÉHO SETKÁNÍ OBYVATEL S VEDENÍM MĚSTA

I. Představení aktivit a služeb Centra inkluze

- Centrum pro rodiny s dětmi
- Centrum finanční a právní podpory
- Podpora komunitní práce

II. Diskuse

- Obyvatelé dávali v diskusi najevo, že jim chybí zázemí pro volnočasové aktivity. Do této diskuse vstoupil místostarosta Pavel Jílek. Sdělil obyvatelům možnosti, které město nabízí (tj. plácek – bývalý “kluzák” s omezenými možnostmi), a připomenul pravidla soužití.
- Obyvatelé také hovořili o sporu na sídlišti s místními obyvateli kvůli používání venkovních sušáků na prádlo. Komunitní pracovníci nabídli řešit tuto situaci v rámci komunitních setkání.

III. Organizační záležitosti

- Z každé části Budišova se do jádrové skupiny přihlásilo 5 obyvatel.

Evidence a evaluace

Komunitní pracovníci s obyvateli založili v roce 2018 pro potřeby plánování veřejných setkání „List potřeb“, do kterého členové komunity následně sepisovali základní potřeby pro rozvoj komunity, např. vznik nízkoprahového klubu pro starší děti nebo komunitního klubu v lokalitách.

Komunitní pracovníci sledovali v období realizace projektu „Most k porozumění“ od 1. 9. 2018 do 31. 8. 2021:

- počet uskutečněných schůzek jádrové skupiny (schází se min. 1× měsíčně),
- počet veřejných setkání obyvatel z lokality a setkání se zapojením majoritních obyvatel Budišova nad Budišovkou,
- výstupy práce členů jádrové skupiny a obyvatel komunity s ohledem na identifikované potřeby (např. úprava okolí domů, výstavba dětského hřiště, výstavba komunitní zahrady, počet aktivit a účastníků, pořádání komunitních akcí dle aktuálních potřeb obyvatel apod.).

Součástí evaluace projektu byla průběžná analýza rizik projektu. Evaluátor se účastnil porad realizačního i řídicího týmu, úzce spolupracoval s projektovým a finančním manažerem. Metodologie evaluace zahrnovala *procesní část* (soulad realizace s plánem, naplnění předpokladů pro kvalitní realizaci projektu a naplňování cílů projektu), *dopadovou část* (bylo dosaženo zamýšlených dopadů) a *formulaci doporučení* pro budoucí projekty. Pro vyhodnocení dosažených cílů využil evaluátor zejména hodnotící rozhovory přímo s cílovou skupinou projektu na základě evaluačního plánu.

Konkrétním výstupem byla interní evaluační zpráva o realizaci projektu. Zpráva zahrnovala výstupy z evaluace procesní části, dopadové části a přehled doporučení

pro budoucí projekty nebo region. Tato zpráva je nadále k dispozici také místním aktérům, zejména obcím Vítkov, Budišov nad Budišovkou a Čermná ve Slezsku, které na základě ní budou hodnotit potřeby cílové skupiny, potřebnost dalšího fungování komunitní práce nebo případný vznik sociálních služeb či jiných typů podpory pro cílovou skupinu v budoucnu.

Příběh paní Jany se zkušeností s komunitní prací v Budišově

Paní Jana se žádnou specifickou zakázkou nepřišla, měla však chuť být ve skupině a podílet se na zlepšování podmínek v komunitě. Komunitní pracovníci podpořili její potenciál, díky čemuž začala být aktivní a samostatná. Tím, že jí poskytli šanci a materiální zázemí k tvoření, rozvinula svoje vlohy. Je přínosem pro komunitu, kde předává informace, organizuje akce a pomáhá ostatním.

Paní Jana se stala aktivní členkou komunity – spolupracuje s Centrem inkluze od podzimu 2018, kdy se zúčastnila prvního veřejného setkání obyvatel. Byla komunikativní, zpočátku se však neuměla sama realizovat a zapojit do aktivního dění v komunitě.

Po celou dobu projektu jí komunitní pracovníci poskytovali podporu v oblasti komunikačních dovedností a vzdělávání v počítačové gramotnosti. Dostala příležitost se zapojit do komunitních akcí, které sama organizovala, a samostatně vytvářet program pro děti. V rámci těchto aktivit prokázala paní Jana své kompetence při vedení rozhovoru s dětmi a dokázala děti také motivovat a zapojovat do různorodých aktivit.

Později se paní Jana aktivně zúčastnila příměstského tábora Centra inkluze jako jedna z vedoucích. V rámci tábora připravila program pro děti na jeden den a měla na starost jednu skupinu dětí. Prostřednictvím uvedených aktivit rozvinula své kompetence natolik, že s ní následně Centrum inkluze uzavřelo dohodu o provedení práce na vedení tanečního kroužku.

Paní Jana již sama aktivně komunikuje s ostatními členy komunity a organizuje akce pro děti. Přemýšlí a orientuje se „do budoucna“, samostatně komunikuje se spolupracujícími institucemi, například se Střediskem volného času. Pravidelně dochází na schůzky mezi aktivní členy komunity, kde se stala jednou ze stěžejních členek. Podporuje komunitu při aktivním zapojování do různorodých komunitních akcí a hledá řešení problémů, které se v komunitě objeví.

Komunitní pracovník Centra inkluze podpořil paní Janu v jejích snahách, v rozvoji jejích silných stránek a poskytl jí prostor k seberealizaci. Paní Jana tím získala možnost se aktivně podílet na aktivitách, které souvisely s jejím přirozeným prostředím a naplňováním potřeb komunity, jíž je součástí. Komunitní pracovníci Centra inkluze se stali jejími průvodci na cestě k seberozvoji a i nadále jsou jí oporou při realizaci mnoha aktivit a myšlenek.

Role klíčových partnerů:

- Město Budišov nad Budišovkou: spolupráce s komunitou na budování sportovně-relaxačního hřiště pro všechny věkové kategorie, na budování veřejné komunitní zahrady.
- Romact – Evropská komise a Agentura pro sociální začleňování: spolupráce komunitních pracovníků Romact a lokálních konzultantů ASZ na společné přípravě setkání s komunitou v roce 2018
- ZŠ Budišov nad Budišovkou: setkávání s rodiči z komunity ohledně nastavení komunikace rodič/škola, nabídka doučování ze strany školy, podpora distanční výuky vč. orientace v online programu Bakaláři apod.

Z terénu do komunitní práce v Třinci

Autoři: Michal Kandler, Lenka Szotkowská, Iveta Kowolová

Na základě potřeb obyvatel městské části Borek se sociální služba pro děti a mládež Streetwork Třinec postupně transformovala na komunitní centrum pro všechny obyvatele. Po dvou letech terénní práce se zdejšími dětmi a mládeží se terénní pracovníce rozhodly reagovat na nenaplněné potřeby místních obyvatel, zejm. rodičů. Organizace Bunkr, o. p. s., která službu provozovala, se ve spolupráci s městem rozhodla v této lokalitě uplatnit více uschopňující přístup typický pro komunitní práci, kterým reagovala na společné cíle celé komunity, mezi něž patří zejm. partnerské doprovázení, motivace a poskytování podpory na cestě ke změně jejich životních podmínek. Komunitní centrum se stalo díky této reakci a související změně v přístupu živým místem otevřeným pro všechny místní obyvatele včetně majoritních rodin s dětmi.

Komunitní centrum nabízí návštěvníkům možnost zapojení do různých aktivit, jako jsou kroužky (sportovní, tvořivý, pěvecký a taneční), pravidelné doučování a klub pro mladé nebo klub pro dospělé, kde mohou zejm. rodiče společně trávit čas a sdílet radosti i strasti, které zrovna prožívají. Konkrétní podobu aktivit v komunitním centru navrhuje a utváří komunita podle vlastních potřeb a zájmů. Obyvatelé mají k dispozici prostor pro individuální poradenství a nepravidelné workshopy dle aktuálních témat a potřeb. Komunitní centrum pořádá víkendové pobyty pro rodiny s dětmi, výlety, akce, besedy a přednášky. Nabízí tak místním lidem prostor pro společný dialog, hledání společných zájmů, sdílení a trávení času v komunitě.

Obyvatelé se organizují s pomocí komunitních pracovníků do jádrové skupiny a pracují na společných projektech. Komunitní pracovníce usilují o zlepšení konkrétních životních podmínek členů komunity a také o posílení, zmocnění a aktivizaci komunity. Prostřednictvím komunitní práce mohou reagovat komunitní pracovníci a obyvatelé na situace vyžadující zcela odlišné řešení, což klade důraz na jejich flexibilitu a kreativitu.

Úkolem a cílem komunitních pracovníků není měnit či přetvářet komunitu, ale jsou partnery lidí a na jejich cestě změn je doprovázejí, motivují a poskytují podporu. Komunitní pracovníci jsou otevření pro všechny lidi z lokality, podporují aktivní členy, komunikují s odpůrci a motivují je, hledají zdroje a příležitosti, přemosťují lidi z lokality s majoritou.

Šrší kontext zahájení komunitní práce v Třinci na Borku

Od října roku 2010 fungoval v lokalitě Borek terénní program pro děti a mládež. O absenci jakýchkoliv služeb se v lokalitě Borek vědělo a kvůli přestěhování klientů terénní služby do této části města měly pracovníce příležitost zahájit terénní sociální

práci na Borku. Děti působily bezprizorně a frustrovaně nedostatkem kontaktu a byly vděčné za jakýkoliv zájem a pozornost pracovníc. Pracovnice docházely do lokality 3× týdně a postupně začaly narážet na limity terénní práce v této lokalitě. Přírozenou součástí lokality byli dospělí rodiče dětí, kteří k pracovnícím ze začátku byli nedůvěřiví, ale zajímali se o to, kdo s jejich dětmi tráví čas. Lidem chyběl zájem, nikdo se jich neptal, co potřebují. Pracovnice vnímaly, že v lokalitě chybí nějaká služba a že by se mělo pracovat i s dospělými. Nevěděly však dopředu, že budou dělat komunitní práci, bylo to spíše intuitivní rozhodnutí.

Pracovnice začaly mapovat lokalitu Borek, v městské části Třinec – Staré Město s podporou města Třince.

Tato zástavba se nachází na okraji města, a ač se nachází v těsné blízkosti Tříneckých železáren, nádraží a autobusového depa, je to místo, které je z dění města Třince vyčleněno svou skrytou polohou, a běžný obyvatel Třince nemá s touto lokalitou žádné zkušenosti, nemá důvod ji navštěvovat nebo o ní ani neví. V lokalitě se nachází malá samoobsluha, školka a hospoda. Co se týče kulturního či volnočasového vyžití, kromě komunitního centra zde nefunguje žádná organizace či instituce. Obecně je lokalita považována za „špatnou adresu“. V rámci této lokality, kde bydlí zhruba 700 obyvatel, se vyčleňuje jedna ulice, v níž momentálně sídlí komunitní centrum. Právě tuto ulici lze vnímat jako ulici vyloučenou v lokalitě ohrožené sociálním vyloučením. V této ulici žije zhruba 100 obyvatel. Lidé v této ulici bydlí v bytových jednotkách (často neutěšeného stavu) a bytech nižší kategorie.

Vztahy mezi členy komunity jsou proměnlivé. Jelikož se ve spoustě případů jedná o bližší či vzdálenější příbuzenské vztahy, občas se stává, že jsou mezi určitými rodinami problémy a rozepře. Jedná se o starousedlíky a nedochází zde dlouhodobě k migraci.

Místní se potýkají se zvýšenou mírou nezaměstnanosti, nižší úrovní bydlení i vzdělání. Problémy – ať už finanční, bytové, sociální, nebo vztahové – řeší často v krátkodobé perspektivě, avšak s dlouhodobým dopadem. Dluhy a exekuce v podstatě řeší většina lidí z lokality a značná část je příjmově závislých na pomoci státu.

Vztahy mezi lidmi z vyloučené lokality a lidmi z přilehlých řadových domů (řadovek, které nepatří do sociálně vyloučené lokality) nejsou od začátku ideální. Lidé z řadovek se straní a do vyloučené ulice většinou ani nevstupují. Obyvatelé lokality cítí od majority nevraživost.

Vývoj komunitní práce v Třinci

Po dvou letech působení terénních pracovníků bylo městem Třinec ve spolupráci s organizací Bunkr, o. p. s., v roce 2012 založeno komunitní centrum. Komunitní pracovnice, které se rekrutovaly z terénních pracovníc, začaly pracovat s celými rodinami a komunitou. V roce 2015 se klienti terénního programu zapojili do projektu

„Co tě sejří“ vypsaného [Českou asociací streetwork](#), v úzké spolupráci s komunitním centrem. Z iniciativy klientů byla uklizena černá skládka za hřištěm a na místě vybudován posilovací prvek. Do projektu klientů terénní služby byli zároveň již zapojeni i členové širší komunity. Díky tomu se podařilo prezentovat pozitivnější obraz lokality a propagovat činnost do médií a veřejnosti. Po úspěšné realizaci projektu ukončily terénní pracovníce klientům smlouvy o poskytování sociální služby a terénní program v lokalitě skončil a přesunul se do jiných lokalit ve městě. Klienti byli na změnu připraveni a pozvolna začali využívat nabídku komunitního centra.

Vyhodnocení

Realizace komunitní práce na Borku mohla započít prostřednictvím dobré spolupráce města Třinec a Bunkr, o. p. s., kde město reagovalo na poznatky práce z terénu a společně identifikovaly potenciál lokality pro rozvoj místních obyvatel prostřednictvím metody komunitní práce.

Komunitní pracovníce považují za největší úspěch rozvoj lidí, jejich osobnostní růst, ochotu věci měnit a nebýt lhostejnými k prostředí, ve kterém žijí. Aktivní obyvatelé dokážou specifikovat své potřeby, hledat společně způsoby řešení, vyhledávat zdroje, mají schopnost sebereflexe, dokážou převzít zodpovědnost, jsou schopní konstruktivní diskuse a přijímat kompromisy.

Jak uvedli někteří z nich při přípravě oslavy pátého výročí komunitního centra, první velké akci, kterou si z velké části organizovali sami: „Je to naše, my si to tady

uděláme sami.“ Umí se domluvit na organizaci oslavy výročí mezi sebou, napsali si sami proslov. Z obyvatel lokality se postupně stali spoluvlastníci změny: zpočátku jenom přišli a čekali, co dostanou. Teď je to naopak a lidé z komunity zvou komunitní pracovnice na svoje akce. Dokážou popsat a reflektovat procesy plánování a realizace (od nápadu až po to, co se podařilo).

Zlepšila se úroveň a kvalita sousedských vztahů. Z komunitního centra se stalo neutrální místo i pro lidi, kteří spolu dříve nekomunikovali. Obyvatelé reflektují, že díky společným schůzkám, aktivitám a setkávání našli společnou řeč i se sousedy, se kterými běžně nemluví a mají konflikty. Sami pojmenovali, že komunitní centrum je jediným místem, kde spolu mohou sedět u jednoho stolu, respektovat se a spolupracovat. Zároveň někteří uvádějí, že je komunitní práce naučila více důvěřovat lidem. Začleňování obyvatel do společenského života se daří hlavně příkladem dobré praxe aktivních členů v lokalitě, prezentací projektů, které realizují, vystupováním dětí z lokality na veřejných akcích a propagací na sociálních sítích a v médiích.

Překážky a úskalí

Úskalím, na které pracovnice narážely, bylo promítání svých potřeb a myšlenek do procesu komunitní práce. Pokud potřeby nevycházely ze strany obyvatel, byly akce a aktivity neúspěšné. Např. když pracovnice navrhly využití sponzorského daru na soustředění tanečního kroužku, myslely si, že bude taneční skupina nadšena, setkaly se ovšem s nezájmem o tento nápad. Díky tomu, že vedoucí taneční skupiny a zároveň členka jádrové skupiny dokázala říct, že mají o využití daru jinou představu, sponzorský dar byl využit dle aktuální potřeby taneční skupiny.

Velkým zklamáním pro lidi z komunity bylo, když na první pokus neuspěl jejich první společný projekt. Museli čekat rok na další kolo výzvy. Učili se díky tomu trpělivosti a dlouhodobému plánování. Projekt nakonec vyšel až na třetí pokus.

Místní lidé mají aktuálně strach z prodeje nebo demolice domů, které jim pronajímá soukromý vlastník.

Nutné zdroje

Mezi finanční zdroje patří: Úřad vlády ČR (aktuální projekt „Komunitní centrum Borek“ z dotačního programu ÚVČR), město Třinec, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Moravskoslezský kraj, Nadace ČEZ, Nadace VIA, grantová výzva T-Mobile – mluvmespolu, Nadační fond Tesco (projekt „Tóčo na Borku“ v roce 2018), Česká asociace streetwork (projektová výzva „Co tě sejí“ v roce 2015), sponzoři, individuální dárci a vlastní zdroje lidí z komunity.

Dva členové jádrové skupiny se aktivně zapojili do shánění sponzorských darů a podařilo se jim získat finanční dary v hodnotě 15 tisíc korun a služby stavební firmy na výstavbu altánu.

Důležitým prvkem pro komunitní práci je stálý tým komunitních pracovníků, aby nedocházelo k častým personálním změnám při přímé práci s komunitou. V lokalitě Borek je tým komunitních pracovníků od vzniku komunitního centra stálý, obměňují se pouze vedoucí volnočasových aktivit.

Mezi nefinanční zdroje patří: obyvatelé lokality (motivace, energie, změna), spolupráce s [Centrem metodické podpory](#) (nově poskytují intervizi obyvatelům), s Jubilejní Masarykovou ZŠ, se ZUŠ a knihovnou v Třinci, firmou KAPA, o. p. s., s dobrovolnickou akcí [Uklidíme Česko](#) (získání kontejneru, pomůcek k úklidu a úklid lokality), realitní kanceláři CPI Byty, redakcí Hutník a kabelovou televizí Třinec, iniciativou Adopce pro budoucnost, Nadací La Sophia, organizací Adra a se sociálními službami (v různém období zvou různé organizace a spolupracují s nimi, zejm. se Slezskou diakonií). Supervize se nepravidelně účastní i vedoucí tanečního kroužku z komunity.

Příběhy lidí z komunity

ROMAN (má na starosti vybavení posilovny, shání sponzory):

„Zapojuju se do akcí. Líbí se mi, jak spolu vycházíme. Pomáháme si navzájem – to mě hodně láká.“

VĚRKA (pracuje v komunitním centru 4 roky jako uklízečka a topička, 3 roky vede taneční kroužek):

„Bydlím tady 18 let. Mám 12letou dceru, která taky navštěvuje komunitním centrum. Mám ráda týmovou práci v komunitním centru, chodím sem ráda kvůli podpoře, pomoci a společnému setkávání s místními lidmi. Mám ráda besedy s naší paní psycholožkou – poznáte s ní, kdo jste, přináší mi to sebepoznání. Největší zábavou je pro mě taneční kroužek na ulici. Komunitní pracovnice Lenka a Iveta jsou jako lokomotiva vlaku, dotujou nás svojí energií. Lektorka Sabina vede pěvecký kroužek na české písničky, já zkouším s dětmi ty romské. Naším snem je dostat se na vrchol. Dříve tady žily rodiny, které byly o hodně sociálně slabší, nevycházely ven. Díky Bunkru je to nastartovalo, docházely aspoň do komunitního centra.“

ANIČKA (bydlí v lokalitě 7 let):

„Komunitní centrum Borek je srdce naší ulice. Na 5. výročí jsem měla proslov, kde jsem uvedla, že tato ulice žije díky komunitnímu centru. Fakt jsme jedna smečka, pomáháme jedna druhé, spojuje nás komunitko, které nenarušuje prostor našich rodin. Tady opravdu žijí. Vyhovuje mi, že na Borku jsme mimo město, jako na vesnici. Do města jdu jenom na nákup nebo když jdu něco vyřídit. Jsem paneláková z města, ale tady je to fajn. Chodíme na akce, bez komunitního centra bych úplně zkysla doma.“

Díky komunitnímu centru Borek se cítím skvěle. Doprovází nás smích, bereme s humorem i špatné věci, nehrouťm se. Mohu zapojit celou rodinu. Starší syn s přítelkyní už moc komunitko nepotřebuje, namontoval tady plátno. Mladší syn se taky zapojuje. Minule ráno bušil na dveře komunitka, když ještě všichni spali a bylo zavřeno. Díky službě SOS pomoc nám pomáhají řešit problémy. Když potřebuju, tak pomůžou, poradí i s rodinnými problémy.

Při pandemii jsem začala pomáhat s šitím roušek. Nikdy jsem neuměla na šicím stroji. Rozjížděly jsme šití nejdřív doma u Věrky, naučila nás navlékat jehlu a nit. Stmelilo nás to. Dodávaly jsme roušky policii, hasičům, do dětského domova. Sehnaly jsme látky, stroj, řezačky. Pak už to nešlo u Věrky doma kvůli hluku. Její manžel se musel vyspat do práce, tak jsme přesunuly šicí dílnu do místnosti v komunitního centra. Lidi nám pak nosili jídlo.⁴⁴

Role klíčových partnerů:

Město Třinec – stálo u zrodu komunitního centra a je klíčové při financování a podpoře jeho činnosti

Centrum metodické podpory komunitní práce (Ostravská univerzita a Moravskoslezský kraj) – metodická podpora, pravidelné metodické setkání či intervize, účast na workshopech, pilotování softwaru pro evaluaci a plánování komunitní práce, nabídka kurzu Komunitní práce v kontextu sociálně vyloučených lokalit pro pracovníce, koordinace a zprostředkování stáží v komunitním centru Borek pod vedením komunitního pracovníka a za účasti jádrové skupiny maminek

Česká asociace streetwork – poskytnutí dotačních prostředků na první projekt v lokalitě „Co tě sejří“ (2015) a jeho metodické vedení, který byl posledním projektem terénního programu a zároveň prvním projektem komunitní práce.

Důležité časové milníky dle Szotkové a Kowolové (2020)

2012–2013 » » »

- **Začátky aneb Budování vztahu a důvěry:**
- Dvěře komunitního centra se na Borku otevřely poprvé, zpočátku nejvíce prostoru a aktivit hlavně pro děti a mládež.
- Komunitní pracovníce budovaly vztahy s rodiči přes jejich děti a mládež.
- Mateřské centrum bylo první aktivitou pro dospělé → začala se formovat první jádrová skupina maminek.
- Komunitní pracovníce se zaměřily na navázání vztahu a budování důvěry s dospělými.

2014–2015 » » »

- **Zjišťování potřeb, angažovanost lidí, formování jádrové skupiny:**
- Na základě důvěry se lidé z lokality začali obracet na pracovníce se svými potřebami → přizpůsobení programové náplně centra dle jejich potřeb.
- Organizace dvoudenního výjezdu na chatu → rodiny se začaly angažovat, pomáhat s přípravami akce a zapojovat do diskusí.
- Pracovnice pomohly formulovat jejich potřeby a začaly pracovat i s tatínky.
- Lidé z místní komunity měli možnost zažít přijetí, důstojnost, respekt a otevřenost k vyjádření potřeb.
- První úspěchy obyvatel s komunitními pracovníci: úklid černé skládky, vybudování workoutového prvku apod.

» 2016–2017 » » »

- **Zplnomocňování a doprovázení jádrových skupin**
- Větší aktivita a podněty lidí z komunity, zplnomocňování skrze objevování jejich zdrojů, sil, snů a možností.
- Přetváření náplně komunitního centra a primární práce s dospělými a komunitou jako celkem → vznik 2 jádrových skupin.
- Zaměření maminek na aktivity pro děti, na svůj vlastní rozvoj a zvelebování komunity.
- Přípravy na 5. výročí založení komunitního centra → maminky připravily občerstvení, proslov, s dětmi nacvičily doprovodný program, napsaly a publikovaly článek o akci.
- Vznik jádrové skupiny mužů → potřeba vybudovat posilovnu a rozšířit centrum.

2018 » » »

- **Vycházíme ven z lokality**
- Absence venkovního volnočasového využití pro děti → spojení jádrových skupin a spolupráce na projektu vybudování dětského hřiště „Tóčo na Borku“.
- Svépomocné vybudování dětského hřiště → zájem veřejnosti o dění a aktivitu v lokalitě.
- Prezentace činnosti komunitního centra na veřejných akcích. 14 dětí pod vedením jedné z maminek vystupovalo na 3 velkých veřejných vystoupeních.
- Jedna z návštěvnic komunitního centra se účastnila pěveckého mezinárodního projektu La Sophia s Yvetou Blanarovičovou → postup na akademii a finálový galavečer v Praze.
- Komunitní pracovníce prezentovaly vývoj komunitní práce na konferenci České asociace streetwork.

2019 »»»

• **Zvyšování kompetencí členů jádrových skupin:**

- Předchozí úspěchy motivují k dalším projektům a aktivitě.
- Členové komunity přicházejí sami s novými nápady → chtějí rozvíjet a zvyšovat svoje kompetence.
- Skupina maminek uspořádala 8 akcí pro děti i dospělé (např. ples v komunitním centru).
- Muži zorganizovali výlet mimo lokalitu.
- Projekt „Borek pod jednou střechou“ → potřeba obyvatel vybudování společných venkovních prostor → aktivní skupina mužů realizovala s minimálním zapojením komunitních pracovníků výstavbu venkovního posezení s altánem.
- Komunitní centrum se dostalo do povědomí veřejnosti → nové příležitosti, spolupráce, úspěch a ocenění ostatních → sebevědomí a pocit, že dokáží věci sami měnit a ovlivňovat.

2020 »»»

• **Fungování komunity během pandemie:**

- Vznik šicí dílny → 12 žen v první vlně pandemie našlo více než 5000 roušek pro lidi nejen z lokality a sociálních služeb → díky této iniciativě si obyvatelé vybuďovali v prostorech komunitního centra šicí dílničku.
- Hlavním tématem komunity byla distanční výuka → komunitní pracovníce zajišťovaly techniku a připojení do rodin → zajištění podpory rodin s výukou komunitními pracovníci a dobrovolníky → společné vyjednávání obyvatel o podmínkách a možnostech distanční výuky se spádovou školou.

- Dvě obyvatelky se staly dobrovolnicemi pro komunitní centrum a začaly studovat na maturitním oboru sociální činnost.
- Vyjednávání obyvatel s pronajímatelem domů v lokalitě → pronajímatel nabídl lokalitu do prodeje → velkou hrozbou je vystěhování lidí z lokality.
- Stáž s odborníky na komunitní práci → jádrová skupina prezentovala své zapojení do komunitní práce a zapojila se do odborné diskuse týkající se komunitních procesů.

2021 »»»

• **Mobilizace komunity a zahájení exit strategie:**

- Lidé z komunity postupně přebírají zodpovědnost a aktivitu v lokalitě → komunitní pracovníce je doprovází v procesu změn → zaměřují se na práci s jádrovou skupinou → zahajují exit strategii.
- Spolupráce Centra metodické podpory komunitní práce MSK a jádrových skupin → vznik metodických manuálů pro obyvatele (jak svolat a organizovat komunitu, strategicky plánovat, vytvářet komunitní akční plán atd.).
- Organizace společných intervizí pro členy jádrové skupiny.
- Workshopy a rozvoj kompetencí obyvatel.

Komunitní práce na malé obci v Hostomicích dle Jirouškové (2015)

Autoři: Michal Kandler, Marie Jiroušková

Komunitní práce v Hostomicích je velmi specifická. Vychází z občanské angažovanosti a svépomocné realizace aktivit rodinného centra, na kterých se od začátku podílejí členové místní komunity. Díky dobrovolnickému přístupu zdejších aktivních rodičů je finančně nezávislá na velkých dotačních zdrojích. Její zakladatelka (původně sociální pracovnice) přemýšlela na mateřské nejen o tom, jaké aktivity vymyslet v obci pro malé děti a jejich rodiče, ale i o způsobu, aby to bylo pro všechny dostupné, pravidelné a tím přínosné a efektivní. Prvotním impulsem bylo nabídnout lidem z Hostomic a okolí možnosti a příležitosti k zapojení, které jsou běžně dostupné ve větších městech. Zároveň tyto aktivity realizovat svépomocně a bezplatně tak, aby byly dostupné pro celou komunitu Hostomic, včetně sociálně vyloučených obyvatel.

Skrze zapojení místních dobrovolníků (zejm. rodičů s dětmi) organizují svépomocně bez výrazných finančních nákladů pro sebe i ostatní obyvatele Hostomic:

1. Klub pro rodiče s menšími dětmi ve věku do 3 let
2. Odpolední klub pro rodinu a větší děti ve věku 6–15 let
3. Pravidelnou předškolní přípravu
4. Hostíkový mini tábor
5. Pořádání jednorázových výletů
6. Pravidelný večer pro ženy
7. Sběr oblečení a bot pro potřebné

Příležitostně se podílí i na ekologických aktivitách.

Na co komunitní práce v Hostomicích navazuje

Většina obyvatel Hostomic (1 250 obyvatel, z toho cca 30 % Romů) neměla do roku 2013 možnost kreativního vyžití, neformálního vzdělávání, realizace nápadů, volnočasových aktivit a pomoci dětem, rodičům i rodinám v obtížné finanční situaci. Městys se neúčastnil žádných integračních programů, protože neměl kapacitu a zastupitelé ani veřejnost nevnímali takové projekty za veřejně prospěšné, nebo dokonce žádoucí. Nebyl k dispozici žádný návod, výzkum, poznatek či doporučení k tomu, jak podporu veřejného mínění získat.

Po výměně zastupitelů se od roku 2010 začal probouzet místní kulturní život. Částečně se zprovoznila „sokolovna“ a senioři si s podporou obce zřídili „klub seniorů“. Výhodou malé obce je, že se tam společně potkávají děti i dospělí naprosto odlišného charakteru, ti, kteří by se třeba jinde a jinak nikdy nesešli.

Komunitní práce začala v Hostomicích v roce 2013 projektem podpořeným z Nadace ČEZ určeným na rekonstrukci, vybavení a rozjezd základních činností. Žadatelem a realizátorem byl spolek Host. pro NelhoStejnost. Zpočátku probíhal v prostorách cyklus vzdělávání ve finanční gramotnosti, který realizovala SOŠ ochrany osob a majetku z Karviné. Hlavními iniciátorkami spolupráce byly od začátku jedna aktivní maminka s jednou učitelkou z prvního stupně na místní základní škole, obě zakladatelky centra. Později se přidali zástupci různých místních skupin občanů, např. dobrovolní hasiči, fotbalisti a další zástupci obce (zejm. rodiče).

Vývoj komunitní práce v Hostomicích

Vzhledem k mnoha potřebám místních obyvatel a pasivnímu přístupu místní samosprávy vzniklo z původně občanské iniciativy v průběhu roku 2013 občanské sdružení, nyní spolek Host. pro NelhoStejnost, který od té doby zajišťuje v Hostomicích řadu komunitních projektů. Spolek reagoval na všeobecný nezájem o řešení sociální problematiky místních obyvatel. V současné chvíli má spolek již sedmiletou zkušenost s realizací komunitních projektů v Hostomicích.

Vymezení komunity v Hostomicích

Jde o komunitu občanskou, která je daná prostorovou (geografickou) hranicí obce. Lidé v Hostomicích mají některé společné zájmy, řeší často společné problémy, jako například nezaměstnanost a větší vzdálenost úřadu práce nebo sociálního odboru. Komunita

lidí v Hostomicích si nachází a objevuje svou strukturu a zahrnuje lidi uvnitř i vně typických sociálně vyloučených lokalit, které jsou součástí Hostomic. Lidé v Hostomicích společně a nerozdílně bojují se změnou podmínek po roce 1989, které s sebou nesou řadu potíží v běžném životě na malé obci na severu Čech. Lidé v obci vytvořili spolek, který zastupuje a prosazuje zájmy zdejších obyvatel nezávisle na zvoleném vedení obce.

Komunitní pracovnice versus komunitní aktivistka

V Hostomicích nastala specifická situace. Komunitní práci nastartovala místní aktivní občanka, která je angažovaná členkou komunity, zatímco komunitní pracovník má být profesionálem zvenčí. Její role komunitní aktivistky se časem s růstem spolku vyprofilovala do role skutečné komunitní pracovnice.

Jak to celé začalo

Místní obyvatelka Hostomic s touhou sdílet s lidmi podobné myšlenky a potřeby měla prvotně zájem o společenský, kulturní a kultivovaný život svůj, své rodiny i lidí kolem sebe. Záleželo jí na prostředí, ve kterém vyrůstají její děti, nebylo jí lhostejné sledovat, kolik lidí kolem ní řeší existenční potíže. Založila spolek a začala pro něj sama dobrovolně a bez nároku na honorář pracovat podle motto: „Život v naší obci nám není lhostejný.“ Využila svých komunikačních dovedností z komerčního prostředí a sociální práce (Charita ČR a Člověk v tísni, o. p. s.). Ve chvíli, kdy začala trávit čas doma na rodičovské dovolené, si uvědomila, že Hostomice nutně potřebují sociální změnu.

Při společných setkáních se starostou se spolu nejdříve bavili o možnostech, výhledu a cestě, kterou by se noví zastupitelé chtěli vydat v sociální oblasti. Starosta projevil zájem o oblast péče o maminky s dětmi. Prvotním impulsem bylo vytvořit pro rodiče s dětmi centrum, které bude mít vzhledem k potřebám zdejších lidí potýkajících se se sociálním vyloučením „komunitní charakter“. Na založení měla společný zájem obec, její zastupitelé i samotní obyvatelé, nicméně nositelem změny se stali samotní účastníci a zároveň dobrovolníci rodinného centra Hostík, bez ohledu na dostupné finance, organizační schopnosti a jejich zkušenosti.

Rodinné centrum Hostík pro malé i velké

Při přípravě prvního pilotního projektu ještě nepostupovala jeho iniciátorka dle principů komunitní práce, vycházela jen z neformálních rozhovorů s místními obyvateli a starostou. Mluvila s nimi o tom, o co by mohl být v Hostomicích zájem s ohledem na život místních rodin. V rámci projektu centra Hostík tak vznikly původně tři bezplatné služby:

- Komunitní rodinné centrum pro všechny rodiče s malými dětmi ve věku do 3 let
- Odpolední klub pro starší děti ve věku 6–15 let s mimoškolními a zájmovými aktivitami
- Sociální poradenství zaměřené na rodinu

Host. pro NelhoStejnost: prostory před a po svépomocné rekonstrukci

Nejbližší mateřská centra nebyla pro většinu matek z Hostomic finančně ani časově dostupná (nejbližší Dům dětí a mládeže v Bílině a Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v Duchcově). Bylo třeba nabídnout dostupnější možnost. Kromě dobrovolných hasičů a fotbalového klubu měly místní děti omezené možnosti smysluplného trávení volného času. Služba rodinného sociálního poradenství přiblížila poradenské služby místním lidem. Nadace ČEZ finančně podpořila rekonstrukci a pilotní provoz „svépomocného“ mateřského centra a městys Hostomice poskytl bezplatně prostor. V létě 2013 proběhla první komunitní akce, na kterou přišlo vypomoci asi 15 dobrovolníků z řad místních dobrovolných hasičů, teplické církve a blízkých známých. Akce působila v Hostomicích poněkud rozpačitě, ovšem řada dětí z cílové skupiny se přišla podívat a jejich účast byla prvním impulsem pro pozdější návštěvu jejich rodičů v Hostíku.

Paralela s I. fází komunitního rozvoje („zapojování se“)

Po úspěšném ukončení 5měsíčního pilotního projektu se musela zakladatelka vyprofilovat z role komunitní aktivistky do role skutečné komunitní pracovnice. V této době spolek definoval širší cíle, kterých chtěl společnou komunitní práci dosáhnout:

- aktivizovat obyvatele Hostomic, zbavit je postoje pasivity vůči dění v obci na úrovni kulturního a politického dění
- integrovat sociálně vyloučené obyvatele Hostomic, kteří o to stojí, do většinové společnosti skrze možnosti spoluúčasti na pravidelných aktivitách a komunitních akcích
- nabídnout alternativní trávení volného času pro děti i dospělé, integrovat děti a mládež skrze smysluplné volnočasové a pravidelné aktivity
- poskytnout nástroj k integraci v širším slova smyslu skrze poskytování poradenství a služby terénní sociální práce, být externě v rámci spolupráce s organizací Člověk v tísni

Kompetence a činnosti komunitní pracovnice směřovaly k vytyčeným cílům prostřednictvím:

- vytipování lídrů, především matek, které by přebíraly plnou zodpovědnost za vedení dopoledních klubů pro rodiče s dětmi
- budování vzájemné důvěry, například tím, že každá angažovaná matka měla možnost získat vlastní klíče od Hostíku nebo přístup k financím
- zahájení prvních jednání a hledání společného konsenzu, matky se samy společně rozhodly pravidelně přispívat dobrovolný příspěvek za každou návštěvu Hostíku
- organizování mini projektů (vánoční velký úklid Hostíku nebo svépomocná rekonstrukce WC, při které se podařilo aktivizovat i partnery maminek a otce dětí)
- organizování větších akcí typu „letní tábor“
- navázání kontaktů s rodiči tím, že větší děti nosily rodičům osobně přihlášky na výlety nebo jim osobně předávaly dětské oblečení, které se v Hostíku pro účely darování potřebným shromažďuje
- medializace projektu, vytvoření profilu a sítě přátel na Facebooku, kontaktování lokálního rádia, publikace článků o činnosti Hostíku v Hostomickém zpravodaji a na webových stránkách
- tvorba a rozdávání informačních letáků, osobní rozhovory při předávání
- zajištění udržitelnosti projektu vyhledáváním výzev a psaním projektů
- navázání aktivního, pravidelného kontaktu se starostou a zastupiteli a účastí na jednáních zastupitelstva
- kontaktování potenciálních partnerů, donátorů
- generování iniciační skupiny
- plánování již cílených setkávání původně cizích lidí pro účely podpory spolku
- registrace spolku
- vyjednávání s organizací Člověk v tísni o zajištění terénní sociální práce přímo v Hostomicích

Paralela s II. fází komunitního rozvoje („rozšiřování organizace“)

V momentě, kdy se naplnily výše uvedené body, spolek vstoupil do II. fáze komunitního rozvoje v Hostomicích. Tento proces trval asi jeden rok. Činnosti a kompetence komunitní pracovnice se změnily a vypadaly takto:

- není jediným iniciátorem a organizátorem nápadů a komunitních akcí
- vytvořila se a ustálila skupina 9 lídrů, kteří mají také klíče od Hostítku
- 6 lidí se podílí na vedení jednotlivých volnočasových aktivit, komunitní pracovnice již není hlavní autoritou
- na starosti má především organizační a provozní záležitosti, získávání peněz, komunikaci s organizací Člověk v tísni, vedením obce
- služby poskytované spolkem běží i bez její účasti
- urovnává konflikty, které s sebou komunitní práce přináší, a to i na úrovni zastupitelstva
- byla zvolena do veřejné funkce zastupitelky městyse Hostomice
- pořád je ve vedoucí roli, lidé ji oslovují na ulici, zvoní u ní doma ve chvíli, kdy mají zájem o poradenství (nejsou ještě zvyklí využívat terénního sociálního pracovníka)
- vedení pravidelných setkání výkonného výboru sdružení, kde se hodnotí dosavadní práce, probírají se nápady a návrhy

V současné době komunitní sociální práce vypadá tak, že spolek provozuje a pořádá pravidelné komunitní aktivity a jednorázové akce. Staví na principech, kterými jsou nízkoprahovost, podpora individuality, uznávání hodnoty každého člověka, otevřené jednání navenek, medializace. Neočekává aktivní spolupráci městyse, ale jeho podporu vítá. Organizace funguje na základě rozhodování výkonného výboru. Spolek je připraven přijímat nové členy a zájemce, kteří se chtějí zapojit a pomáhat při společných aktivitách. Nabízí možnost odborné praxe pro studenty sociálních oborů.

Sdružení je aktuálně ve II. fázi komunitního rozvoje a ještě dlouho bude. Dokonce je možné, že se do III., závěrečné fáze „získávání nezávislosti“ ani nemusí dostat. Ne snad proto, že by o komunitní rozvoj (resp. činnosti sdružení) nebyl zájem. Důvodem může být ale i náročnost na zvyšování profesních dovedností pro práci s komunitou, omezený „lidský kapitál“ nebo s tím související absence výraznějšího a stabilního zdroje financí.

Skrze aktivizaci místních dobrovolníků se podařilo nabídnout aktivní trávení volného času starším dětem a mládeži, byť jen jednou týdně nebo při jednorázových akcích. Podařilo se aktivizovat lídry komunity k tomu, aby převzali část zodpovědnosti za dění v obci, aby mohli být kreativní a jít příkladem ostatním. Samy matky, které do Hostítku chodí jindy se svými malými dětmi, zajišťují odpolední klub pro starší děti z chudých rodin, kterých by si dříve na ulici ani nevšimly. Věnují

místním romským dětem svůj volný čas, kdy se o jejich vlastní malé děti stará rodina. Díky pravidelné docházce dětí do klubu se zlepšila komunikace a spolupráce mezi rodiči, mateřskou a základní školou. Rodiče díky tomu ví, kam si dojit pro pomoc, pro radu nebo kde si mohou jejich děti hrát.

Územní dopad, největší přínosy a úspěch

Místní veřejnost dlouhodobě podceňovala sociální vyloučení možná i proto, že identifikované sociálně vyloučené lokality jsou prostorově neohraničené od zbytku obce. Otázkou sociálního vyloučení se v Hostomicích nikdo systematicky nezabýval. Analýza sociálně vyloučených romských lokalit byla jediným relevantním dokumentem, který zahrnoval popis vyloučených lokalit přímo v Hostomicích. Komunitní práce má díky provázanosti komunity místních obyvatel z různých sociálních vrstev vliv a dosah na celé území obce i mimo něj (Světec, Chotějovice).

Komunitní pracovnice zapojila do aktivní spolupráce ty, kteří mají osobní zájem řešit sociální vyloučení. Komunitní sociální práce v Hostomicích, byť není poskytována profesionálním týmem, velkou organizací ani z iniciativy samotných zastupitelů, má význam při sociálním začleňování místních obyvatel. Rodiny z různého sociálního prostředí se prostřednictvím komunitní práce dobrovolně zapojily do života rodinného centra i obce.

Celkem se povedlo vytvořit a ucelit skupinu cca 20 dospělých a jejich nejméně 40 dětí tak, že pravidelně dochází a podílí se na realizaci společných činností.

Velkým přínosem je aktivizace dospělých, kteří se začali aktivně podílet na realizaci komunitních nápadů, např. tábora nebo rekonstrukce prostor rodinného centra Hostík. Děti tak mohou u svých rodičů vidět a zažít, že jsou ochotni investovat svůj čas i peníze do společných aktivit, které mají užitek nejen pro ně, ale i celou skupinu či komunitu.

Rodiče zařídili výměnu světel, rekonstrukci opadáných zdí a instalaci polic a nových botníků. Dokážou sami sehnat výtvarný a spotřební materiál, barvy apod. Dělí se s ostatními a vozí některé dary dále, např. do klubu seniorů, do nízkoprahového centra pro děti apod. Do společenství dětí dochází i místní romské děti, děti z pěstounských rodin atd. Všechny místní menší děti tak mají možnost se účastnit kulturních a jiných společných aktivit, které by pro ně možná nikdo jiný nezajistil.

Po sedmi letech je Hostík komunitním místem občansky aktivního setkávání a dobrovolné spolupráce rodin ve prospěch a s možností zapojení všech členů komunity/obyvatel Hostomic.

Překážky a úskaltí

Na začátku bylo největším rizikem projektu, že po skončení finančního příspěvku Nadace ČEZ ztratí Hostík své finanční zázemí a bez zajištění provozu svou činnost ukončí. Dalším rizikem byl malý zájem o aktivity centra, který se potvrdil u sociálního poradenství pro rodiny s dětmi.

Absence stabilního finančního zajištění je zároveň rizikem pro náhlé ukončení všech činností centra. To závisí v podstatě pouze na aktivitě („*Všechno děláme kvůli svým dětem, nevíme, jak to bude, až nám naše odrostou*“) a dobrých vztazích mezi jednotlivými členy spolku i komunity navzájem. Je pravděpodobné, že narušení vztahů na malé obci by s sebou neslo velké potíže.

Nutné zdroje

Činnosti v Hostíku i mimo něj běží bez výrazných finančních zdrojů. Především na vnějších finančních zdrojích není spolek závislý vůbec. Jde o čistě dobrovolnou činnost všech členů a nadstandardní náklady jsou hrazeny ze soukromých nadačních zdrojů, soukromých a sponzorských darů a dobrovolných příspěvků těch, kteří aktivity centra využívají.

Městys Hostomice poskytuje dlouhodobě a bezplatně prostory s limitovanou kapacitou, která však vzhledem k narůstající poptávce již není dostatečná. Sousední obec Světec přispívá pravidelně na provoz aktivit a na předškoláky. Město Ledvice darovalo centru tepelné čerpadlo, které šetří náklady na provoz. Dvě lídryně spolku uplatňují v zájmu společně definovaných cílů svých odborných dovedností a zkušeností (zejm. projektová a administrativní podpora, vedení volnočasových aktivit) i svého propojení na místní spolky (hasiči, fotbalisti).

Důležité časové milníky

2013 »»»

- Schválení projektové žádosti z Nadace ČEZ na vybudování zázemí v prostorách, které byly do té doby v havarijním stavu.
- Slavnostní otevření → první velká akce pro rodiny s doprovodným programem.

2014–2015 »»»

- „Zvířátkový den“ = nejuspěšnější akce s největší návštěvností.
- Ženy si začaly pro sebe pořádat program, aby si mohly užít zábavu i bez dětí.

2016 »»»

- Přidaly se 2 dobrovolnice na pravidelnou předškolní přípravu.
- Aktivní rodiče zorganizovali 2 akce pro veřejnost.
- Aktivizovali děti k pravidelným volnočasovým aktivitám a vedli rozhovory s ostatními rodiči o výchově, drogách a životě v Hostomicích.
- Zapojení dalších rodin do jednorázových akcí díky projektu.

2017 »»»

- Mini tábor s volnočasovými aktivitami pro 25 dětí, vč. dětí z chudších rodin a 4 děti v náhradní rodinné péči.
- Vzdělávání předškoláků v rámci předškolní přípravy, vč. dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.
- Díky spolupráci s organizací Člověk v tísni jezdili do Hostomic mladí lidé z Bíliny (15–26 let) pomáhat v rodinném centru při větších jednorázových akcích, jako např. úklid veřejného prostranství nebo dětský den.

2018 »»»

- Rozšíření kapacity RC.
- Úspěšný grant soukromé nadace na zálohy na energie → ušetřené příspěvky rodičů použity na vybavení, výtvarný materiál i koně pro děti.
- Letní tábor s účastí dětí z chudších rodin díky projektu.
- „Doprovázení pěstounů“ v rámci pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí.
- První reprezentační ples Hostíku s účastí 150 lidí.
- Nákup 2 šicích strojů

INSPIRACE PRO KOMUNITNÍ PRÁCI NA MALÉ OBCI:

- za dobrovolnou práci spolku nestojí žádná velká, známá nezisková organizace
- činnosti spolku nepotřebují výraznou finanční podporu, na financování nezbytných výdajů centra se podílí samotní účastníci aktivit a soukromé nadační fondy
- činnost spolku iniciovaly a dále rozvíjí místní aktivní obyvatelky Hostomic
- obec jako klíčový partner podporuje činnost spolku zejm. bezplatným poskytováním prostor
- z původní komunitní aktivistky se vyprofilovala komunitní pracovnice, která využívá model komunitního rozvoje dle L. Schuringy uzpůsobený místním podmínkám

„Jak si udělat z vězeňského dvorku cestičku“ v Kolíně

Autoři: Michal Kandler, Alena Zárubová Mirgová, Ondřej Nešetřil

Komunitní pracovníci podporují v Kolíně obyvatele městských bytů lokality „Zengrovka“ a několika ubytoven. Doprovází, aktivizují a podporují je tak, aby mohli postupně převzít aktivitu a odpovědnost za řešení společných záležitostí. Obyvatelé ubytoven mají sice podobné individuální problémy (ztráta či návrat do zaměstnání, exekuce a dluhy, problémy s bydlením apod.) jako obyvatelé městských bytů, avšak liší se jejich životní situace a perspektiva i omezené možnosti řešit společně sdílené problémy.

Ze zkušenosti komunitní práce v Kolíně vyplynula odlišnost komunitní práce na ubytovnách od práce v lokalitě městských bytů. Jejich obyvatelé mají rozdílně naplňovány základní lidské potřeby. Nižší úroveň participace lidí na ubytovnách je způsobena velkou fluktuací obyvatel, kdy je třeba nově příchozí stále znovu seznamovat s principy komunitní práce, mobilizovat k ní a mapovat jejich potřeby, témata. Od toho se potom odvíjí i možnosti a úspěšnost naplňování stanovených cílů komunitní práce v Kolíně.

Širší kontext pro zahájení komunitní práce v Kolíně

Kolín s 33 000 obyvateli je středočeské průmyslové město s významným dopravním uzlem. Jeho dostupnost a množství pracovních příležitostí přivedly do města vysoký počet osob hledajících práci, avšak s nízkou kvalifikací. V Kolíně se tak koncentroval vysoký počet sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených obyvatel. Ve městě je přibližně třicet ubytoven.

V lokalitě Zengrovy ulice aktivně s komunitními pracovníky spolupracuje cca 120 obyvatel tří z pěti bytových domů a dalších 350 lidí na ubytovnách v ulici Havlíčkova a Na Raškovci (oficiálně ubytovna Ludmila). Potřebu komunitní práce definovali obyvatelé jedné lokality, vedení města, oddělení sociálních věcí a zdravotnictví a správy bytových a nebytových prostor před více než deseti lety. Lokalitu Zengrovka tvoří pět domů. Vybavení bytů je standardní, jde však o byty nižší kategorie, které mají nevhodné dispozice pro vícečlenné rodiny (např. 1+1, 2+kk, 2+1). Exteriér domů byl dříve poničený (dveře domů, schránky, výmalba vchodů), avšak obyvatelé začali udržovat pořádek již před začátkem komunitní práce.

Nutnost použití metody komunitní práce vyplynula z potřeb obyvatel jedné lokality Zengrovka v Kolíně, na základě potřeb vedení města, oddělení sociálních věcí a zdravotnictví a správy bytových a nebytových prostor před více než deseti lety. Byla zahájena intenzivnější spolupráce mezi vedením města, komunitou lokality Zengrovka a terénními sociálními programy Prostor plus o. p. s. Pro komunitu pracovala především skupina domovníků jednotlivých vchodů, kteří měli možnost

spolurozhodovat o ne/přijetí nových obyvatel do lokality. Tato kompetence jim byla městem dána s představou, že takto vybraní sousedé se budou lépe snášet. Během spolupráce se pracovní skupina tvořená domovníky, terénními pracovníky Prostor plus o. p. s. a zástupci města Kolín dále věnovala také vztahům obyvatel lokality mezi sebou a úpravám a opravám prostor, vybudování hřiště a komunitního centra v lokalitě.

Na co komunitní práce v Kolíně navazuje dle Zárubová Mirgová (2020)

Organizace Prostor plus o. p. s. poskytovala již před zahájením projektu na komunitní práci sociální služby širokému spektru lidí v několika regionech. Cílovými skupinami služeb jsou děti a mládež, matky a rodiny s dětmi, uživatelé drog, osoby bez přístřeší, lidé s vysokou mírou předlužení a další specifické skupiny. Na území města Kolín poskytuje Prostor plus o. p. s. 8 služeb sociální prevence, které ročně podpoří asi 1 100 klientů.

Dobrá praxe se opírá o zkušenosti a výsledky předchozích projektů terénní sociální práce, jež dále rozvíjí. Navazuje na vybudování vztahů s obyvateli lokality a jejich zkušenost s terénními pracovníky organizace v místě. Hlavními aktivními hybateli v komunitě jsou ženy.

Vývoj komunitní práce v Kolíně

Projekt byl realizován v období 1. 7. 2016 – 30. 6. 2019. Prvním krokem při zavádění metody komunitní práce bylo pozorování způsobu života lidí ve zdejších vyloučených lokalitách, průzkum potřeb a analýza reality života komunit. Tento průzkum prováděli komunitní pracovníci pomocí pozorování, rozhovorů a diskusí. Cílem těchto expertních aktivit bylo zjistit, zda je možné metodu komunitní práce v komunitách použít a zda je potřebná.

Dalším krokem byl sběr témat jednotlivých komunit. Nejprve v týmu, později v diskusích s komunitou. Pak pracovníci prováděli zmíněnou analýzu reality života komunity, rozkrývali problémy, věnovali se výběru témat podle důležitosti a také z hlediska toho, zda je mohou komunitní prací ovlivnit a jakou měrou. Akční skupiny vznikaly průběžně, podle zájmu o řešená témata.

Při komunitní práci s lidmi žijícími na ubytovnách se pracovníci setkávali zejména s tématy vztahů mezi ubytovanými, pravidel soužití, řešení akutních oprav, poptávky po službách pro děti a mládež. Pokusy vyjednat s majitelem nebo správcem zařízení byly minimální. Obyvatelé městských bytů i na ubytovnách řeší některá podobná témata, např. údržbu a opravy v lokalitě, vzájemné vztahy, komunikaci s majitelem. Odlišují se v tématech potřeby společného trávení času a rozvoje zájmů dětí, mládeže a dospělých.

Rozdíl mezi nimi je však především v potřebě a ochotě lidí podílet se na řešení.

Ať jsou to opravy, údržba a úklid společných prostor, komunikace s městským úřadem, nebo aktivity pro děti, lidé z městských bytů jsou více ochotni investovat svůj čas a energii. K tomu přispívají jasná pravidla vymezená majitelem domů, tedy městem Kolínem, usazenost nájemníků těchto bytů, kteří se dlouhodobě znají a často jsou členy širších rodinných klanů, lepší finanční situace rodin, jejichž dospělí členové mají zaměstnání a možnosti využívat zázemí komunitního centra v lokalitě. V neposlední řadě je to podpora komunitních pracovníků; komunita víceméně stagnuje v řešení svých témat, pokud tuto podporu nemá.

V průběhu spolupráce komunitních pracovníků a obyvatel lokalit se vyprofiloval styl spolupráce ve střídavé roli „učitel-žák“. Zpočátku přicházeli pracovníci v roli žáků: učit se, jak lidé v komunitě žijí, jaké strategie ke zvládnutí svých obtíží a prosazování zájmů používají, s čím si neví rady a kde hledají podporu, pokud ji vůbec hledají. Tento přístup pomohl budovat důvěru ve vzájemném učení se z vlastních zkušeností.

Pracovníci používali převážně *expertní přístup*⁵, zejména v první fázi – při *mobilizaci komunit*⁶. Později došlo k propojení dovedností a zkušeností obyvatel a práce komunitních pracovníků zaměřené na proces. Lidé z komunit dobře vědí, co je trápí, jaké jsou jejich preference a které z témat chtějí právě řešit. Také tempo postupu si určují dle svých možností. Komunitní pracovníci přinášeli informace, nástroje a metody, pomáhali propojovat různé části komunity, podporovali a pomáhali při plánování a organizaci aktivit. Aby došlo k reálným výsledkům komunitní práce, byla tato kombinace nezbytná. Úroveň a míra participace byla však v různých komunitách odlišná. Dle praxe v Kolíně byla vyšší tam, kde lidé snadněji naplňovali své základní potřeby, nejvíce potřebu jistoty a sounáležitosti. Lidé mají ke své komunitě a místu, kde žijí, vztah a touží zlepšovat své životní podmínky. Obvykle se participace členů komunity také zvyšovala časem a následkem úspěchu.

5 Expertem na potřebu klienta není v tomto přístupu klient sám, ale vyškolený sociální pracovník. U sociálního pracovníka se předpokládá, že rozumí sociálním problémům lépe než člověk s problémy, který je v tomto pojetí považován za „laika“ a „klienta“, jehož problémy je třeba vyřešit.

6 Proces práce na zvoleném tématu se stává příležitostí pro rozvoj organizačních, lidských a sociálních kapacit komunity (tzv. vnitřní strategie mobilizačního cyklu – viz kap. 5 Metodiky komunitní práce – ASZ, 2021). Výsledkem je posílení, zmocnění komunity, zlepšení konkrétní životní situace definované členy komunity a zmírnění sociálního vyloučení.

Důležité časové milníky

2016 »»»

- Rozšíření komunitní práce na ubytovnách s lidmi ohroženými soc. vyloučením.
- Průzkum, analýza potřeb a témat odhalily odlišnost podmínek komunitní práce na ubytovnách a v městských bytech:
 - a) rozdílná míra naplnění základních potřeb souvisejících s bydlením (potřeba bezpečí a jistoty),
 - b) odlišná míra fluktuace obyvatel,
 - c) odlišný přístup majitelů či správců objektu.

2017 »»»

- Vystěhování rodin z jedné ubytovny.
- Na jedné z ubytoven komunita mnoho měsíců s pracovníky spolupracovala, později se však komunita stala již plně samostatnou a pracovníci spolupráci ukončili.

2018 »»»

- Skupina obyvatel městských bytů se obrátila na komunitního pracovníka s žádostí o podporu při sepsání petice a její předání městu Kolín → využili možnosti advokační podpory.
- Jednání zástupců obyvatel se zástupci města o možnostech nápravy → facilitace setkání komunitním pracovníkem → urovnání konfliktu mezi obyvateli a zástupci města.

2019 »»»

- Vzdělávání pracovníků na Ostravské univerzitě → ucelený pohled, rámec a nástroje komunitní práce → dynamika, urychlení rozvoje pracovníků i spolupráce s komunitami a ujištění při stagnaci.
- V reakci na stížnosti okolních firem vybudovali obyvatelé ve spolupráci s provozovatelem ubytovny a město Kolín hřiště pro děti na volném prostranství před ubytovnou a venkovní prostory v areálu ubytovny.
- Pracovník pravidelně pobýval a měl zázemí každý pracovní den přímo v lokalitě → velký rozvoj spolupráce s členy komunity a větší aktivita akčních skupin

2020 »»»

- Obyvatelé jedné ubytovny se stali již plně samostatnými a pracovníci spolupráci ukončili.
- Komunita částečně vyklidila a deratizovala sklepní prostory jednoho z domů lokality, kterým město podmínilo souhlas s projektem na umístění laviček v lokalitě. Komunitě se však nepodařilo vyklidit sklep zcela, takže město nakonec projekt nepodpořilo a lavičky neumístilo.
- Během opatření covid dezinfekce společných prostor, sdílení úzkosti a obav z ohrožení nákazou, informace ohledně ošetřovného, informování o ochraně a nařízeních vlády, fungování komunitní práce a návazných službách, výroba ochranných prostředků.
- Členové komunity hledali nová řešení a získali nové zkušenosti a kompetence. K setkávání využívali venkovní prostory.
- Obyvatelé jedné ubytovny spolupracovali na získávání informací o nebezpečí, o nařízeních vlády a vlastní organizaci hygienických opatření v prostorách ubytovny.

SPOLUPRÁCE S PROVOZOVATELI UBYTOVNY POMÁHÁ ŘEŠIT NEJEN PROBLÉMY UBYTOVANÝCH

ŠÁRKA LEJSKOVÁ – správkyně ubytovny Ludmila, spolupracuje od začátku svého působení (cca tři čtvrtě roku): spolupráce ohledně témat dětí (předškolní klub), zprostředkování sociálních záležitostí ubytovaných (bydlení, potravinové balíčky, karanténní opatření, exekuce atd.).

Jak vnímáte fungování předškolního klubu v lokalitě?

„Děti jinak nevyjdou za celý den ven. V předškolním klubu tvoří, povídají si, s problémy se svěří mladší i starší děti.“

Jak hodnotíte spolupráci s komunitními pracovníky na ubytovně?

„Například jedna paní na ubytovně má 5 dětí a jedno z nich má problémy s chováním. Komunitní pracovníci proberou společně s ubytovanými, co se děje. Komunitní práce nám na ubytovně pomáhá řešit problémy. Řeknu komunitním pracovníkům, co se děje, a oni se na to zaměří při komunikaci s ubytovanými. Nemám například takové zkušenosti s řešením sociální problematiky dětí, oni na to mají kapacitu a mohou to s nimi řešit i odborně.“

Co přináší ubytovaným možnost využívat spolupráce s komunitními pracovníky?

„Mají za kým jít, kdo jim věnuje pozornost. Necítí se pak, jako že se o ně nikdo nezajímá.“

Co přináší spolupráce s komunitními pracovníky provozovateli ubytovny?

„Nikdo si nestěžuje, spoluprací předcházíme problémům. Málokdy se musí někdo z ubytovaných odstěhovat a jsou tady dlouhodobě lidé cca 1–2 roky. Během covidu mi pomohli s online výukou mých dětí, takže spolupráce je opravdu pro každého.“

Obyvatelé některých ubytoven ztráceli průběžně zájem o komunitní práci. Důvodem byl zejména strach lidí ze spolupráce s komunitními pracovníky, aby nebyli potrestáni majitelem ubytovny, jindy to byl zákaz vstupu pracovníkům na ubytovnu. Největší zájem o komunitní práci měly naopak komunity, kde žijí rodiny s dětmi.

Do dynamiky spolupráce se všemi komunitami vstupují po celou dobu také faktory jako počasí, roční doba, dění uvnitř i vně komunity nebo neúspěch při řešení některého z témat. Pracovníci průběžně navazují blízké vztahy s lidmi z komunity, průběžně přehodnocují svůj přístup k nim tak, aby nevznikala závislost na pracovníkovi. Pracovníci se po celou dobu zamýšlí nad vývojem spolupráce s komunitami a souvisejícími nesnázemi při intervizích a supervizi.

Územní dopad, největší přínosy a úspěch

Nejdříve se v lokalitě městských bytů aktivizovaly s podporou komunitních pracovníků místní ženy, které se rozhodly pro společné hodiny tance. U těchto žen se podařilo komunitním pracovníkům povzbudit zájem o aktivní kontakt a zapojení do společného dění v lokalitě. Místní aktivní ženy uspořádaly ve spolupráci s komunitními pracovníky a sociálně aktivizační službou v lokalitě Zengrovka a nízkoprahového zařízení pro děti a mládež na ubytovně Ludmila akce tak, aby se ostatní rodiče mohli přijít podívat a zapojit se do různých výtvarných aktivit, tanečních zkoušek i společného zjišťování potřeb a zájmů. Na ubytovně Ludmila vznikl prostřednictvím komunitní práce předškolní klub pro malé děti, který funguje při NZDM.

Díky podpoře ze strany pracovníků a s přibývajícím úspěchy, které zažívali obyvatelé (zdařilá účast na různých hudebních a tanečních soutěžích), se postupně daří v lidech z lokality probouzet zájem o své okolí. S podporou komunitního pracovníka společně vyklidili zanedbaný dvorek, kde bylo pro děti i dospělé obtížné trávit volný čas, srovnali terén, donesli stoly a sezení. Také už mají celkem zaběhnutý systém udržování pořádku na dvorku. Je to vlastně jediné místo v lokalitě, kde si mohou zdejší děti hrát. Dvorek je oblíbené místo setkávání komunity. Ukázalo se, že se tu cítí svobodněji. Mohou se připojit ze svého balkónu, přijít i odejít, jak se jim líbí, kouřit nebo nechat děti volně pobíhat.

Na základě realizovaných aktivit dochází ke zlepšení sociálního klimatu, vizuální podoby lokality a bytových podmínek. Komunitní práce zde nenahrazuje práci sociálních služeb, avšak pracuje paralelně s celou skupinou obyvatel, kteří společně budují komunitu. A to směrem k posílení kompetencí a uschopňování, k postupnému přebírání odpovědnosti a k podpoře vlastního potenciálu členů komunity v řešení již vzniklých situací či možných situací budoucích.

Obyvatelé lokalit se mohli prostřednictvím akčních skupin od pracovníků učit používat nástroje komunitní práce (tipování nejdůležitějších témat, tvorba síťové analýzy, vytvoření časového a úkolového plánu pro potřeby komunity, veřejná prezentace témat, záměrů a projektů atd.). Poznali jejich atraktivitu a účinnost, považují tyto nástroje za způsob, jak si udělat „z věžeňského dvorku cestičku“. Přinesly jim nový pohled, nové možnosti spolupráce, otevřely dveře k novým partnerům a ukázaly cesty k prosazování svých zájmů a potřeb, které dříve považovali za neřešitelné. Jsou u toho, když se jich něco bezprostředně týká, a uplatňují při tom svoje osobní zkušenosti a návrhy řešení vyplývající z jejich životní reality. Setkání akčních skupin se účastní také děti z komunit, které mají při setkání stejný hlas jako dospělí, zrale přemýšlí nad problémy a přistupují k práci pro komunitu zodpovědně. Pracovníci to považují za příležitost ukazovat a předávat dětem kompetence pro život v jejich budoucích komunitách.

Překážky, úskalí a limity komunitní práce v Kolíně

Město mělo špatnou zkušenost s lokalitou, kam byli sestěhováni dlužníci města na nájemném. Bylo tady najednou více lidí a dětí, kteří nesplňovali požadavky města a okolí. Postupem času a působením komunitních pracovníků se naučili dodržovat pravidla soužití. Společným cílem místních obyvatel je setřít nálepku sociálně vyloučené lokality. Komunitní pracovník považuje lokalitu Zengrovky za obyčejný sousedský dům. Když se místní obyvatelé ucházejí o zaměstnání, pak potenciální zaměstnavatelé vnímají jejich bydliště v Zengrově ulici jako přitěžující okolnost. Když organizace Prostor Plus o. p. s. začínala v lokalitě působit, byl v Zengrově ulici provozován charitní šatník pro lidi bez domova. Místní obyvatelé měli strach z představy, že by se v ulici zdržovali bezdomovci – báli se především o svoje děti. S pomocí komunitních pracovníků zřídili petiční výbor. Obyvatelé sepsali a podali petici na zrušení služby, nicméně město petici nevyhovělo a charitní šatník je v lokalitě provozován až dosud.

Zpočátku svého působení naráželi pracovníci na nezáměr a nedůvěru obyvatel. Lidé většinou neměli s metodou komunitní práce žádné zkušenosti, a tak nerozuměli její náplni a jejím cílům. Necháпали, jak by mohli být pracovníci lidem užiteční a co přesně jim nabízí. V lokalitách začínali terénní práci s jednotlivci. Ačkoli se od komunitní práce liší, při zavádění metody komunitní práce sehrála klíčovou roli při navazování vztahů s lidmi v komunitách, poznávání prostředí, ve kterém žijí, jejich životních způsobů, potřeb a strategií a při získávání jejich

důvěry. Důležitá byla možnost lidí ověřit si schopnosti a možnosti podpory jejich zájmů ze strany pracovníků.

Obyvatelé ubytoven jen stěží naplňovali své nejzákladnější potřeby a velmi často se stěhovali. Komunikace s majiteli a správci objektů nebyla snadná, s obyvateli ani s komunitními pracovníky většinou nechtěli spolupracovat. Někdy dokonce považovali takovou spolupráci za ohrožení svých pozic, zájmů a zavedených pořádků. I přes podporu komunity a komunitních pracovníků se obyvatelé ubytoven obávali ztráty bydlení, pokud budou komunikovat s majiteli či správci o svých požadavcích. Proto se tu lidé k vyjednávání lepších podmínek k životu většinou neodvážili. Ubytovatelé činí často netransparentní kroky a změny, nekomunikují je s ubytovanými dopředu a rozhodně je s nimi neprojednávají. K obyvatelům ubytoven se pak informace dostávají kuloárně, což zvyšuje jejich nejistotu a bezmoc. Komunitní práce na ubytovnách spočívá zejména v podpoře komunikace mezi obyvateli a majitelem či správcem. Lidé takto úplně nerezignují na podmínky a zároveň se necítí tolik ohrožení.

Komunikace s majiteli ubytoven stojí a padá na dobrovolné spolupráci z jejich strany, komunitní pracovníci nemají formálně garantovaný přístup na ubytovny. Komunitní pracovníci se na některých ubytovnách setkávali s nedůvěrou provozovatelů ubytoven, jinde neviděli majitelé ve spolupráci s komunitními pracovníky smysl. Na jedné ubytovně mají velmi dobré zkušenosti s majitelem a správkyňou objektu, kteří si byli od počátku vědomi problémů, zejm. spojených se sociálním vyloučením jejich obyvatel. Na ubytovně se podařilo zajistit sociální služby (terénní program, centrum pro předškolní děti, klubovna NZDM, komunitní aktivity). Pro fungující spolupráci s ubytovnou je nutné vyjasnit si vzájemně role a upřímný zájem z obou stran, i když ze začátku může být ze strany ubytovny pouze pragmatický zájem, např. mít alibi pro jednání s městem.

Nutné zdroje

Veškeré aktivity byly financovány z výzvy OPZ č. 42 „Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám“ a zahrnovaly:

- odpovídající finanční ohodnocení komunitních pracovníků
- prostorové zázemí pro činnost aktivních skupin, vybavené administrativní zázemí pro komunitní pracovníky, kontinuitu terénní práce
- nejdůležitější ze všech zdrojů jsou zdroje personální; primární je osobnost komunitního pracovníka (schopnosti, postoje, komunikační styl aj.), jeho/její znalosti, dovednosti, širší legislativně-politicko-sociální přehled

V kolínské praxi se ukázala nezbytnou osobnostní výbava komunitního pracovníka: jeho/její schopnost komunikovat, být smířčím prostředníkem při sporu, dodržovat nestrannost při poskytování podpory obyvatelům lokality tak, aby byl dodržen princip

společného tématu (nikoliv zájem jednotlivců) a nepředpojatost. Komunitní pracovník rozvíjí také schopnost rozlišovat a přenášet zodpovědnost směrem k obyvatelům lokality nebo aktérům místní samosprávy. Veliký přínos pro pracovníky představuje vzdělávání, supervize a také zázemí pracovníků přímo v lokalitě, kde mohou být lidem k dispozici, trávit čas a komunitní setkávání se pak odehrává zcela přirozeně.

Role klíčových partnerů:

Město Kolín: vedení města společně s oddělením sociálních věcí a zdravotnictví a správou bytových a nebytových prostor před více než deseti lety definovalo potřebu a iniciovalo komunitní práci; město je nakloněno aktivnímu zapojení obyvatel lokality a pracovníci města Kolín se účastní setkání s obyvateli lokality jako hosté na pozvání. Komunitní pracovníci i obyvatelé lokality by však uvítali aktivnější přístup pracovníků města, zejm. bytového odboru.

Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity: metodická podpora a vzdělávání poskytlo komunitním pracovníkům ucelený pohled, rámec a nástroje pro výkon komunitní práce. Vneslo do jejich práce dynamiku, viditelně urychlilo jejich osobnostní rozvoj i rozvoj práce komunit. Komunitní pracovníci dostali ujištění při řešení dilemat a překonávání limitů komunitní práce v Kolíně, oceňují zkušenosti expertů z praxe, kteří jsou ochotni zkušenosti předávat a sdílet.

LIMITY KOMUNITNÍ PRÁCE V KOLÍNĚ:

- *Nižší úroveň participace obyvatel ubytoven spojená s velkou fluktuací obyvatel*
- *Neochota komunikovat a spolupracovat ze strany majitelů ubytoven, netransparentní jednání vůči ubytovaným*
- *Vzájemná nedůvěra aktérů (úředníci města, obyvatelé lokalit) vyplývající z nedostatečné komunikace*
- *Předsudky vyplývající ze stigmatu lokality*
- *Obavy obyvatel lokalit projevit své potřeby před zástupci města a soukromými majiteli ubytoven, aby tím na sebe zbytečně neupozornili*
- *Časová omezení projektů, nestabilita pracovních míst pracovníků a s tím spojené omezení při navazování vztahů důvěry s lidmi v komunitě Mediálně nevhodná prezentace úspěchů dosažených v rámci komunitní práce paradoxně představuje ohrožení financování komunitní práce do budoucna*

Káznice jako kulturní stánek pro občanské zmocňování v Brně dle Horňáčka (2020)

Autoři: Michal Kandler, David Oplatek

Lokalita Zábřdovice I., přezdívaná též brněnský Bronx, se zejména v posledních letech velice rychle mění. Stavební ruch a příliv nových obyvatel přináší příležitost změny a vzniku pestré komunity tvořené z místních i nově příchozích. V komunitním centru Barvy brněnského Bronxu se občansky angažovaní komunitní pracovníci, kteří sami bydlí v této lokalitě, věnují společně s místními aktivními obyvateli komunitnímu rozvoji a zmírňování sociálního vyloučení posilováním vzájemných kontaktů a svépomocných aktivit. Prostřednictvím aktivit centra rozvíjí „ducha místa“ místní historické budovy Káznice, posilují společenské, komunitní a kulturní vazby jak mezi obyvateli lokality ohroženými sociálním vyloučením, tak i s ostatní brněnskou veřejností.

Organizace Tripitaka, z. s., navázala projektem Barvy brněného Bronxu na předchozí zkušenosti s propojováním kulturních a uměleckých aktivit se sociální prací v této části Brna. V souladu s potřebami místní komunity kreativně využívá kombinace komunitního organizování s uměním ve veřejném prostoru: pedagogiky osvobození (divadlo utlačovaných), umělecké graffiti s mládeží, umělecké dílny atd.

Prostřednictvím komunitní práce bylo v objektu bývalé Káznice na Bratislavské svépomocně vybudováno prostorné komunitní centrum se společenským sálem, ateliérem, hudební a divadelní zkušebnou. Na dvoře Káznice vznikla komunitní zahrada. Děje se zde spousta kulturních a společenských akcí, které pořádá buď spolek Tripitaka, nebo jej využívají spřátelené a spolupracující organizace, kolektivy či jednotlivci. Povedlo se vybudovat prostor, který nabízí zázemí pro rozličné akce, a dohromady vzniká pestrá programová směs s aktivní účastí místních obyvatel, vč. těch, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením.

Širší kontext zahájení komunitní práce v brněnském Bronxu

Lokalita se nachází v blízkosti brněnského centra, z něhož je dostupná jak chůzí, tak i MHD. V lokalitě žije asi 3000–5000 Romů, kteří tvoří asi 40–50 % místních obyvatel. Lokalita není etnicky homogenní, kromě Romů v ní žije relativně vysoký počet migrantů a expatů (cizinců trvale žijících v ČR). Odehrává se zde řada ekonomických aktivit a lokalita je v závislosti na denní době značně proměnlivá: ve dne se zde pohybují zaměstnanci a klienti firem, v noci pak téměř výhradně obyvatelé čtvrti, vč. jejich rodin. Na hlavních ulicích se vyskytuje značný počet bazarů, zastaváren, sázkových kanceláří, výkopen kovů a nonstop restaurací. Vzhledem k charakteru zástavby a hustotě obyvatel zde téměř chybí veřejný prostor. Lokalita není uzpůsobena pro bydlení rodin s dětmi.

V současné době zde dochází k rozvoji stavební aktivity a k příchodu nových obyvatel, kdy se čtvrť gentrifikuje: dochází k vytlačování chudších obyvatel do jiných čtvrtí a k sestěhování rodin do malých bytů. Část lidí ze znevýhodněných skupin je buď nezaměstnaná, nebo musí kvůli nevýhodnému postavení na trhu práce přijímat neplnohodnotné formy zaměstnávání, aby pokryli svoje základní finanční potřeby. Sociální vyloučení neohrožuje jen romské skupiny, ale stigmatizací a diskriminací může trpět kdokoliv z lokality přezdívané Bronx. Tím se Romové stali součástí jedné z několika skupin, na které se činnosti centra zaměřují. Při úvodním mapování komunitní pracovníci identifikovali rizika spojená s životem v lokalitě: v oblasti bydlení a životního prostředí, vzdělání, zaměstnanosti a přístupu k legální placené práci a v oblasti bezpečnosti obyvatel a veřejného pořádku. Ne všichni obyvatelé lokality jsou sice uvedenými riziky přímo postiženi, ale v běžném životě se s nimi ve svém okolí s vysokou pravděpodobností setkávají.

Na co komunitní práce navazuje

Zavedení komunitní práce v Brně navazuje na předchozí zkušenost pracovníků Tripitaka, dále na spolupráci s Petrem Čápem (současný ředitel Národní sítě Místních akčních skupin), který vedl v Brně [Centrum občanského vzdělávání](#). V roce 2004 začal vedoucí komunitní pracovník David Oplatek pracovat v romském středisku DROM, v roce 2006 se přestěhoval do lokality. V roce 2011 se podařilo organizaci Tripitaka získat finance z Open Society Fund na přípravu prvního ročníku festivalu Ghettofest.

Bylo jim jasné, že pro soustavnou činnost v lokalitě potřebují odpovídající zázemí, a Káznice nabízela prostory přímo v jejím centru.

„Posedlost“ objektem bývalé Káznice a osobní vazby k lokalitě pohání realizační tým ke komunitním aktivitám v této lokalitě. Řada z nich v lokalitě žije. Komunitní práci chápou jako metodu pro budování vztahů. Přírozeným partnerem je pro ně samospráva – ať už magistrát, který spravuje objekt Káznice, tak i městská část Brno-sever, na jejímž území objekt leží. Navazovali i na předchozí spolupráci s institucemi v lokalitě – Muzeum romské kultury, romské středisko Drom, IQ Roma servis a řadu dalších.

Komunitní pracovníci navazují na svoje zkušenosti s propojováním sociální práce, kulturních a uměleckých aktivit. Tripitaka realizovala několik projektů zaměřených na uplatnění mladých lidí ze znevýhodněného prostředí na trhu práce, provozuje módní značku Gypsy MaMa a sociální podnik Restart – prodejnu nezávislých módních značek a doplňků. Od roku 2012 pořádá každoročně pouliční festival Ghettofest. Činnost komunitního centra Barvy brněnského Bronxu je ovlivněna také širším multikulturním kontextem lokality Cejlu (např. [Kateřina Šedá – Brnox](#)).

Komunitním pracovníkům se podařilo navázat na předchozí spolupráci s místními lídry (muzikanti, tanečníci, herci) a vytvořit s nimi aktivní skupiny místních obyvatel. První setkání propagovali na sociálních sítích, avšak jádro skupiny tvořili lidé, které přímo oslovili na základě předchozí spolupráce. S těmi vybudovali vhodné podmínky a prostory (vysílací studio, zkoušení kapel) a pomohli jim s propagací činnosti.

BARVY BRNĚNSKÉHO BRONXU OČIMA ÚČASTNÍKA

JÁN POLYÁK (*hudebník, asistent prevence kriminality v lokalitě a mentor pro rodiny*):
v rámci projektu spolupracoval na 2. běhu hudební dílny, vedl hudební kurzy, doučoval hru na hudební nástroje a nahrál album.

Co Vám přineslo zapojení do projektu Barvy brněnského Bronxu a jeho aktivit?

„Dobrou zkušenost z práce s lidmi, s majoritou a romskou menšinou. Byl jsem takový propojovací most. Spolupráci s muzikanty a technikou, dobrou odezvu na cédéčko.“

Jak to ovlivnilo Váš život v lokalitě a život ostatních místních lidí?

„Zapojení do projektu ovlivnilo hlavně lidi, kteří na něm spolupracovali. Romové jsou přísní hudební kritici, naše cédéčko ocenili více lidé z majority.“

Mění (a případně jak) se díky projektu prostředí a vztahy v této lokalitě?

„Ty lidi se propojují hlavně přes rodinu, je to běh na dlouhou trať. Člověk musí mít trpělivost. Káznice, to je takový kulturní stánek v lokalitě, kde se šíří kultura. Problémem je komunikace, ale zlepšuje se to. Hlavním prostředkem je muzika, k tomu mají Romové nejbliž. Není to jenom pro Romy, ale i pro majoritu, a to je pozitivní.“

Vývoj komunitní práce v Brně-Zábrdovicích

Při realizaci projektu využívali pracovníci centra metody komunitní sociální práce. Pomocí pravidelných *komunitních fór*⁷ složených z obyvatel lokality vytvářeli *vizi komunity*⁸. Místní obyvatelé ve společné diskusi definovali problematické jevy, navrhovali, jak by se tyto jevy daly svépomocí řešit, a na řešení se následně sami podíleli. Za pomoci místních obyvatel vybudovali komunitní centrum, které poskytuje prostor pro pravidelné divadelní, hudebně-taneční, výtvarné a mediální dílny. Jejich součástí je i vydávání místních novin. Součástí centra je tzv. Community Café – prostor otevřený pro různorodé aktivity místních obyvatel. Výstupy činnosti dílen prezentují na festivalu Ghettofest. Kromě Ghettofestu pořádají i další pravidelné svátky či slavnosti.

-
- 7 Setkání obyvatel čtvrti za účelem jejich propojování a plánování. Více na: <https://barvybrnenskehobronxu.cz/co-prineslo-prvni-komunitni-forum/>.
 - 8 Dlouhodobý plán rozvoje obce nebo území za současného výběru a postupné realizace krátkodobých prioritních témat; slouží k nastartování diskuse o dlouhodobých prioritách obce, aktivizaci občanů a posilování sociálního kapitálu obce. Dlouhodobým výsledkem vize komunity je zvýšení počtu občanů, kteří se aktivně zapojují do veřejného života v obci, a realizace několika konkrétních projektů, které vedou ke zlepšení života v obci a na nichž se občané během veřejného setkání dohodnou.

V rámci procesu komunitního rozvoje umožňuje organizace Tripitaka místním obyvatelům vč. osob ohrožených sociálním vyloučením formulovat dlouhodobější cíle, a podílet se tak na rozvoji území. Občané dané lokality vytvářejí představu, jak by místo mělo vypadat za deset, patnáct let. Prostřednictvím komunitního fóra zapojují co nejvíce místních občanů, ale i místních živnostníků a odborníků z různých profesí a v neposlední řadě zástupce organizací působících v daném místě. Ti se scházejí v několika etapách, identifikují výrazné a efektivní projekty, které povedou ke zlepšení komunity. Při plánování komunitního rozvoje pracují i s interpretací místního kulturně-sociálního dědictví, s posilováním identity místa, identifikují lokální historické a kulturní zajímavosti.

Členové jádrové skupiny systematicky oslovovali spolu s realizačním týmem další obyvatele lokality ve svém okolí, zvali je k zapojování do aktivit projektu. Samotné plánovací fórum bylo zpravidla dvoudenním setkáním členů komunity, které vedl profesionální facilitátor, jemuž asistovali proškolení členové jádrové skupiny. Na shromáždění komunity se její členové scházeli v co nejpestřejším složení, vyhodnocovali silné a slabé stránky lokality, dělili se o své myšlenky a představy týkající se budoucího rozvoje komunity.

Komunitní centrum bylo koncipováno od začátku jako nízkoprahové a otevřené všem zájemcům v dané části Brna. Pro fungování centra bylo důležité, že hlavní aktéři souhlasili v podstatné části s posláním, cíli a základními tematickými oblastmi činnosti centra. Aby bylo centrum konkurenceschopné, nepřekrývalo se a nedublovalo s jinými aktivitami v lokalitě, byly zvoleny takové aktivity, jež umožnily poskytnout prostor multikulturnímu obsahu, který je pro lokalitu vzhledem k vysoké různorodosti místních obyvatel charakteristický.

1) Komunitní sociální práce – tvorba a vize komunity

Podstatou aktivity bylo vytvoření jádrové skupiny (prvních 6 měsíců projektu), kdy měly být aktivní osoby z cílové skupiny vybrány tak, aby zastupovaly všechny významné vrstvy a části lokality na různých úrovních a zároveň měly dobrou vůli, přirozený vliv a autoritu. Pro tyto osoby byly plánovány kurzy facilitace a lektorských dovedností.

Skupina těchto osob se periodicky scházela a s realizačním týmem připravovala podklady pro komunitní fóra. Skupina se průběžně scházela k jednotlivým tematickým okruhům, ke své práci využívala lokální zdroje, veřejné zdroje, kapacity komunitní centrum a informace dosažitelné v této lokalitě.

2) Vznik a provoz komunitního centra

Cílem této aktivity bylo vytvořit podmínky pro praktickou realizaci komunitní práce v této části Brna. Komunitní centrum bylo vybudováno v centru uvedené lokality, známé jako Káznice na Cejlu. V Káznici se nalézalo jak centrum komunitní práce,

tak i místo konání velké části projektových aktivit. Místnosti a sály Káznice sloužily rovněž jako místo kontaktu s veřejností, provoz zajišťoval projektový tým.

Jednotlivé výstupy kreativních klíčových aktivit byly v Káznici zajišťovány ve spolupráci s Turistickým informačním centrem (TIC) města Brna, část rovněž s Muzeem romské kultury. Centrum zůstává k dispozici pro další obdobné využití včetně vlastního zařízení.

3) Divadelní aktivity v komunitním centru

Záměrem bylo prostřednictvím skupinové práce napomoci sociálnímu začleňování cílové skupiny žijící v lokalitě. Byly nazkoušeny a realizovány dvě inscenace pod vedením zkušených divadelníků za spolupráce osob z cílové skupiny a divadelních profesionálů.

4) Hudební a taneční aktivity v komunitním centru

Skupina se skládala z hudební a taneční části. Vznikla řada výstupů uváděných v rámci Ghettofestu a dalších příležitostných aktivit, dále vznikly hudební nahrávky ve spolupráci s nahrávacím studiem Amaro Records.

5) Výtvarné aktivity v komunitním centru

Nejdříve plánovali komunitní pracovníci s komunitou výtvarné aktivity v oblasti malby, sochy, grafiky. Jako nejpřínosnější se nakonec ukázala keramika. V podstatě se jednalo o samostatnou výtvarnou tvorbu reflektující svět cílové skupiny a hledání originálních výrazů a způsobů vyjádření myšlenek. Výtvarné aktivity tvořily nedílnou součást výstav a dalších akcí konaných v komunitním centru.

6) Mediální a sociální umění v komunitním centru

Pracovní skupina absolvovala aktivizační program sociálního umění s důrazem na média jako důležitých nástrojů sociálního začlenění cílové skupiny do společnosti. Nejdůležitějším nástrojem bylo vydávání informačního bulletinu o aktivitách projektu i o životě v lokalitě, který byl distribuován do schránek v lokalitě. Součástí mediálních aktivit byla rovněž tvorba internetových stránek projektu na: <https://barvybrnenskekehobronxu.cz>.

7) Komunitní festival Ghettofest a pravidelné svátky a slavnosti

Během festivalu, svátků a slavností upevňovali aktivní členové vztahy uvnitř komunity i směrem k majoritní společnosti. Sociálně-kulturní festival Ghettofest se odehrával vždy na začátku června na několika místech (zejména Káznice, středisko Hvězdová, prostor pod platany). Během projektu se uskutečnil 7. až 9. ročník, dále obnovené svátky a společenské události (jako fašank, Velikonoce, čarodějnice, hody, Mikuláš nebo vánoční strom).

BARVY BRNĚNSKÉHO BRONXU OČIMA ÚČASTNÍKA

MARTIN FEJFÁREK (47 let, technik se zájmem o historii lokality, bydlel a pracuje na Bratislavské ulici): v rámci projektu pomáhal s rekonstrukcí, účinkoval jako herec v rámci divadelní dílny, prováděl komentované prohlídky po lokalitě.

„Když jsem se přestěhoval na Bratislavskou, tak se mě lidi ptali, jestli jsem se nezbláznil. Lokalita má svoje specifika, ale problémy jsou v jiných částech Brna možná horší než tady. Je to hodně nadsazený od lidí, kteří lokalitu neznají, někde něco slyšeli a podobně.“

Co Vám přineslo zapojení do projektu Barvy brněnského Bronxu a jeho aktivit?

„Dalo mi to poznání nových sympatických lidí a kamarádů.“

Jak to ovlivnilo Váš život v lokalitě a život ostatních místních lidí?

„Rozjely se pravidelné akce, hlavně masopust, mše v kapli a podobně. Založila se mateřská skupina pro rodiny s dětmi díky Martině Čichoňové.“

Mění (a případně jak) se díky projektu prostředí a vztahy v této lokalitě?

„Lokalita se mění, hodně se tady opravuje, staví a investuje. Je tady spousta dětí a mládeže, ale nemají kam jít – jenom do parku Hvězdička. Rodiče s dětmi se díky aktivitám kolem Káznice seznamují a navazují kontakty.“

Územní dopad, největší přínosy a úspěch

Projekt realizovaný v období od 1. 11. 2017 do 31. 10. 2020 se odehrával na území města Brna v městských částech Brno-střed a Brno-sever, v částech, které jsou zasaženy sociálním vyloučením. Pro tuto oblast se hovorově používá označení Bronx, odtud také pochází název centra Barvy brněnského Bronxu. Sociální vyloučení se týká jednotlivých ubytoven a domů či jejich seskupení rozmístěných po této části Brna, dosahuje různé míry dle jednotlivých rodin. Hned v sousedství se však například nalézají opravené domy s novými usedlíky ze středních vrstev, kteří projevují o místo zájem. Jsou však nespokojeni s hlukem a nepořádkem v okolí, nechťejí (respektive prakticky nemohou) v této lokalitě vychovávat děti podle svých představ.

Výsledkem komunitní práce v této lokalitě je vytvoření zázemí pro kulturní a společenské akce nezávisle na projektu. Z hlediska veřejnosti a obyvatel lokality jsou výsledky těžko měřitelné, avšak o lokalitu městské části Brno-sever roste zájem

i vlivem *gentrifkace*⁹. Ilustrativní akcí je vánoční osvětlení, které dělali před 2 roky svépomocně s IQ Roma servis, od 2019 již běží v režii radnice. „*Chovají se k nám jako k normální čtvrti,*“ doplňuje vedoucí komunitní pracovník a místní aktivní občan David Oplatek.

Dalším výsledkem je revitalizace neoficiálního náměstíčka pod platany (křižovatka Hvězdová a Bratislavská), kterou iniciovala Kateřina Šedá díky projektu Brnox 2 ve spojení s veřejnými setkáními. V rámci projektu Barvy brněnského Bronxu komunitní pracovníci spolu s občany řešili, jak naplnit místní veřejný prostor a jaké aktivity do něj zahrnout. Začali provozovat kavárnu Café In the Ghetto. Nově provozují kavárnu jako chráněnou dílnu, kde pracují lidé s duševním onemocněním: „*Učíme se pracovat s touto skupinou jako zaměstnanci kavárny, zároveň provozovat sociální podnik se specifickou klientelou obyvatel této lokality.*“

Prostřednictvím spontánní spolupráce mezi jednotlivými skupinami a při vzniku nových aktivit se v rámci projektu podařilo aktivizovat občanský sektor. Došlo k oživení místa bývalé Káznice na Cejlu. Toto místo se stalo zázemím pro řadu

9 Lokální sociálně-kulturní změny, které jsou důsledkem toho, když bohatší lidé nakupují nemovitosti k bydlení v dosud méně prosperujících společnostech. V návaznosti na gentrifkaci roste průměrný příjem a klesá průměrná velikost rodiny ve společnosti, což může vést k vytlačení nízkopříjmových vrstev obyvatelstva (z důvodu zvýšeného nájemného, vyšší ceny domů a vyšší daně z vlastnictví).

aktivit, které by se na jiném místě nemohly realizovat. Do aktivit se výrazně zapojila cílová skupina. Zároveň bylo patrné, že se o osud lokality zajímají nejen lidé zde žijící a pracující, ale také široká veřejnost. Aktivity projektu však měly na sociální podmínky v lokalitě pouze omezený vliv, přinejmenším však poskytly kulturní a sociální uplatnění řadě jedinců ze znevýhodněných menšin.

Úskalí a výzvy

Formát komunitních fór dle participativní metody [Tvorba vize komunity](#) se ukázal pro práci s místními jako příliš schematický, nefungovala představa dvoudenního zapáleného setkání a následné realizace. Komunitní pracovníci místo toho vytvořili platformu pravidelných kratších setkávání, zaměřených spíše na výměnu zkušeností, jako prostor pro přinášení vlastních nápadů a objevování možných řešení pro jejich realizaci (např. komunitní zahrady, Ghetto jam apod.). Realizační tým dopředu nepočítal s tím, že prostřednictvím svépomocné distribuce novin v začátku projektu pozná a naváže kontakt nejen s lidmi z místní romské komunity, ale i se zástupci cizojazyčných komunit (zejm. z bývalého sovětského bloku, expaty, cizinci) a také se zástupci majoritních obyvatel ohrožených chudobou, kteří se zde koncentrují z důvodu levného bydlení. Místním obyvatelům však chybí zprostředkování přenosu informací a sdílení k úrovni místní samosprávy.

Podle Davida Oplatky nefunguje v Brně naivní představa „černý, bílý, spojme síly“. Romové mají svoje aktivity a lidé z majority zase svoje, které však mohou

i díky centru od sebe odkoukávat, čímž vzniká prostor pro vzájemnou interakci. Přidanou hodnotu projektu Barvy brněnského Bronxu vidí ve vytváření příležitostí k setkávání místních obyvatel, avšak s velkým rizikem, že to majorita svojí účastí většinou převálcuje. V organizačním a rozhodovacím týmu převažují lidé z majority, na připravované akce dostávají zpětnou vazbu zejm. od lidí z majority.

Specifickou spolupráci s romskou menšinou navazují zejm. zprostředkovaně přes partnerství s IQ Roma servis (rodičovská skupina, romská stipendia atd.), romským střediskem DROM a přes omezené osobní kontakty na hudebníky, vedoucí tanečních kroužků atd. Od komunitní práce zaměřené na obyvatele lokality se posunuli k tématu duševního zdraví. *„Zůstal barák a jádro týmu. Nerozpracovali jsme zatím téma občansko-politického zmocňování místních obyvatel. To by se mně líbilo,“* uvádí k tomu David Oplatek. *„Když dobře fungovala kavárna Bengl!, tak v tom vidím potenciál pro zplnomocňování. Máme k tomu prostor, zázemí a techniku,“* dodává.

Projekt Barvy brněnského Bronxu však některé změny v komunitě nastartoval nebo posílil. Samotná existence komunitního centra, jeho vybavení, zaměstnanci a dobrovolníci vytváří v lokalitě jedinečné místo, které se stalo známým a využívaným zdrojem komunity. Činnost komunitního centra přesahuje jeho zdi zejména v proměnách veřejného prostoru ve fyzickém slova smyslu i v jeho oživení veřejnými akcemi. Okolo centra se vytvořila pestrá síť spolupracujících organizací a osobností, které v některých oblastech navazují nebo rozvíjí aktivity centra i nad rámec projektu. Činnost centra je bezpochyby oceňována i vedením městské části Brno-sever, které díky centru získalo přímý kontakt na část aktivní veřejnosti.

Nutné zdroje

Finanční zdroje byly zajištěny v rámci grantu Operačního programu Zaměstnanost. Aktivity (zejména kulturní) nad rámec projektu, jako např. Ghettofest, byly dofinancovávány z kulturních dotací města Brna.

Z prostorového hlediska byla klíčová domluva s vedením města, které zapůjčilo prostory v bývalé Káznici na Bratislavské ulici. Tyto prostory leží přímo v centru lokality, a jsou tedy snadno dostupné. Prázdná Káznice nabízí dostatek prostor, vč. samostatného dvora či prostor pro společenský sál – tzv. Community Café, avšak část prostor je v havarijním stavu a vyžaduje nákladnou rekonstrukci.

Základní osa organizačního týmu vycházela z lidí, kteří žijí v lokalitě a v minulosti se podíleli na pořádání festivalu Ghettofest. Výhodou tak byla znalost lokality a síť kontaktů v ní.

Důležité časové milníky

2017–2018 »»»

- Činnost komunitních fór navazuje na předchozí práci jádrové skupiny složené z cca 12 aktivních osob z cílové skupiny → zastupování všech významných vrstev a částí lokality, zároveň s vůlí, přirozeným vlivem a autoritou v komunitě.
- Jádrová skupina se pravidelně scházela a pod vedením realizačního týmu připravovala podklady na setkání komunitního fóra k tvorbě vize komunity.

2020–2021 »»»

- Vznik konceptu „Káznice žije“ → citlivý a nápaditý rozvoj programu v objektu bývalého vězení, Káznice se stala organickou součástí Ghettofestu
- Společně s TIC Brno rozvoj dramaturgického konceptu „Káznice žije“ → různé programové položky, vč. pravidelných mší v kapli.
- Bývalá káznice na Cejlu = unikátní historický prostor s pohnutou minulostí a nespravedlivě zmařenými lidskými osudy → současně inspirace a pozitivní vliv na okolí i celé Brno.

Evaluace a vykazování

V rámci projektu probíhala *formativní evaluace*¹⁰ od 7. měsíce realizace. Evaluátor se stal součástí realizačního týmu, a měl tak možnost ovlivňovat rozvoj programových aktivit. Zároveň se účastníci (zejména manažeři projektu, sociální pracovníci a koordinátoři aktivit) podíleli na zadání, plánování a realizaci evaluace.

Evaluací systém byl navržen na základě jednotlivých fází realizace projektu v následujících sekvencích:

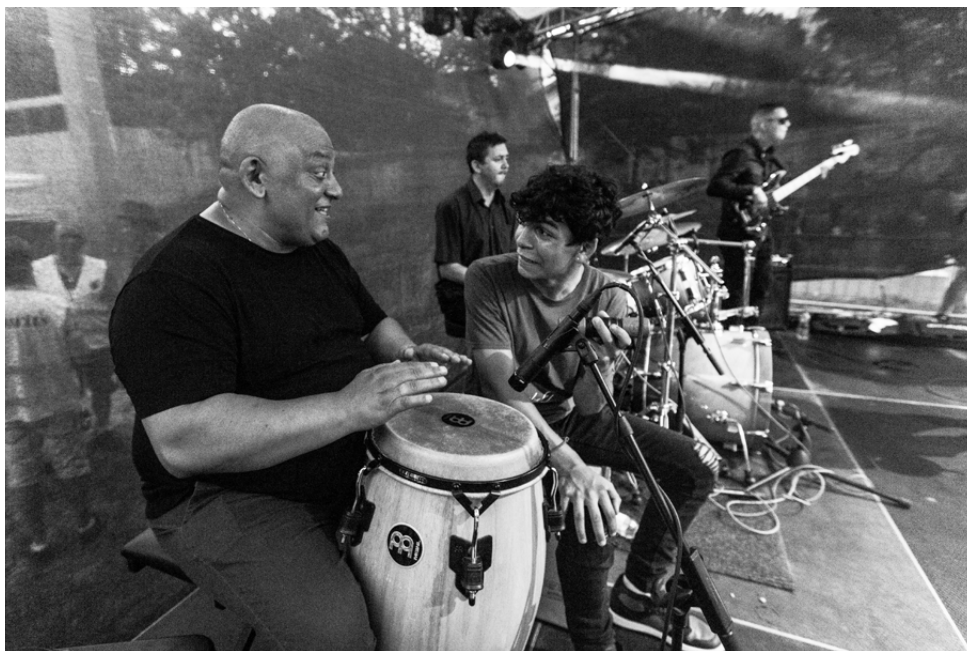
1. Posouzení sociálních problémů
2. Analýza potřeb cílové skupiny.
3. Definice cíle/cílů programu.
4. Výběr programových aktivit.
5. Implementace programu a řízení aktivit.

Záměrem evaluace bylo rovněž diskutovat a koordinovat s realizátory projektu možnosti aktuálního zlepšení programu, posoudit průběžné výstupy programu a vytvořit poznatkovou základnu pro pokračování projektu a jeho modifikaci pro další projektové období. Jednotlivé fáze evaluace následovaly sice za sebou ve stanovených krocích v průběhu plánování a realizace projektu, ale zároveň vznikala nutnost vrátit se zpátky k některým krokům, získat doplňující informace a přehodnotit dosavadní plány.

Hlavní cíl projektu „Vytvoření místní otevřené a samostatné komunity, která je aktivně zapojena do demokratické společnosti“ byl konkretizován na následující dílčí znaky:

- pocit bezpečí;
- vzájemný kontakt, spolupráce a důvěra;
- schopnost samostatně a aktivně ovlivňovat své okolí;
- zdravé životní strategie;
- jednání s ohledem na životní prostředí;
- učení se, kreativita a inovace.

10 Získané informace o vnitřních procesech, využití zdrojů, zapojení cílových skupin apod. umožňují reagovat na případné problémy programu ještě v jeho průběhu a provádět průběžné korekce.

Projekt předpokládal dosažení následujících výsledků:

- mobilizace místních zdrojů a aktérů;
- rozvoj sousedských vztahů;
- živá vize rozvoje komunity a lokality brněnského Bronxu;
- rozvoj kompetencí cílové skupiny nutných k zapojení se do širší společnosti a k realizaci sdílené vize.

Projekt vycházel z teoretického předpokladu, že posílením komunitního života a kulturních aktivit bude v rámci projektu dosaženo zlepšení životní situace obyvatel lokality ve výše uvedených oblastech. V průběhu projektu byl sledován a vyhodnocován vývoj projektových aktivit v otázkách, jak projekt funguje, jak konzistentní jsou aktivity projektu vzhledem k cílům, zda projekt zasahuje cílovou skupinu a další případné příjemce aktivit, jak je organizován a zda je efektivně řízen. Průběžné hodnocení poskytovalo potřebnou zpětnou vazbu pracovníkům projektu o pokroku dosaženém v rámci implementace projektu. Posouzení výstupů z evaluace nesloužilo pouze účelům racionálního řízení projektu, ale také pro (po)učení z praxe¹¹, díky němuž mohly v průběhu projektu probíhat žádoucí úpravy a změny.

11 Záměrný proces zpětného ohlédnutí a přemýšlení o konkrétní situaci, který vede k hlubšímu vhledu do této situace a následné změně v praxi (srov. Asselin, Schwartz-Barcott, & Osterman).

V oblasti realizace aktivit projektu a v oblasti efektů projektu byl sledován počet účastníků aktivit a návštěvníků výstav, koncertů a jiných kulturních vystoupení.

Role klíčových partnerů:

Magistrát města Brno a Turistické informační centrum Brno: zástita festivalu Ghettofest, poskytnutí prostor bývalé věznice jako kreativního inkubátoru a podpora vysílacího studia Káznice LIVE!. V rámci projektu „Káznice žije“ TIC místo systematicky a v několika rovinách oživuje kulturními akcemi i pravidelnými bohoslužbami ve vězeňské kapli..

BRONX OČIMA PAMĚTNÍKA:

ANTONÍN LAGRYN (73 let) skoro každého zná a skoro každý zná jeho. Ve čtvrti oceňuje kulturu, rád chodí na akce pořádané Káznicí, Muzeem romské kultury a dalšími organizacemi: *„Je to dobrý pro mladý, mají kam jít, pobavěj se, zatancujou si. V jiných čtvrtích se tohle neděje.“* Zároveň si všímá, jak se čtvrť postupně proměňuje. Staré polorozpadlé budovy mizí a nahrazují je nové, větší a modernější. Spolu s tím ale dochází k růstu nájmu a k odsunu chudších obyvatel. Čtvrť se proměňuje. Vadí mu, že se tu lidé navzájem nerespektují a neví, co je úcta. *„Horší se to čím dál víc, protože všechny ty rodiny mají horší a horší podmínky k životu. Drahota, sháňka po penězích a oni jsou pak na sebe jak vlci. Všechno je to o penězích, peníze vládnu světu,“* říká.

KOMUNITNÍ NOVINY BARVY BRNĚNSKÉHO BRONXU (06/2020)

Příloha č. 1

Mapování komunity/lokality Budišov nad Budišovkou (Uškert, 2020)

Abychom mohli porozumět komunitě a jejím potřebám, je nejprve nutné provést její zmapování. Prozkoumáme kontext komunity, na který můžeme nahlížet prostřednictvím tří rovin:

- *Mikrokontext:* Zahrnuje životní podmínky, které ovlivňují životy lidí v komunitě.
- *Mezokontext:* Představuje lokalitu, ve které se komunita vyskytuje.
- *Makrokontext:* Obsahuje lokální politiku a celkový charakter obce a regionu, ve kterém se komunita nachází.

Pokud budeme na město Budišov nad Budišovkou nahlížet prostřednictvím těchto tří rovin, budeme vycházet ze Strategického plánování sociálního začleňování pro rok 2017–2019, popíšou tyto tři výše uvedené kontexty právě z těchto zjištěných informací.

Dopravní spojení z Budišova nad Budišovkou do okolních center hromadnou dopravou (Opava, Bruntál, Šternberk, Hranice) je pravidelné, nicméně zdlouhavé. Například cesta do Opavy trvá 50 až 90 minut, do Hranic cca 100 minut a déle. Pro pravidelné dojíždění do/z práce je nutné vlastnit osobní automobil.

V Budišově je míra nezaměstnanosti o něco vyšší než ve Vítkově – pohybuje se okolo 10,7 %. Stejně jako ve Vítkově, Čermné a dalších obcích v regionu se na tomto stavu podepisuje několik faktorů – periferní poloha regionu, transformace struktury velkých a středních zaměstnavatelů, trend odlivu mladých a více vzdělaných obyvatel do okolních center a specifická skladba obyvatel.

V Budišově zajišťuje veškerou agendu jedna pracovnice úřadu. Obyvatelé města se tak obracejí na spádový vítkovský sociální odbor, ten prakticky řeší vše, kromě projednávání (místních) přestupků, evidence a vymáhání dluhů za místní přestupky, pomoci občanům při podávání žádostí o umístění v domovech důchodců, ústavech sociální péče, domech s pečovatelskou službou a pomoci občanům v oblasti sociálního zabezpečení (v případě Budišova nad Budišovkou).

Ve zmiňovaném městě zajišťují poptávku po sociálních službách pro seniory krajský Domov Letokruhy poskytující službu domova se zvláštním režimem (orientující se na klienty diagnostikované onemocněním demencí a Alzheimerovou chorobou) s kapacitou 45 lůžek a městem spravované domy s pečovatelskou službou s celkovou kapacitou 18 bytů (15 + 3). Všechny tyto služby jsou určeny primárně pro trvale bydlící obyvatele Vítkova/Budišova a jejich místních částí. Dále zde působí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi pod organizací Tunel, jejíž sídlo se nachází ve Vítkově.

Také v Budišově nad Budišovkou se problematika dluhů dotýká všech skupin obyvatelstva. Počet obyvatel v exekuci je vyšší než ve Vítkově a dosahuje 13,88 %, přičemž průměr za Českou republiku je 7,9 %. Dlužníci mají možnost navštěvovat dluhovou poradnu ve Vítkově a také své problémy řešit přes dluhovou poradnu, kterou provozuje organizace Centrum Inkluze sídlící přímo v Budišově nad Budišovkou.

Budišov disponuje 147 byty v 17 domech, většinou v původní zástavbě z první poloviny 20. století a starší (více než 11 % z celkového počtu 1 053 bytů, dalších cca 10 je neobyvatelných). Zhruba 1/3 těchto bytů obývají nájemníci spadající do kategorie sociálně slabých, nikoliv však příslušníci romského etnika. Často jde o lidi s nízkým příjmem. Smlouva se uzavírá na dobu určitou (3 měsíce), a to jen výjimečně žadatelům s trvalým bydlištěm mimo Budišov. Podmínkou je bezdlužnost vůči městu a jeho příspěvkovým organizacím. V posledních dvou letech sáhlo město k soudnímu vyklizení bytu pouze 3× (1× v 2015 a 2× v 2014). Podobná bilance soudních vyklizení bytů je i ve Vítkově.

V Budišově nad Budišovkou působí městská policie. Také zde je kriminalita poměrně nízká. Přestupková činnost a kriminalita je spojována především s mladou generací nebo obecně s obyvateli bydlicími na konkrétních adresách. Jde především o přestupky proti občanskému soužití, případně napadení a majetková trestní činnost.

V lokalitě se vyskytuje zneužívání návykových látek. Osoby závislé na návykových látkách mohou využívat služeb terénních pracovníků působících ve Vítkově, konkrétně K-centra Renarkon.

1.1. Základní informace o životních podmínkách romských obyvatel Budišov nad Budišovkou

Jak se můžeme dočíst ze [Strategického plánu sociálního začleňování pro rok 2017–2019](#), momentální fundovaný odhad Romů v Budišově se pohybuje okolo 150–200 osob.

V Budišově je identifikováno cca 12 adres/objektů, jejichž počet však narůstá v souvislosti s rozvojem ubytovacích kapacit soukromých vlastníků. Domy se nacházejí v různých, většinou centrálních, částech města (i když ne zcela výhradně) a kritérium prostorové vyloučenosti se zde neuplatňuje. Všechny domy jsou v relativní blízkosti ke všem přítomným službám, úřadům a obchodům, a jejich obyvatelé tak mají možnost (na základě kritéria fyzické dostupnosti) využívat zázemí města.

Vzájemné soužití majority a romské menšiny je poznamenáno oboustrannou nedůvěrou a stereotypními představami o „těch druhých“, navzdory většinově dlouhodobě usedlé romské populaci a všeobecné vzájemné známosti (ze škol, zaměstnání atd.). Zhoršování vztahů lze zaznamenat v souvislosti s dospívající mladou generací, u které se kumulují negativní indikátory (vedoucí v důsledku k sociálnímu vyloučení), jako je nedokončené vzdělání, nezaměstnanost, vysoká

porodnost v nízkém věku, drobná majetková kriminalita a obecné nerespektování rodičovských a jiných autorit.

V roce 2016 v Budišově působili pracovníci programu Romact, která se zaměřovala na sociálně vyloučené lokality a jejich obyvatele. V sociálně vyloučených lokalitách vznikl tzv. CAG Budišov (místní skupina obyvatel), v jehož rámci obyvatelé sociálně vyloučených lokalit zpracovali Akční plán lokality, provedli drobné opravy domů v sociálně vyloučených lokalitách a realizovali několik akcí se zapojením veřejnosti. Zástupci Romact a CAG Budišov se rovněž zúčastnili jednání pracovních skupin Lokálního partnerství (Agentura pro sociální začleňování, 2017).

K dnešnímu datu můžeme říci, že se tato analýza moc nemění. Největší koncentrace romské menšiny můžeme vidět na ul. Berounské, Pivovarské, ČSA a ubytovnách soukromých vlastníků v centru města.

Dle rozmístění romské menšiny v tomto městě si můžeme představit pro komunitního pracovníka celkem složité pracovní podmínky. Komunita je rozmístěna po celém městě, avšak všechny komunity jsou svým způsobem propojeny příbuzenským vztahem. Je tedy důležité najít společné téma, které by komunitu spojilo jako celek.

Při mapování komunity/lokality nám nejde o sbírání odosobněných informací. Komunitní pracovník se pomocí mapování přibližuje lidem v komunitě a buduje s nimi vzájemnou důvěru. To mu umožňuje poznávat, jaké jsou vztahy mezi lidmi v komunitě a mezi komunitou a dalšími aktéry, kdo má v komunitě vliv, kdo je jejím přirozeným vůdcem, jaké jsou silné stránky a zdroje komunity nebo jaký je životní styl jejích členů.

Dle Gojové (2013, s. 51) ke zmapování komunity/lokality je možné využít celou řadu zdrojů. To, který zvolíme, se odvíjí od charakteru informací, které chceme získat. Patří mezi ně zejména obyvatelé komunity, obyvatelé sousedství, místní škola, místní fara, podnikatelé, místní obchody, místní restaurace, různé vyhlášky, nařízení, strategické dokumenty, místní úřad práce, městský úřad, spolky v lokalitě a jiné sdružení.

Pro mapování lokality/komunity v Budišově nad Budišovkou můžeme využít zejména tyto informační zdroje:

- Obyvatelé z ulic ČSA, Berounská a Pivovarská,
- místní Základní škola Budišov nad Budišovkou (ředitelka školy),
- sociální pedagog zmiňované školy,
- podnikatel z řad komunity žijící na ulici ČSA,
- restaurace U Čápa,
- levný občůdek na rohu,
- místní časopis Budišovský zpravodaj,
- analýzy města Budišov nad Budišovkou vypracované Agenturou pro sociální začleňování,
- zastupitelé města (starosta a místostarosta města),

- ředitel a pracovníci Střediska volného času v Budišově nad Budišovkou,
- Agentura pro sociální začleňování,
- asistenti prevence kriminality,
- domovníci,
- městská policie.

Zdroje, které uvádím, jsou nejvíce využitelnými pro mapování lokality/komunity Budišova nad Budišovkou. Komunitní pracovník zváží téma, které chce mapovat. Pokud bude hovořit s obyvateli, musí zvážit, jaké informace jsou zde důležité (rodinné vazby, poměry, počet členů v rodinách, věkové kategorie, autority v komunitě a další). Jiné informace bude získávat u institucí, jako je například Úřad práce ve Vítkově, bytový odbor města Budišov nad Budišovkou a jiné.

K získávání informací o komunitě/lokality je možné využít zejména tři základní techniky. V praxi by mělo docházet k jejich kombinaci:

Základem je osobní rozhovor. Pro jeho hladký průběh je dobré připravit si několik rámcových otázek, které nás o komunitě/lokality zajímají. Ty můžeme v průběhu rozhovoru dále rozvíjet. Rozhovor můžeme vést s náhodně oslovenými lidmi v lokalitě nebo si domluvit schůzku s konkrétní osobou. Dobrou příležitostí k rozhovoru poskytují i různé tradiční lokální akce (sportovní, hudební, kulturní atd.). Vhodnou variantou může být i připravit si dotazník, který budeme s lidmi vyplňovat.

Další technikou je pozorování. Pravidelnými návštěvami komunity lze získat cenné informace o jejím životním stylu. Vhodným místem pro pozorování může být lavička nacházející se na frekventovaném místě lokality nebo místa, kde se lidé přirozeně setkávají a komunikují mezi sebou. Tato místa je dobré si zaznamenávat do sociálních map. Pro lokalitu Budišov nad Budišovkou je tato mapa průběžně zpracovávána jako živý dokument, kde jsou uvedeny důležité informace jako:

kontakty na zastupitele města, lékaře, učitele, zástupce školy, dále rozmístění komunity a jejich vazby, kontakty na obyvatele a jejich vztahy s okolím. Tuto mapu si komunitní pracovník sám zpracovává na uvážení informací potřebných pro práci v lokalitě. Sociální mapa pro lokalitu Budišov nad Budišovkou je nadále zpracovávána a doplňována, její celkové zpracování bude k dispozici v červnu 2020 pro budoucího komunitního pracovníka, kterému poslouží k lepší orientaci v této lokalitě.

Třetí možností je analýza dokumentů. Umožní nám zejména prozkoumat historický kontext, poznat případné budoucí plány obce s lokalitou nebo si udělat představu, jak je komunita/lokality vnímána širší veřejností. Jako zdroj informací můžeme doporučit například vzniklé situační analýzy, strategické plány obce či již proběhlá výzkumná šetření a analýzy o lokalitě či komunitě. Jak již bylo uvedeno na začátku mapování komunity/lokality, vycházela jsem ze Strategického plánu sociálního začleňování 2017–2019, který byl zpracován Agenturou pro sociální začleňování.

1.2. ZÁVĚREČNÉ DOPORUČENÍ K MAPOVÁNÍ LOKALITY/KOMUNITY

- *Neomezujte se při mapování pouze na místní komunitu, sousedství nebo organizaci, která usiluje o změnu. Zaměřte se i na širší okolí.*
- *Zkoumejte zdroje ze sociálního okolí – na koho je možno se obrátit, když je třeba něco řešit, s kým se spojit, abyste mohli něco prosadit.*
- *Berte v úvahu politické souvislosti. Bez ohledu na to, jaké identifikujete příležitosti ke změně, komunita funguje v politickém prostředí, které nelze ignorovat.*
- *Neopomíjejte organizace a služby, které již s komunitou spolupracují či intervnují, jejich spolupráce je často klíčová. Informujte je nejen o svých cílech, ale také krocích.*
- *Zaměřte se nejen na identifikaci aktuálního stavu, ale také na identifikaci významných historických a kontextuálních informací.*
- *Mapujte komunitu osobně. Osobní kontakt je klíčem k navázání vztahu s lidmi a získání jejich důvěry.*

Příloha č. 2 –Mapování potřeb komunity – témata (Uškert, 2020)

Jakmile jsme provedli zmapování komunity/lokality, v našem případě Budišova nad Budišovkou, můžeme přejít k mapování potřeb, které nejsou v komunitě uspokojeny. Ty lidé často popisují jako „problémy“. Účelem mapování potřeb je identifikovat témata, která chtějí členové komunity řešit, stanovit jejich priority a formulovat cíl, kterého má být dosaženo.

Komunitní pracovník do komunity často přichází na základě iniciativy nějaké organizace, která chce vyvolat změnu. Komunita sama nemusí mít na počátku spolupráce žádný konkrétní zájem nebo téma, které chce řešit. Mnohé komunity (zejména sociálně vyloučené) jsou v situaci, která je pro ně složitá a ze které nevidí cestu ven.

Úlohou komunitního pracovníka je pak aktivizovat členy komunity, podporovat je ve formulaci vlastních přání a potřeb a provázet je procesem změny. Komunitní pracovník tedy nepřichází jako expert na situaci, naopak do jejího řešení v co největší míře zapojuje členy komunity. Uplatňuje zásady participativního přístupu. Komunita sama je expertem na svůj život a je komunitnímu pracovníkovi rovnocenným partnerem.

Mapování potřeb je nutné provádět vždy osobně. Na začátku je potřeba promyslet, jaký nástroj či metodu pro tento účel zvolíme. Jedním z osvědčených nástrojů je veřejné setkání. Mapování potřeb může probíhat následujícím způsobem:

a) Oslovení členů komunity

Už při mapování komunity/lokality je vhodné oslovit co největší počet jejích členů. Ptáme se jich na život v lokalitě, a pokud s komunitní prací začínáme, vysvětlujeme jim její podstatu. Tímto způsobem se s lidmi více seznámíme a začínáme budovat důvěru. Oslovené členy pozveme na plánované veřejné setkání, kde jim nabídneme možnost diskutovat o záležitostech, které si přejí v lokalitě změnit. Současně vytvoříme tištěné pozvánky, jež lidem rozdáme do poštovních schránek, a vylepíme je na viditelná místa v lokalitě.

Tipy na otázky: Jak se Vám v komunitě/lokalitě žije? Co se zde daří a co k tomu přispívá? Co Vás tíží? Co byste si přál/a změnit a jak? Znáte nějaké aktivní lidi, kteří by chtěli tady něco zlepšit?

b) Veřejné setkání

Veřejné setkání realizujeme z počátku vždy venku a odpoledne, na místě, které je frekventované a kde se členové komunity přirozeně setkávají. Cílem veřejného setkání je formulovat témata (problémy), která chtějí lidé řešit, a budovat pocit jednoty v komunitě.

Postup přípravy veřejného setkání

Pozvánka musí být stručná, jasná a vždy viditelně propagována. Na pozvánce nesmí chybět tyto informace:

KDY – se bude setkání konat, v kolik hodin

KDE – místo setkání

KDO – pro koho je setkání určeno a kdo jej bude uvádět

PROČ – z jakého důvodu mohou zájemci dorazit

Na úvod setkání lidem sdělíme jeho účel, délku (nemělo by přesáhnout 2 hodiny) a organizaci (kdo jej povede a jakým způsobem). Mapování potřeb může probíhat za využití různých technik. Jednou z nich je *brainstorming*, kdy lidé sdělují co nejvíce nápadů na probírané otázky. V tomto případě komunitní pracovník (nebo jiná osoba) zapisuje nápady na flipchartový papír umístěný na viditelném místě. Nápady je vhodné sepisovat jazykem komunity, není vhodné je příliš přeformulovávat. Po vyčerpání podnětů zapsaná témata shrneme a vybídneme účastníky k hlasování pro jedno až tři z nich, která preferují. Hlasování může mít různé podoby – účastníci mohou své preference vyjádřit například formou zakreslení čárky k příslušnému tématu nebo nalepením barevného lepicího štítku. Závěrem se domluvíme na termínu druhého veřejného setkání, kde se budou témata dále rozpracovávat. Vhodné je setkat se po týdnu, maximálně dvou.

Principy veřejného setkání:

- **Bezbariérovost** – Veřejné setkání by mělo být dostupné všem obyvatelům napříč etnikem, skupinou, komunitou, zaměstnáním. Mělo by se odehrávat na místě, které není kontroverzní v komunitě, je otevřené pro všechny. Ideálním místem jsou prostory, které již komunita navštěvuje, nebo veřejná místa, kde komunita tráví čas.
- **Demokracie** – Na veřejném setkání by měli mít všichni stejné právo pro sebevyjádření či sdělení svých názorů. Je vhodné o každém rozhodnutí rozhodovat společně různými formami hlasování. Např. napsat možnosti na papír a poté hlasovat.
- **Rovnost** – Facilitátor (komunitní pracovník) se snaží na veřejném setkání dodržovat princip rovnosti a zároveň oslovovat všechny přítomné k vyjádření názorů. Všimá si členů setkání, kteří se příliš nezapojují, a aktivně je oslovuje. Aktivně vybízí členy komunity ke sdělování názorů.
- **Transparentnost** – Facilitátor (komunitní pracovník) vždy jasně popisuje postupy setkání, následné výstupy a další informace. Doporučujeme rovněž posléze udělat zápis ze setkání a poskytnout jej všem přítomným nebo zápis vyvěsit na místa v komunitě.

Důležité je, aby dostali prostor ženy i muži různých věkových kategorií. Pokud se některé skupiny do mapování potřeb nezapojily, můžeme se s nimi setkat zvlášť. Seznam z veřejného setkání poté doplníme o jejich podněty.

- **Harmonogram** – Je vhodné před setkáním připravit stručný harmonogram, který může nebo nemusí být součástí pozvánky. Harmonogram pomůže ke strukturalizaci setkání. Je dobré v harmonogramu uvádět konkrétní čas a témata.
- **Zapisování** – Na setkání si promysleme, kdo bude podněty zaznamenávat a jakou formou. Doporučujeme zapisovat na větší arch papíru všechny podněty.
- **Termín dalšího setkání** – Je důležité určit termín dalšího setkání.
- **Zápis** – Vždy pořídíme ze setkání alespoň krátký zápis shrnující proces a důležité informace.

c) Volba témat

Po mapování potřeb témata zpracujeme – seřadíme je dle výsledků hlasování a přepíšeme do čitelné podoby. Měli bychom zvážít, která témata jsou reálná a splňují Kahnova kritéria. Pokud chceme začít v komunitě/lokalitě něco měnit, musíme se zaměřit na věci, které můžeme ovlivnit.

Okruh zájmu zahrnuje vše, co se v našem životě a okolo nás děje. Tento okruh máme obvykle široký. Okruh vlivu zahrnuje to, co můžeme ovlivnit a měnit. Při výběru témat je proto vhodné zamyslet se, do kterého okruhu spadají. Právě malými úspěchy se lidé učí být aktivnějšími občany a mají motivaci participovat na dění ve společnosti. Tím, že se zaměříme na okruh vlivu, jej budeme s jednotlivými kroky postupně rozšiřovat.

Témata, kterými se budeme zabývat, by měla splňovat také tzv. *Kahnova kritéria*:

- Existuje vysoká pravděpodobnost dosažení úspěchu (především v počátcích spolupráce je pro komunitu klíčové zažít úspěch).
- Práce na tématu umožňuje komunitní spolupráci.
- Téma členy komunity sjednocuje.
- Téma je vnímáno členy komunity jako problém, který vyžaduje řešení.
- Téma se týká významné části komunity.
- Téma umožňuje organizování aktivit na komunitní úrovni.
- Téma se týká záležitostí, o kterých jsou lidé ochotni mluvit veřejně.
- Lidé mají motivaci se na řešení tématu podílet.
- Téma je možné členům komunity a veřejnosti snadno vysvětlit.

Seřazená témata je nutné diskutovat a reflektovat s lidmi. Výše uvedená kritéria nám slouží k vhodnému výběru a ujasnění, které téma je možné realizovat metodou komunitní práce. Názory by však neměly představovat dogma, ale vést k diskusi o reálných možnostech řešení jednotlivých témat. Na komunitě je rozhodnutí, kterým z nich se bude věnovat. Následně přecházíme k tvorbě pracovních skupin, jež se budou zvolenými tématy zabývat, a k dohodnutí dalších postupů práce. Tímto krokem končí mapování potřeb.

2.1. Mapování a vyhodnocení potřeb komunity Budišov nad Budišovkou / realizace témat

Pro mapování potřeb v Budišově nad Budišovkou byla zvolena metoda veřejného setkání. Toto veřejné setkání se konalo v prostorách střediska volného času, kdy všichni obyvatelé tento objekt znají a pravidelně jejich děti navštěvují tyto prostory v rámci družiny a jiných aktivit. Obyvatelé se tudíž cítí v tomto prostředí bezpečně.

Termín veřejného setkání je vždy domluven s ředitelem střediska volného času, který je nakloněn spolupráci v rámci komunitní práce a volnočasových aktivit.

a) Veřejné setkání

V měsíci září 2018 byla první veřejná schůzka obyvatel uskutečněna právě v těchto prostorách v odpoledních hodinách, čas pro místní komunitu byl nejvhodnější v 16 hodin. Schůzky se účastnili zástupci města Budišov nad Budišovkou (starosta města a místostarosta města), obyvatelé přišli v hojně míře, a to v počtu 45 obyvatel.

b) Definice problému

Na této první schůzce byly vydefinovány nejpálčivější problémy a potřeby komunity, a to naplnění volného času dětí a mládeže převážně v podvečerních hodinách, kdy ve městě Budišov nad Budišovkou není dostatečné zajištění těchto aktivit. Obyvatelé se zabývali právě tímto problémem, jelikož problémy, jako jsou například dluhy, bydlení a jiné sociální problémy, řeší pracovníci jiných organizací, jsou to například organizace sociální aktivizační služby, dluhová poradna organizace Centra Inkluze, K-centrum. Proto se rozhodli obyvatelé v rámci komunitní práce řešit právě tento problém. Na této schůzce proto bylo nabídnuto zastupiteli města do bezplatného pronájmu venkovní hřiště v obci, jehož vlastníkem je město Budišov nad Budišovkou.

Obyvatelé se dohodli, že toto venkovní hřiště bude využíváno od jara 2019, kdy společnými silami si tento prostor začnou upravovat a vybudují z něho hřiště nejen pro děti a mládež, ale také pro dospělé s posezením. Prvopočáteční úpravy spočívaly zejména v celkovém úklidu tohoto prostoru, kdy termín započetí úprav byl stanoven na 26. 4. 2019 v rámci akce „Uklid'te Česko“. Obyvatelé si zbudovali provizorní ohniště a vytyčili prostor pro hru amatérské kopané. Jak se ale později ukázalo, problém nastával s povrchem prostoru, jenž byl nevyhovující, a hrozilo tak nebezpečí úrazu.

Veřejné setkání je nástrojem komunitní práce, jak transparentně šířit informace směrem k obyvatelům, zástupcům jiných komunit (obyvatel jiné části města), zastupitelům, zástupcům vedení města či zástupcům organizací působících ve městě. Tímto se zástupci komunity obraceli po celý rok na zastupitele města, podnikatele, hledali prostředky, jak se s tímto problémem špatného povrchu na hřišti vypořádat.

Pořádala se veřejná setkání, do akce veřejného hřiště se zapojovalo čím dál tím více lidí, kteří podporovali a podporují tuto aktivitu.

Využitím veřejných setkání v Budišově nad Budišovkou se podařilo najít společné téma komunity, a propojit tak celkově obyvatele komunity a zastupitele města, aby společně řešili otázku volného času mládeže.

Na tomto tématu jsme společně s obyvateli začali intenzivně pracovat. Společně s obyvateli jsme docílili toho, aby zastupitelé města finančně podpořili náš projekt hřiště. Zastupitelé města po jednání se zástupci komunity investovali a realizovali na podzim 2019 terénní úpravy na hřišti.

Společně jsme se na jednom setkání koncem listopadu 2019 všichni dohodli na třech základních prvcích, které se vybudují na hřišti:

- bezpečné ohniště,
- posezení (zabudované lavičkové sety),
- malé fotbalové hřiště.

Tyto prvky se budou realizovat od jara 2020, kdy opět při veřejných setkáních v měsíci březnu a dubnu bude sestavena pracovní skupina, tj. skupina lidí, kteří se budou aktivně podílet na realizaci a motivovat ostatní. Každý člen pracovní skupiny bude mít rozdělené pracovní úkoly, které bude realizovat.

Nejvíce do počátečních prací bude zapojena část ulice ČSA, kde se již na počátku nabídla skupina mužů, kteří v této části bydlí, že se budou v pracovním týmu podílet na pracích, jež začnou v březnu 2020, jako první úkol má tato skupina osetí prostoru hřiště travou. V měsíci dubnu pak budou na veřejném setkání stanoveny pracovní skupiny na konkrétní prvky, které se budou realizovat.

Základní prvky, které jsme určili, bychom chtěli dokončit do konce projektu „Most k porozumění“ 2021, z kterého také budou financovány, ale myslíme si, že budování tohoto prostoru bude veřejným zájmem všech občanů a práce na zlepšení a nových možných návrzích, co vše by ještě mohlo být součástí tohoto prostoru, bude zřejmě ještě dlouhý proces, který teď momentálně časově nemůžeme odhadnout.

2.2. Shrnutí mapování potřeb obyvatelů lokality/komunity Budišov nad Budišovkou

Důležitost zvolení vhodného místa setkání pro diskusi obyvatel. Doporučuji známé místo, kde se obyvatelé nebojí vyjádřit svůj názor, diskutovat o problémech, co je trápí, v tomto případě bylo známé a bezpečné místo pro obyvatele Budišova nad Budišovkou Středisko volného času. Na prvním veřejném setkání je dobré zvážit pozvání osob, které mohou pomoci v zájmu tématu. Pozvání zastupitelů města se ukázalo jako velmi dobré a do budoucna přínosné.

Diskuse s následným hlasováním jednoznačně vydefinovala problém a potřebu řešení tématu volného času dětí a mládeže. Postupné zapojování obyvatel toto téma spojilo a do dnešního dne se na tomto tématu pracuje a podněcuje obyvatele k zapojení. Obyvatelé jsou rozhodnutí něco udělat pro své děti a pro sebe, v čemž spatřují velké plus.

DOPORUČENÍ K POŘÁDÁNÍ VEŘEJNÉHO SETKÁNÍ:

- zvolit vhodné místo
- v případě, že jsme již komunitu stačili poznat a obáváme se střetu zájmu či bouřlivé diskuse, je dobré oslovit mediátora, který je schopen situaci usměrňovat, komunitní pracovník tak může mít jistou oporu
- dobře zvolené priority/témata (je dobré využít techniky hlasování, vylučovací atd.)
- témata by měla splňovat Khanova kritéria
- zvážit pozvání osob, které mohou pomoci v zájmu tématu

Literatura

Bronx očima pamětníka. (2020). *Komunitní noviny – Barvy brněnského Bronxu*, 6. Dostupné z: <https://barvybrnenskehobronxu.cz/noviny-barvy-brnenskeho-bronxu-06-2020>

Horňáček, J. (2020). *Projekt Barvy Brněnského Bronxu – Evaluace*. Brno: Tripitaka.

Janůlková, I., Dunková, R., & Hodeček, M. (2020). *Evaluační zpráva projektu „Komunitní práce v Osadě míru“*. Ostrava: Diecézní charita ostravsko-opavská. Dostupné z:

<https://ssi.charita.cz/res/archive/085/010087.pdf>

Jiroušková, M. (2015). *Komunitní sociální práce na malé obci* (Bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta.

Stanková, Z., & Bindasová, J. (2021). *Metodika komunitní práce v obcích s koncentrací sociálního vyloučení*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z:

www.socialni-zaclenovani.cz

Stanková, Z., Kochová, L., Vykoukalová, L., & Marghold, M. (2020). *Metodická příručka realizace komunitní práce v Moravském Berouně*. Moravský Beroun: Město Moravský Beroun.

Szotkowská, L., & Kowolová, I. (2019). *Roční hodnotící zpráva činnosti komunitního centra Borek 2019*. Třinec: Bunkr.

Szotkowská, L., & Kowolová, I. (2020). *Vývoj komunitní práce v Komunitním centru Borek*. Třinec: Bunkr.

Uškert, J. (2020). *Komunitní práce – metodický manuál pro lokalitu Budišov nad Budišovkou* (Absolventská práce). Ostrava: OA a VOŠ sociální.

Vaňková, P. (2020). *Evaluační zpráva projektu „Rozvoj komunitních aktivit Moravský Beroun“*. Město Moravský Beroun.

Zárubová Mirgová, A. (2019). *Komunitní práce v Kolíně se zaměřením na organizaci Prostor+*. *Sociální práce*, 5.

Seznam zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování – odbor Ministerstva pro místní rozvoj
DCHOO	Diecézní charita ostravsko-opavská
FSS OU	Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity
KÚ MSK	Krajský úřad Moravskoslezského kraje
KÚ	Krajský úřad
LP	Lokální partnerství
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
MSK	Moravskoslezský kraj
NNO	Nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OA	Obchodní akademie
OPVVV	Operační program Věda, vzdělávání a výzkum
OPZ	Operační program Zaměstnanost
SOŠ	Střední odborná škola
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
TA ČR	Technologická agentura ČR
TIC	Turistické informační centrum
ÚMOb	Úřad městského obvodu
ÚVČR	Úřad vlády ČR
VOŠ	Vyšší odborná škola
ZŠ	Základní škola

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Publikaci vydal Odbor pro sociální začleňování (Agentura) MMR ČR
v rámci projektu Systémové zajištění sociálního začleňování
registrační číslo projektu: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605.

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování